

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland(SPAN)

Datum: 19 juni 2023

Inhoudsopgave van het Jaarverslag

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen	3
Verslag van het bestuur	4
1. Algemene informatie	4
2. Financiële informatie	7
3. Risicoparagraaf	13
4. Informatie over de verwachte gang van zaken	24
5. Bestuursaanleggenheden	25
6. Pensioenparagraaf	30
7. Beleggingsparagraaf	35
8. Actuariële paragraaf	39
9. Rapportage over Pension Fund Governance	42
Verslag Visitatiecommissie	47
Reactie van het bestuur op verslag Visitatiecommissie	50
Verslag Verantwoordingsorgaan	52
Reactie van het bestuur op verslag Verantwoordingsorgaan	55
Jaarrekening	56
Balans per 31 december 2022	57
Staat van baten en lasten over 2022	59
Kasstroomoverzicht over 2022	60
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	61
Actuariële verklaring	86
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	88

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

	2022	2021	2020	2019	2018
Financiële gegevens per 31 december (x € 1.000)					
Beleggingen (inclusief lopende interest) ¹	146.616	187.069	184.819	176.041	154.232
Pensioenvermogen ²	146.693	186.669	184.672	175.842	154.060
Voorzieningen pensioenverplichtingen ³	125.312	163.723	179.357	165.026	145.982
Duration van de pensioenverplichtingen (jaar)	16	19	20	20	19
Premies (bijdragen)	942	498	468	499	416
Pensioenuitkeringen	3.244	3.004	2.789	2.655	2.396
Dekkingsgraad volgens FTK	116,7%	113,6%	102,9%	106,4%	105,4%
Vereiste dekkingsgraad FTK	126,8%	121,6%	120,7%	121,7%	122,8%
Beleidsdekkingsgraad	121,7%	110,3%	97,7%	104,3%	110,6%
Reële dekkingsgraad	93,6%	89,4%	79,7%	84,0%	89,6%
Rendement vastrentend	-12,03%	0,61%	2,08%	9,60%	-1,65%
Rendement LDI	-51,64%	-12,69%	17,89%	24,76%	6,41%
Rendement zakelijke waarden	-15,28%	16,37%	2,62%	25,84%	-6,93%
Rendement Convertibles	-16,75%	0,43%	29,66%	8,76%	-8,50%
Totaal rendement	-19,46%	2,94%	6,85%	16,30%	-2,21%
Aantallen per 31 december					
Actieve deelnemers	0	0	0	0	0
Houders premievrije polissen	376	394	404	411	424
Gepensioneerden	115	105	96	91	80
Indexatie (toeslag) pensioenen per 1 januari (volgend jaar)					
Alle pensioenreglementen	8,19%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Indexatie ambitie ⁴	17,16%	2,57%	0,99%	1,64%	1,47%

¹ Exclusief de beleggingen voor rekening en risico deelnemers

² Pensioenvermogen = reserves + voorzieningen pensioenverplichtingen, excl. de voorziening voor rekening en risico deelnemers

³ Exclusief de voorziening voor rekening en risico deelnemers

⁴ Ambitie is de afgeleide consumentenprijsindex (CPI) CPI-alle huishoudens (2006=100), gepubliceerd door het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS).

Verslag van het bestuur

1. Algemene informatie

Het afgelopen jaar zijn er heel wat ontwikkelingen geweest die ook van invloed waren op het fonds, zij het direct of indirect. Externe ontwikkelingen zoals de mismatch tussen vraag en aanbod in het algemeen, de oorlog in Oekraïne, de vraagzijde op de arbeidsmarkt, de renteontwikkelingen naast de inflatieontwikkelingen, zijn enkele die het fonds in de gaten houdt en meeneemt in haar afwegingen.

Waar het fonds directer bij betrokken was, waren de overgang van administrateur, de transitie naar een andere custodian en, misschien wel de meest spannende, de mogelijke liquidatie van het fonds. Gedurende het jaar is nauw overleg geweest met de werkgever om te bezien of tot een liquidatie van het pensioenfonds overgegaan zou kunnen worden. De uitvoeringsovereenkomst met de bijstortingsverplichting bleek hierbij het moeilijkst te overbruggen discussiepunt. Belangrijk voor het fonds was hierbij de belangenbehartiging van haar deelnemers. Uiteindelijk heeft er geen overeenstemming plaats kunnen vinden en gaat het fonds voorlopig door als zelfstandig pensioenfonds. Het gesprek met de werkgever blijft wel op de agenda.

Juridische structuur

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland, statutair gevestigd in Den Haag is opgericht op 28 juni 1999. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 34117670. De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 28 november 2022. Het pensioenfonds is feitelijk gevestigd aan de Wilhelmina van Pruisenweg 104 te Den Haag.

Het pensioenfonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Per 1 januari 2014 is het fonds een gesloten fonds geworden.

Het pensioenfonds draagt de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering van de pensioenregelingen voor gewezen deelnemers en pensioengerechtigden in overeenstemming met de bestaande wet- en regelgeving. De inhoud van de pensioenregeling is een invulling van de uitvoeringsovereenkomst. De inhoud van de uitvoeringsovereenkomst is het resultaat van de pensioentoezegging verwoord in de pensioenovereenkomst.

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland heeft een paritair samengesteld bestuur dat zich terzijde laat staan door twee externe actuarissen, een onafhankelijke externe accountant, een externe administrateur, een extern bestuursbureau, een interne beleggingsadviescommissie, een Verantwoordingsorgaan, een Visitatiecommissie en (externe en interne) adviseurs. Hiernaast zijn de sleutelfunctiehouders toegekend, de risicomanagerfunctie bij een bestuurslid, de actuariële functie bij de certificerende actuaire en de interne audit functie bij de externe auditmanager. Het pensioenfonds had in 2022 geen personeel in dienst; alle werkzaamheden (pensioenadministratie, -uitbetaling, vermogensbeheer, communicatie, etc.) zijn uitbesteed. In 2023 is een externe voorzitter namens de werkgever aangetreden.

Geschillen

Als een geschil ontstaat tussen het pensioenfonds en een belanghebbende bij het pensioenfonds, zoals vermeld in artikel 21 van de statuten, dient de belanghebbende zich te wenden tot het bestuur van het pensioenfonds. Als het bestuur en de belanghebbende niet tot een oplossing van het geschil komen, geldt de SPAN klachten- en geschillenprocedure zoals die is vastgesteld op 15 juli 2015. Er waren geen geschillen in 2022.

Vermogensbeheerders

De vermogensbeheerder is BNP Paribas Investment Partners (BNP). De vermogensbeheerder is verantwoordelijk voor de selectie en timing van de transacties in de door hen beheerde portefeuilles binnen de geldende mandaten.

Administratie

De administratie van het fonds wordt uitgevoerd door Inadmin RiskCo group B.V. (RiskCo). De administratie wordt uitgevoerd volgens de overeengekomen Service Level Agreement, waarin tevens de kapitalen voor de premieovereenkomst zijn ondergebracht. Per januari 2023 wordt de administratie uitgevoerd door Visma Idella.

Adviseurs

Het pensioenfonds wordt voor actuaariaat en risicobeheersing op lange termijn ondersteund door de externe adviserende actuaire van Sprenkels & Verschuren B.V.

Waarmerkende partijen

Als waarmerkende actuaris maakt het fonds gebruik van de diensten van Triple A- Risk Finance Certification B.V. voor de certificering van het jaarverslag.

De accountscontrole voor het jaarverslag wordt BDO Audit & Assurance B.V. uitgevoerd.

Bestuursbureau

Met ingang van april 2012 wordt het bestuur ondersteund door een parttime bestuursbureau van Edmond Halley B.V. Doel van het bestuursbureau is het ondersteunen van het bestuur in de beleidsvorming en het monitoren van de uitvoering.

Het bestuur

Het bestuur is als volgt samengesteld:

Benoemd namens de werkgever:

Naam	Functie in bestuur	Benoemingsdatum	Bestuurslid tot	Nevenfunctie
V. den Hertog	Voorzitter	1-7-2005	1-7-2024	HR manager AT&T Penningmeester Dorpshuis Wachstum
B. Bongenaar	Vice secretaris	15-01-2016	15-01-2024	Director Billing Operations Accenture Bestuurslid stichting Klink Voorzitter VVE Admiraal de Ruijterweg 317-319

Benoemd namens de werknemers:

Naam	Functie in bestuur	Benoemingsdatum	Bestuurslid tot	Nevenfunctie
W. Loots	Secretaris	28-6-1999	31-7-2023	Secretaris OMNI-vereniging Quintus Secretaris stichting monumentaal Westland

Benoemd namens de gepensioneerden:

Naam	Functie in bestuur	Benoemingsdatum	Bestuurslid tot	Nevenfunctie
T. Valkenburgh	Vice voorzitter	13-02-2015	13-02-2027	Directeur Programmatheek Bestuurslid Compusers

Bestuursleden worden benoemd voor een periode van 4 jaar, met de mogelijkheid van twee herbenoemingen. Statutair heeft het fonds gedefinieerd dat een bestuurslid vanaf 1 januari 2014 maximaal twaalf jaar zitting kan hebben. Werkgeversbestuursleden worden benoemd op voordracht van de werkgever. Het bestuurslid namens de werknemers wordt benoemd na voordracht door de OR. Het bestuurslid namens de gepensioneerden wordt benoemd na verkiezing door de gepensioneerden.

• Bestuur

Het bestuur vertegenwoordigt het pensioenfonds en draagt de (eind)verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregelingen en het daartoe behorende pensioen- en beleggingsbeleid. Het bestuur vergadert 12 keer per jaar en besluit met 75% meerderheid.

• Statutaire doelstellingen

Het fonds heeft ten doel het verstrekken of doen verstrekken van pensioenen en/of andere uitkeringen.

• Uitvoeringsovereenkomst

De stichting heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. De plichten van de bij het pensioenfonds aangesloten onderneming staan beschreven in deze uitvoeringsovereenkomst. Hierin zijn de volgende zaken opgenomen: verschuldigde premie, premiebetaling, premiekorting en terugstorten, bijstortingsverplichting, informatieverstrekking, wijzigingen pensioenreglement en voorwaardelijke indexatie. De verschuldigde premie is feitelijk gelijk aan de

pensioenuitvoeringskosten, met een opslag van 30%. Bijstorting door of terugbetaling aan de werkgever is vastgesteld in de uitvoeringsovereenkomst, conform de Nederlandse wetgeving.

De uitvoeringsovereenkomst is per 1 oktober 2015 aangepast aan de nieuwe situatie. De werkgever blijft de kosten van het fonds vergoeden.

2. Financiële informatie

Het was een jaar met een oorlog in Oekraïne, waar de wereld eindelijk vat kreeg op de coronapandemie, oplopende spanningen tussen regionale machtsblokken, maar ook vooral negatieve rendementen op beleggingen, een hoge inflatie en dalende koopkracht.

Er rezen grote zorgen met betrekking tot de inflatie en de impact daarvan op onze economie. De inflatie steeg naar ongekende hoogtes, die wij in de afgelopen jaren niet hadden gezien. Dit zorgde in veel gevallen tot sterke koersreacties op de aandelen- én obligatiemarkten. De centrale banken reageerden op de inflatie door de rentes te verhogen, om de inflatieverwachtingen onder controle te krijgen.

Toch heeft de economie wereldwijd een groei doorgemaakt, en wordt dit ook voor 2023 verwacht. De meeste beursgenoteerde bedrijven maakten in 2022 recordwinsten en het is de verwachting dat er in 2023 weer winsten worden gerealiseerd. Verder is/was er sprake van aantrekkelijke werkgelegenheid, lage werkloosheid en een krappe arbeidsmarkt.

Maar door de stijging van prijzen in de gehele economie, aangewakkerd door een mismatch tussen vraag en aanbod en de oorlog in Oekraïne, leidt dit toch tot een verhoogde vrees voor loon-prijnsinflatie.

Over het hele jaar heeft de gehele portefeuille een rendement behaald van +/- 19,46%, een underperformance van 1,58% ten opzichte van de benchmark. Hierin liet de aandelenportefeuille een negatief resultaat zien van 15,28%, welk met 0,63% achter bleef ten opzichte van de benchmark. De vastrentende portefeuille boekte een negatief resultaat van 12,03%, een min van 0,02% ten opzichte van de benchmark. Convertibles deden het beter dan de benchmark met wel een negatief resultaat van 16,75%, maar 1,32% hoger dan de benchmark. De renteafdekking in de LDI portefeuille was hier mede debet aan met een negatief resultaat van 51,64%, welke met 10,63% slechter was dan de benchmark.

Voor het fonds is het totale belegde vermogen met een stand begin 2022 van € 187,1 miljoen gedaald naar € 146,6 miljoen (excl. DC ad € 2,9 miljoen) per eind 2022. Over het hele jaar was er een daling van maar liefst € 39,7 miljoen. De waarde van de verplichtingen daalde gelijktijdig met € 38,9 miljoen naar € 125,3 miljoen (excl. DC) per einde jaar.

In het afgelopen jaar is de renteontwikkeling een van de belangrijkste geweest met betrekking tot het verloop van de verplichtingen. De 10-jaars DNB-rente ontwikkelde zich aan een begin van het jaar met een stand van 0,30%, om te stijgen naar 3,15% per einde jaar.

De renteontwikkeling droeg bij aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De actuele dekkingsgraad stond bij aanvang van het jaar op 113,6%, en steeg tot aan het einde van het jaar door naar 116,7%. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met een verleende indexatie van 8,19% welke is verwerkt in de dekkingsgraad per eind 2022 van 116,7%.

De beleidsdekkingsgraad is in samenhang van de ontwikkeling van de dekkingsgraad gestegen van 110,3% aan het begin van het jaar naar 121,7% per einde van het jaar. Vanwege het gegeven dat de beleidsdekkingsgraad een 12-maands gemiddelde van de dekkingsgraad weergeeft, loopt deze achter op de

ontwikkeling van de dekkingsgraad. De vereiste dekkingsgraad is ook gestegen gedurende het afgelopen jaar. Bij aanvang was deze 121,4%, om te eindigen per einde jaar op 126,8%.

Conclusie is dat het fonds nog in een reservetekort zit. Het fonds verwacht dat deze ontwikkeling voorlopig wel zal aanhouden, gegeven ook de onzekere ontwikkelingen in de markt. Voor de goede orde, de gegevens in deze paragraaf hebben alleen betrekking op de DB-regeling. De dekkingsgraad van de pensioensector in zijn geheel is uitgekomen op 115,9%. De beleidsdekkingsgraad is uitgekomen op 120,2% (bron DNB).

Zoals aangegeven is de beleidsdekkingsgraad een 12-maands gemiddelde dekkingsgraad die daardoor stabiel is dan de niet-gemiddelde dekkingsgraad. De dekkingsgraad wordt maandelijks bepaald door de verhouding te berekenen tussen belegd vermogen (inclusief overige bezittingen en vorderingen) en de verplichtingen (VPV), welke bepaald wordt door het nieuwe Financiële Toetsingskader (nFTK), rekening houdend met de AG-tafels met een leeftijdsafhankelijke correctie. De VPV wordt aangeleverd door de actuaaris, die tevens de beleidsdekkingsgraad berekent. Deze laatste wordt nog een keer gecontroleerd door het bestuur.

Onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling van de dekkingsgraad ten opzichte van beleidsdekkingsgraad over de laatste jaren weer. Tevens is de ontwikkeling te zien ten opzichte van de 10 jaars rente gepubliceerd door DNB. Over de jaren genomen is te zien dat de beleidsdekkingsgraad de curve van de dekkingsgraad volgt, en is tevens de invloed van de rente ten opzichte van de dekkingsgraden te zien.

Herstelplan

In 2022 heeft een actualisatie van het herstelplan plaatsgevonden. Op basis van het reguliere beleid wordt in het herstelplan 2022 verwacht dat de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds in 2025 is hersteld tot de vereiste dekkingsgraad. Dit is binnen de gekozen hersteltermijn van tien jaar.

SPAN zit niet meer onder minimaal vereist vermogen. In de berekeningen is nog geen rekening gehouden met de toekomstige ontwikkeling waarbij de Ultimate Forward Rate (UFR) in stapjes stijgt.

Het herstelplan van 2022 heeft de instemming van DNB ontvangen op 19 mei 2022.

In 2023 is wederom een herstelplan ingediend. Ook uit dit herstelplan blijkt dat het fonds tijdig herstelt tot het vereist eigen vermogen.

1. Kostenbeleid

Door de wijziging van de pensioenovereenkomst per 1 januari 2014 is de premie vanaf deze datum niet langer een instrument. In overleg met de werkgever is een uitvoeringsovereenkomst opgesteld waarin de pensioenuitvoeringskosten met een opslag van 30% worden betaald.

2. Indexatiebeleid

Het indexatiebeleid is aangepast voor extreme situaties waarbij de actuele dekkingsgraad sterk afwijkt van de beleidsdekkingsgraad en de indexatie niet gegeven kan worden (zie onder d).

De toeslag zal volgens een staffel worden verleend, gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- a) Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan 110%, wordt geen toeslag verleend.
- b) Als de beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de 135% is, wordt een gedeeltelijke toeslag verleend. De toeslag is dan gelijk aan:

$$\frac{\text{Beleidsdekkingsgraad} - 110\%}{135\% - 110\%} * \text{prijsindex}$$

- c) Als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 135% zal de toeslag volledig worden toegekend.
- d) Indien de actuele dekkingsgraad meer dan 10%-punt lager is dan de beleidsdekkingsgraad en het bestuur niet een gereede verwachting heeft dat de dekkingsgraad snel zal stijgen naar het huidige niveau van de beleidsdekkingsgraad, dan kan het bestuur vanuit het oogpunt van evenwichtige belangenafweging besluiten om de hoogte van de toeslag uit artikel b) en c) te bepalen op basis van de actuele dekkingsgraad in plaats van de beleidsdekkingsgraad.
- e) Er vindt jaarlijks een toets plaats om na te gaan of de te verlenen toeslag aan de wettelijke vereisten voldoet. Als de toeslag volgens het beschreven beleid hoger is dan de wettelijk toegestane, dan zal de toeslag worden verlaagd tot de maximaal toegestane toeslag.
- f) Als de uitkomst van de toeslag op grond van het bovenstaande beleid slechts in geringe mate afwijkt van de beoogde prijsindex (zie paragraaf 8) en de verwachte besparing van de lagere toeslag niet opweegt tegen de extra kosten voor administratie, dan kan het bestuur in het belang van alle betrokkenen besluiten om de toeslag af te ronden op de beoogde prijsindex.
- g) Gedeeltelijke toeslagen zullen slechts dan worden verleend, als zij op basis van bovenstaande systematiek ten minste 0,2% bedragen.

Het Bestuur heeft besloten om per 1 januari 2023 een indexatie te verlenen. Hierbij is rekening gehouden met de aanpassing van de fondsgrondslagen per eind 2022, waardoor de beleidsdekkingsgraad voor risico fonds per 30 november 2022 naar 121,7% daalde. Op basis van deze beleidsdekkingsgraad is conform het fondsbeleid, een toeslag van 8,19% verleend per 1 januari 2023.

Over de laatste 10 jaar is in de toegekende indexatie een achterstand opgelopen naar 18,6%. In het fondsbeleid is opgenomen dat alleen de gemiste indexatie over de laatste 10 jaren kan worden ingehaald. Toeslagen in de jaren nadat de gemiste toeslag heeft plaatsgevonden, worden over het gemiste deel toegekend. Toeslagen worden toegekend aan het bestand dat aanwezig is op het moment van toeslagverlening.

3. Beleggingsbeleid

Het beleggingsbeleid is erop gericht om enerzijds de kans op herstel te behouden en anderzijds de risico's te beperken. Dit wordt gedaan door de beleggingen te spreiden over meerdere beleggingsfondsen. Om het renterisico te beperken is een gedeelte van het renterisico afgedekt.

4. Overige maatregelen

Voor 2022 zijn geen overige maatregelen te melden. Maatregelen die het fonds ter beschikking staan waren vanwege de mogelijke liquidatie niet opportuun, maar zullen in het komende jaar weer opgepakt worden. Men kan hierbij denken aan aanpassing van het beleggingsbeleid.

De in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) vastgestelde sturingsmiddelen worden zo optimaal mogelijk aangewend, zonder dat momenteel rigide maatregelen nodig zijn. Het bestuur zal zich blijven inspannen om met de vastgestelde sturingsmiddelen en het door haar gevoerde beleid een zo evenwichtig mogelijke belangenafweging te hanteren.

Kosten van de pensioenuitvoering

Volgens de pensioenwet dient een fonds in haar bestuursverslag een overzicht te geven van de uitvoeringskosten. De administratieve uitvoeringskosten dienen in het bestuursverslag te worden opgenomen als totaalbedrag en als bedrag per deelnemer of pensioengerechtigde. De kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten dienen te worden opgenomen als totaalbedrag en als percentage van het in het verslagjaar gemiddeld belegde vermogen.

In dit verslag zal het fonds aan deze wettelijke eis voldoen. Echter daar het fonds een slapend fonds is, met slechts 115 pensioengerechtigden en geen actieve deelnemers (volgens de definitie van de wet), zullen de pensioenuitvoeringskosten ook worden weergegeven per deelnemer inclusief de slapers (het aantal slapers van het fonds bedraagt 376 en vormt daarmee een substantieel onderdeel van het totaal). Dit omdat dit naar de mening van het bestuur juist een reëler beeld geeft van de kosten. Dit in aanvulling op wat de wet vereist.

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling weer van de afgelopen jaren met betrekking tot de uitvoeringskosten.

Uitvoeringskosten	2022	2021	2020	2019
	Kengetal *	Kengetal *	Kengetal *	Kengetal *
Pensioenuitvoeringskosten	791	598	428	393
Vermogensbeheerkosten	685	793	844	896
Transactiekosten	280	416	426	319
Overige vermogensbeheerkosten	223	223	221	218

*) Het kengetal voor de pensioenuitvoeringskosten zijn de kosten per deelnemer. Het aantal deelnemers is gedefinieerd als alle slapers en gepensioneerden aan het einde van het betreffende jaar. De vermogensbeheerkosten en transactiekosten zijn als percentage van het gemiddeld belegd vermogen uitgedrukt.

De uitvoeringskosten zijn vanzelfsprekend onderdeel van de beleggingskeuzes die het fonds maakt, en moeten ook in relatie gezien worden met risico- en rendementprofiel en beleggingsbeleid. Hiernaast is het van belang voor het fonds om kosten ook te bezien in het kader van het resultaat, zoals weergegeven in de onder 8. Actuariële paragraaf. Hieruit blijkt de invloed van de rentestand op het totale resultaat van het fonds.

Pensioenuitvoeringskosten zijn:

- kosten slapers en gepensioneerden (kosten administratie en informatie)
- werkgeverskosten (mutaties aanlevering, premie-incasso, communicatie met werkgever)
- kosten van bestuur en financieel beheer (werkzaamheden bestuur en secretaris, toezicht, financieel beheer en juridische kosten)
- projectkosten

Voor het fonds komen deze kosten in 2022 op € 791 duizend (2021: € 598 duizend). Volgens de vereisten van de wet komen hiermee de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer uit op € 6.878. Wanneer het aantal deelnemers inclusief slapers meegenomen wordt, komen de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer op € 1.610 (2021: € 1.196).

De stijging van de kosten ten opzichte van het vorige jaar zit voornamelijk in de project-kosten voor de actuaris en additionele advieskosten, en dan met name gerelateerd aan het liquidatie-proces van het fonds. Dit is ook terug te vinden in de toename in de kosten voor het bestuursbureau. Voor de goede orde, deze kosten worden volgens de uitvoeringsovereenkomst geheel betaald door de werkgever.

Vermogensbeheerkosten zijn:

- kosten van fiduciair beheer (voor het fonds niet van toepassing)
- kosten van portefeuillebeheer (in geval van het fonds een beheer fee)
- kosten bewaarloon
- overige kosten van de beleggingsfondsen zoals accountantskosten.

De kosten voor vermogensbeheer zijn aanzienlijk. Het bestuur is zich bewust van deze hoge kosten en zal altijd de noodzaak van deze kosten evalueren. Wisseling van vermogensbeheerder is echter niet eenvoudig of snel te realiseren. De daaraan gerelateerde tijd en kosten zijn meer dan aanzienlijk. Desondanks zullen we deze optie altijd open moeten houden. Echter gegeven de huidige situatie van het fonds, waarbij het op zoek moet gaan naar toekomstopties, zal een wisseling op dit punt geen hoge prioriteit hebben in de komende periode.

De kosten van het vermogensbeheer en transactiekosten in 2022 zijn voor het fonds € 964 duizend (2021: € 1.209 duizend). Het gemiddelde belegde vermogen van het fonds bedroeg in 2022 € 158.728. Hiermee komen de vermogensbeheerkosten als percentage uit op 0,59% van het gemiddelde belegde vermogen, en zijn daarmee iets hoger dan vorig jaar (2022: 0,56%).

Vanuit onze investment beliefs hebben wij een combinatieportefeuille van actief en passief beheerde fondsen van BNP Paribas aangevuld met externe fondsen. Deze beleggingsstijl kost meer dan een volledig passief beheerde portefeuille c.q. een portefeuille bij maar één vermogensbeheerder maar levert naar verwachting op lange termijn meer op, c.q. reduceert naar verwachting beleggingsverliezen in tijden dat beurzen het slecht doen. Daar waar wij van mening zijn dat het niet mogelijk is om door actief beheer waarde toe te voegen, beleggen wij in passief beheerde beleggingsfondsen.

Met deze beleggingsfilosofie waarmee we eind 2013 gestart zijn is het behaalde rendement in 2022 in de rendementsportefeuille (na aftrek van de ongoing charges en transactiekosten) -13,74% (2021: 6,21%) geweest, daar waar marktindices -13,47% (2021: 6,46%) scoorden.

Naar opgave van de vermogensbeheerder geldt voor het fonds de volgende opstelling (kosten in procenten van het gemiddeld belegd vermogen):

Bedragen in duizenden euro 's	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten exclusief aan- en verkoopkosten	Aan- en verkoopkosten	Totaal	In % Gem Belegd Vermogen
			Broker/taxes	Variable		
Kosten per beleggingscategorie						
Vastgoed	8		0	3	12	0,01%
Aandelen	270		0	111	381	0,24%
Alternatieve beleggingen						
Vastrentende waarden	406		0	166	571	0,36%
Hedgefunds						
Commodities						
Overige beleggingen						
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	684	0	0	280	964	0,61%
Kosten overlay beleggingen	0		0	0	0	
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	684	0	0	280	964	0,61%
Overige vermogensbeheerkosten						
Kosten vermogensbeheer pensioenfonds en bestuursbureau	223	0			223	0,14%
Kosten fiduciair beheer		0				
Bewaarloon	22	0			22	0,01%
Advieskosten vermogensbeheer		0				
Overige kosten		0				
Totaal overige vermogensbeheerkosten	245	0			245	0,15%
Totaal kosten vermogensbeheer	929	0			1.209	0,76%
Gemiddeld belegd vermogen	158.728					
Kosten vermogensbeheer (excl. Transactiekosten) als percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,59%					
Transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,18%					

De totale kosten toe te wijzen aan de categorieën incl. overlay van € 964 duizend, betreffen de kosten en ingehouden fees die zijn aangeleverd door BNP Paribas. Deze kosten zijn in de jaarrekening niet inbegrepen in de beleggingskosten maar zijn allen inbegrepen in de beleggingsopbrengsten. De totale overige vermogenskosten ad € 245 duizend (2021: € 253 duizend) komen overeen met de beleggingskosten in de jaarrekening.

De kosten voor vermogensbeheer van het Pensioenfonds hebben betrekking op de periodieke vaste kosten, zoals managementvergoedingen en overige kosten binnen beleggingsfondsen.

Transactiekosten

- mutaties binnen beleggingsfondsen
- broker fees e/o indirecte bid/ask spreads
- taxes en charges

In het algemeen zijn dit variabele kosten die te maken hebben met het muteren binnen de beleggingsfondsen en/of binnen de beleggingsportefeuille van het fonds.

Immers, naast vaste kosten voor het vermogensbeheer, zijn met het beheer van de beleggingen ook transactiekosten gemoed. Transactiekosten worden direct of indirect ten laste van het rendement van de beleggingen gebracht omdat deze zijn verwerkt in de aan- en verkoopprijzen van de beleggingsinstrumenten en zijn zodoende niet gespecificeerd in het jaarverslag. Transactiekosten bestaan afhankelijk van over welke beleggingssoort het gaat uit expliciete broker fees en/of indirecte bid/ask spreads en eventuele taxes and charges. Het laatste is afhankelijk van de beleggingssoort en het land waar de onderliggende belegging genoteerd is.

Kosten 2022 per beleggingscategorie

	Gemiddeld Belegd vermogen	Gemiddelde allocatie	Beheer Kosten	Beheer Kosten in % van gem allocatie	Transactie Kosten	Transactie Kosten in % van gem allocatie	Rendement
Aandelen	92.138	58,0%	279	0,30%	114	0,12%	-15,28%
Convertibles	14.171	8,9%	115	0,81%	22	0,16%	-16,75%
Vastrentende waarden	52.294	32,9%	291	0,56%	143	0,27%	-12,03%
Cash en Overige beleggingen	125	0,1%	-	-	-	-	
Totalen	158.728	100,0%	685	1,67%	279	0,55%	

Wanneer gekeken wordt naar de kosten per beleggingscategorie, valt op dat de beheer- of vermogenskosten voor de convertibles en vastrentende waarden relatief hoog zijn gemeten naar de verhouding ten opzichte van de allocatie. Waar de vastrentende waarden in de transactie kosten relatief hoog zijn, is te zien dat deze voor aandelen en convertibles lager zijn. Als dan vervolgens het rendement hierbij in ogenschouw wordt genomen, blijkt dat relatief gezien de vastrentende waarden het in de markt minder slecht hebben gedaan. Wat hier nog bij op te merken valt is dat onder de totale rendementsportefeuille ook de LDI fondsen nog vallen.

Het totaal van de beide kostensoorten, vast en variabel, wordt de Total Cost of Ownership (TCO) genoemd. De Pensioenfederatie heeft daarover in februari 2016 een update van haar document 'Aanbevelingen Uitvoeringskosten' uitgebracht. Desalniettemin dient de lezer zich er echter van bewust te zijn dat er in internationale context nog geen eenduidige definitie van TCO bestaat.

De periodieke 'vaste' kosten zoals managementvergoeding en service fees zijn ten aanzien van het mandaat gebaseerd op de vermogensbeheerovereenkomst en ten aanzien van beleggingen in beleggingsfondsen op de juridische documentatie van de betreffende beleggingsfondsen. Ten aanzien van beleggingsfondsen is als vertrekpunt gebruik gemaakt van de TCO zoals die in de Essentiële Beleggersinformatie (verkort prospectus) is gerapporteerd door de fondsbeheerder. De variabele kosten binnen, op basis van discretionaire mandaten, beheerde portefeuilles en/of op het door het 'look-through' principe verkregen informatie uit de BNP Paribas (BNPP) beleggingsfondsen worden gebaseerd op de werkelijke transactievolumes gedurende het jaar exclusief administratieve boekingen, eventuele in-kind leveringen, dubbeltellingen, etc.

De hierboven beschreven werkwijze geeft een goed zicht op de integrale beleggingskosten los van het feit of deze kosten 'geboekt' zijn of niet.

Daar waar mogelijk probeert onze vermogensbeheerder door haar inkoopkracht om de vaste kosten in beleggingsfondsen te reduceren door een korting te krijgen op de management fee van de aanbieder. Doordat wij relatief veel in actief beheerde beleggingsfondsen hebben belegd zijn deze kosten relatief hoog vergeleken met andere pensioenfondsen.

Wij betalen een vaste vergoeding aan vermogensbeheerder BNP Paribas Investment Partners. De vermogensbeheerder heeft een fixed fee ontvangen van € 180 duizend exclusief btw op jaarbasis. De dienstverlening die we hiervoor ontvangen van BNP Paribas Investment Partners bestaat uit:

- a. Uitvoeren van het overall portefeuillebeheer (tactische asset allocatie, selecteren en monitoren externe managers, etc.) zoals vastgelegd in het beleggingsmandaat.
- b. Het gevraagd en ongevraagd adviseren van de beleggingsadviescommissie op elk denkbaar onderdeel van de beleggingsportefeuille (strategische asset allocatie, actief/passief beheer, rentehedge, etc.).
- c. Het leveren van managementrapportages, risicorapportages, look-through rapportages, DNB- en administratieve rapportages.
- d. Op kwartaalbasis participeren in de vergaderingen van de beleggingsadviescommissie.

3. Risicoparagraaf

Het bestuur heeft het beleid met betrekking tot integraal risicomanagement (hierna: IRM) vastgelegd. Het doel van IRM is om bij te dragen aan de realisatie van de strategische doelstellingen van het fonds. Het document geeft weer hoe het fonds het beleid op het gebied van IRM heeft vormgegeven. Het IRM-beleid is het beleidskader voor de toepassing en toetsing van de beleidsvorming en –uitvoering. Dit gebeurt op strategisch en operationeel niveau.

Jaarlijks stelt het bestuur de risicohouding vast, of als er een wijziging van missie, visie en/of strategie plaatsvindt. Daarbij hanteert het bestuur de 5-punts-schaal conform het RAVC®-model (Risk Appetite Value Chain model®).

De interne risicobeheersings- en controlesystemen zijn erop ingericht om een redelijke mate van zekerheid te bereiken ten aanzien van de identificatie en het beheersen van risico's. De systemen kunnen geen volledige zekerheid bieden voor het daadwerkelijk behalen van de strategische, operationele en financiële doelstellingen, noch kunnen de systemen alle fouten van materieel belang, fraudegevallen en het niet voldoen aan alle relevante wet- en regelgeving volledig voorkomen. Het bestuur heeft maatregelen getroffen die de impact van de genoemde risico's zoveel mogelijk beperken. Het bestuur merkt op dat de aard van de werkzaamheden van het pensioenfonds met zich meebrengt dat sommige risico's buiten zijn invloedssfeer liggen zoals demografische ontwikkelingen en ontwikkelingen op de financiële markten.

Fraude risico's worden door het fonds gemitigeerd doordat bestuursleden geen rechtstreekse betalingen doen. Alle betalingen van de pensioenuitvoerder worden gevalideerd. Verder heeft het fonds een gedragscode, een klokkenluidersregeling, en dienen maandelijks incidenten en compliance gerapporteerd te worden. Hiernaast dient ieder bestuurslid haar nevenfuncties te rapporteren. Met betrekking tot de financiële verslaglegging, vindt er een controle plaats door de actuarissen en accountant.

Het fonds hanteert, naast een algehele risicohouding voor het bestuur, vier domeinen waarvoor de risicohouding wordt vastgesteld, namelijk: Besturingsfilosofie, Reputatiemanagement, Producten & Uitbesteding en Kapitaalmanagement. In januari 2022 heeft het bestuur haar risicohouding geactualiseerd. De risicohouding van het bestuur varieert afhankelijk van het risicodomein van Nul (1) tot Gebalanceerd (3) / Opportuun (4) en Gemaximeerd (5). De risicohouding van het bestuur in zijn geheel kan als Kritisch (2) worden gedefinieerd. Bij voorkeur neemt het bestuur geen risico. Indien het nemen van risico bij kan dragen aan het behalen van de doelstellingen van het fonds, is het bestuur bereid het nemen van meer risico in de besluitvorming te overwegen. De risicobereidheid heeft het afgelopen jaar een paar kleine aanpassingen gekend. Met betrekking tot de mogelijke liquidatie is een aanpassing doorgevoerd om niet meer risico te gaan lopen op het onderdeel kapitaalmanagement. Verder zijn er geen substantiële wijzigingen doorgevoerd.

Het bestuur stelt minimaal eens per 3 jaar of bij grote wijzigingen van haar missie, visie en strategie de strategische doelstellingen vast. Het bestuur toetst jaarlijks de noodzaak om de strategische doelstellingen bij te stellen, of zoveel eerder bij een risicotrigger.

Daarnaast valideert het bestuur jaarlijks haar risicobereidheid in relatie tot de risicohouding en doelstellingen. De risicobereidheid is uitgedrukt in risicobereidheidsprincipes. De strategische doelstellingen en risicobereidheidsprincipes van het fonds vormen de kaders waarbinnen de strategische en operationele risicomanagementcycli worden ingericht en uitgevoerd.

Het bestuur heeft de volgende strategische risico's gedefinieerd:

Strategische risico's	
1	Het risico dat de dekkingsgraad niet het niveau bereikt om de ambitie om opgebouwde aanspraken in voldoende mate te realiseren.
2	Het niet (volledig) kunnen voldoen aan alle governance vereisten, zoals de bezetting van de fondsorganen, door toenemende geschiktheidseisen in combinatie met de beschikbaarheid van potentiële kandidaten uit de krimpende populatie.
3	De concentratie van kennis over bepaalde (deel)gebieden bij bestuursleden en de kans dat dat wegvalt als de betreffende bestuursleden hun termijn niet verlengen.
4	Het risico dat de werkgever de uitvoeringsovereenkomst opzegt.
5	Het risico dat het bestuur in relatief korte tijd meerdere keren een beroep doet op de bijstortingsverplichting van de werkgever uit hoofde van de uitvoeringsovereenkomst.
6	De aanhoudend lage rente en/of rendement waardoor het fonds niet binnen de wettelijke termijn voldoende herstelt en de aanspraken moet korten.
7	De beperkte beschikbare capaciteit van het bestuur waardoor het niet toekomt aan omvangrijkere / diepgaande werkzaamheden die het bestuur zeer wenselijk acht (onderzoek naar een passende administrateur, vermogensbeheerder).
8	Het wegvallen van de bestuursondersteuning met discontinuïteit en het wegvallen van kennis tot gevolg.
9	DNB eist liquidatie en CWO van SPAN als kwetsbaar fonds op een financieel ongunstig moment.

Periodiek voert het fonds een Eigen Risicobeoordeling (ERB) uit. De ERB is een proces dat uitmondt in een document dat een beschrijving geeft van het risicoprofiel van het fonds, een beoordeling van de financieringsbehoeften en een beoordeling van de risico's rondom indexatie.

De ERB zal minimaal eens in de 3 jaar worden uitgevoerd en opgesteld, tenzij er sprake is van een strategische risicotrigger. De frequentie van 3 jaar sluit aan bij de frequentie waarmee het fonds een Asset Liability Management (ALM) -studie uitvoert op basis waarvan het strategisch beleid wordt bepaald. De totstandkoming van de ERB is gebaseerd op het ERB-beleid dat door het bestuur is vastgesteld.

De uitgevoerde ERB in 2021 betrof een partiële ERB, welke was afgestemd op de verwachte beperkte duur van SPAN en de beoogde liquidatie door CWO. Nu SPAN zelfstandig doorgaat, is een nieuwe, integrale ERB aan de orde. Deze kan goed aansluiten bij te ontwikkelen ESG-beleid en een mogelijk nieuwe ALM. De planning voor herijking van de ERB is begin 2023.

De operationele risico's zijn de risico's die het nakomen van de operationele doelstellingen in de weg staan. Op jaarlijkse basis worden deze minimaal twee keer geëvalueerd d.m.v. een risicoanalyse. Alle risico's zijn in hoofdlijnen vastgelegd in een apart document. In 2022 zijn deze risico's op hun voortgang verder besproken in bestuursvergaderingen en als zodanig vastgelegd in de notulen.

Onderstaand treft u een nadere toelichting aan op de voornaamste risico's volgens FIRM (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode), die door het bestuur zijn onderkend, evenals het beleid van het bestuur voor het mitigeren van de risico's:

- Financiële Risico's
 - Matching-/Renterisico
 - Marktrisico
 - Kredietrisico
 - Tegenpartijrisico
 - Verzekeringstechnisch risico
- Niet Financiële Risico's
 - Omgevingsrisico
 - Operationeel risico
 - Uitbestedingsrisico
 - IT-risico
 - Integriteitsrisico
 - Juridisch risico

Thematische risicoanalyses

Het bestuur van het fonds voert periodiek risicoanalyses uit op specifieke thema's. Bij de bepaling van de thema's en de frequentie laat het fonds zich leiden door haar initiële risico-inschatting en/of de vereisten uit

wet en regelgeving. Ook voor de thematische risicoanalyses geldt dat deze worden uitgevoerd door de gehele procesketen van het fonds. Het fonds wil jaarlijks minimaal 1 thematische risicoanalyse uitvoeren.

Het fonds onderscheidt ten minste de volgende thematische risico analyses:

- De Systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA).
- IT – en cybersecurity risicoanalyse.
- Uitbesteding.

In december 2021 is de SIRA opnieuw formeel vastgesteld. Hierbij zijn 13 integriteitsrisico's beoordeeld op hun bruto en netto risico. Dit houdt in dat, per risico, het bruto risico wordt ingeschat dat het risico zich voor kan doen als ook het netto risico rekening houdend met de mitigerende beheermaatregelen. Ieder pensioenfonds wordt geacht om jaarlijks de SIRA uit te voeren of te herijken. De herijking is gedaan om te beoordelen of de SIRA, gegeven de omstandigheden van het fonds en omgeving, kon worden gehandhaafd. Er heeft geen SIRA in 2022 plaatsgevonden, deze wordt in 2023 opnieuw vastgesteld.

Een aantal aanvullende mitigerende maatregelen zijn hierbij benoemd:

- Het beslissingsmodel met 75% meerderheid ten aanzien van de besluitvorming nader benoemd bij de belangenverstremgeling;
- Het verbeteren van de beheersing van cybercrime risico door monitoring van kwartaalrapportages;
- Het beslissingsmodel met 75% meerderheid in de besluitvorming bij corruptie.

Keten-risicoanalyse

Voor de identificatie van de operationele risico's voert het fonds een keten-risicoanalyse uit op de voornaamste procesketen. Gezien de eindverantwoordelijkheid van het fonds voor de integere en beheerste bedrijfsvoering van de activiteiten van het fonds, ongeacht of deze zijn uitbesteed, voert het fonds deze integraal uit.

Bij de identificatie en definiëring van de risico's beschrijft het fonds de risico's zo specifiek mogelijk in termen van oorzaak, onzekerheid en gevolg en de beheersmaatregelen om het netto risico te mitigeren. Om vast te stellen of het fonds 'In Control' is wordt periodiek getoetst of de beheersing van de risico's zodanig effectief is dat het risico binnen de risicobereidheid blijft.

Financiële Risico's

Matching-/Renterisico

Het Matching-/Renterisico is het risico als gevolg van onvoldoende afstemming van activa en passiva op het gebied van rente, valuta, inflatie en liquiditeit.

Het fonds heeft een langetermijnvisie op het matching-/renterisico. Door het fonds wordt dit risico als een van de drie grootste netto risico's beoordeeld.

- Het bestuur heeft bewust gekozen om het renterisico slechts gedeeltelijk af te dekken door te beleggen in LDI-fondsen. Gezien de lage rente in de afgelopen jaren, en de verwachting dat op langere termijn de beleggingen herstel zullen laten zien, is het geld aangewend voor het verkrijgen van rendement in plaats van het afdekken van risico. Bij de dalende rente was er geen mogelijkheid voor het bestuur om meer in te stappen vanwege de indexatieambitie. Het bestuur monitort en bespreekt het risico, en evt. acties, maandelijks op de bestuursvergadering. De renteaanpak wordt maandelijks geëvalueerd op de bestuursvergadering. Gezien de stijging van de rente aan het einde van het jaar, is in het tweede kwartaal van 2023 de renteafdekking verder verhoogd van 25% naar 50%. Het risico wordt door het fonds toch als aanzienlijk ingeschat, zowel op kans als impact.
- Het fonds belegt ongeveer een derde in niet-Euro valuta, en loopt daarmee een valutarisico. Het bestuur heeft besloten het valutarisico niet af te dekken, vanwege de beheersing van de Investment Manager van aanwezige risico's, de verwachte uitmiddeling op lange termijn, het verbonden kostenaspect en de verwachting dat de afdekking van het valutarisico geen extra rendement oplevert voor het fonds. Hierdoor acht het fonds het risico hiervan beperkt. Hoewel de kans als aanzienlijk wordt ingeschat, is de impact als matig beoordeeld.
- Het inflatierisico neemt behoorlijk toe; de verwachting is dat een hogere inflatie nog wel een langere periode gaat aanhouden. De aanname is tot op heden geweest dat als de inflatie omhoog gaat, ook de rente stijgt. Het is de vraag hoe hoog de correlatie tussen beide is, nu deze correlatie minder sterk blijkt te zijn geweest in de afgelopen periode. In beleggingsstrategie is opgenomen dat er een bepaald percentage aan rendement moet worden gemaakt om ook te kunnen indexeren. Het risico is dat de inflatie hoger uitkomt dan het beoogde lange termijn rendement. Het fonds zal het beoogde lange termijn rendement op een inflatie van 3% uitrekenen, om meer inzicht te verkrijgen in de effecten hiervan.

- Het liquiditeitsrisico is beperkt, en per kwartaal wordt er een liquiditeitsoverzicht gemaakt. Alle beleggingen vinden plaats in liquide markten en er zijn verder geen beleggingen in producten die een liquiditeitsbeslag vragen zoals swaps en valutatermijncontracten. Het bestuur maakt per kwartaal een liquiditeitsoverzicht. Bovendien heeft het fonds een stand-by kredietfaciliteit van €250 duizend waarmee het risico verder wordt beperkt.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van financiële instrumenten binnen de beleggingsportefeuille. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd directe invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij wijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Diversificatie van de portefeuille door beleggingen in fondsen en spreiding over meerdere fondsen dempt het marktrisico. Het fonds belegt in meerdere fondsen met regio-spreiding en valuta-spreiding.

Het fonds verwacht voor het marktrisico te worden beloond in de vorm van een extra rendement. Het marktrisico vormt daarmee voor het fonds een belangrijke bron om zijn (voorwaardelijke) indexatieambities te kunnen realiseren. Het fonds beheert het marktrisico, de prijsvolatiliteit, doordat het fonds een beleggingsadviescommissie (intern) heeft die de markt trackt en bestuur adviseert, externe consultants raadpleegt indien gewenst en doordat het fonds belegt in beleggingsfondsen en niet rechtstreeks in vastgoed, aandelen of complexe producten. Daarnaast past de vermogensbeheerder in principe automatische rebalancing toe zodra bandbreedte wordt overschreden op fondsniveau. Het bestuur geeft opdracht tot verdere rebalancing na advies van de beleggingsadviescommissie. Verder wordt elke 3 maanden de stresstest gereviewed.

Het fonds belegt alleen in liquide fondsen en de LDI kan binnen 1 week verkocht worden. Hiermee mitigeert het fonds de kans en impact van de marktliquiditeit. Door de diversificatie met regio- en valutaspreiding van de fondsen acht het fonds het concentratie- en correlatierisico beperkt. Bovendien wordt de performance van de vermogensbeheerder maandelijks geëvalueerd en vindt er overleg plaats met de vermogensbeheerder op kwartaalbasis.

De marktontwikkelingen in 2022, mede als gevolg van de situatie in Oekraïne, confronteerden het pensioenfonds met een veranderende economische situatie. Doordat de rente op een hoger niveau stond en doordat bovendien de prijsinflatie al meerdere maanden op rij zeer hoog was, heeft het fonds besloten om een ALM light studie uit te laten voeren. Dit om te kunnen beoordelen of de economische situatie én financiële positie van het fonds nog in lijn zijn met de verwachtingen ten tijde van de ALM-studie in 2020.

Er zijn verschillende varianten op het beleggingsbeleid doorgerekend, zoals varianten op renteafdekking en varianten op zakelijke/vastrentende waarden binnen de return portefeuille, naast nog een variant met 50% rente-afdekking met een verhoging van allocatie van zakelijke waarden.

Op basis van de resultaten is opgevallen dat het huidige beleid tot gebalanceerde uitkomsten leidt. Geen van de beleggingsvarianten voldoet op basis van de ALM-light aan alle beoordelingscriteria uit de ALM-studie 2020. Alle varianten voldoen wel steeds aan dezelfde drie criteria (dekkingsgraad, pensioen- en toeslagresultaat). Het VEV van de meer risicovolle varianten valt buiten de VEV-bandbreedte. Aan het beoordelingscriterium omtrent het voorkomen van rechtenkorting voldoet geen van de varianten, maar scoort het huidige beleid wel het beste. Het huidige beleid komt dus het meest in de buurt van het halen van alle criteria.

Volgens de analyse komt dus het huidige beleid, met name ten aanzien van de allocatie naar zakelijke waarden, evenwichtig naar voren, zowel in termen van korte- en lange termijn als wat betreft de slecht-weer versus mediaan en deterministische scenario's.

Op verzoek van het fonds heeft de actuaris een aanvullende variant onderzocht waarin de renteafdekking is verhoogd naar 50% en tevens de allocatie naar zakelijke waarden binnen de returnportefeuille is verhoogd, zodanig dat het VEV ten minste gelijk blijft aan het huidige VEV. Deze variant komt voor het fonds als meest gunstige naar voren. Hierbij wordt namelijk het risico afgebouwd en wordt gelijk of beter voldaan aan de beoordelingscriteria van het huidige beleid. Het fonds heeft dan ook besloten deze variant door te voeren in 2023.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat creditspreads wijzigen en daarmee de waarde van beleggingen waarvoor sprake is van kredietrisico, zoals bedrijfsobligaties of gestructureerde producten.

Minimaal op kwartaalbasis wordt het bestuur via de vermogensbeheerder geïnformeerd over de feitelijke rating verdeling. De debiteurenverdeling wordt op kwartaalbasis gerapporteerd door de vermogensbeheerder.

- Op kwartaalbasis wordt het bestuur geïnformeerd over het actuele vereist eigen vermogen specifiek voor kredietrisico (S5) ten opzichte van het strategische vereist eigen vermogen aangaande dit onderdeel.
- In de reguliere kwartaalrapportage van de vermogensbeheerder wordt daarnaast de ontwikkeling in het kredietrisico van landen, investment en high yield bedrijfsleningen en emerging market debt getoond.

Tegenpartijrisico

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij verplichtingen niet kan nakomen. Kredietrisico dat wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds actief is, is beperkt, omdat er alleen wordt belegd in beursgenoteerde beleggingsfondsen. Vanwege het feit dat volledig in fondsen is belegd, heeft het pensioenfonds geen actief beleid in verband met het kredietrisico.

De premienota's voor kosten plus opslag worden op tijd gestuurd en er wordt gecontroleerd of deze voldaan zijn. De waarschijnlijkheid op default bij werkgever wordt niet groot geacht, en indien deze zou optreden, kan en moet het fonds de regeling in lijn brengen met de door werkgever dan wel of niet betaalde premie. Hiernaast wordt de betaling van de rekeningen door de werkgever nauw gemonitord.

Volgens opgave van de actuaris is per Q4 2022 de bijdrage van het kredietrisico aan het VEV 5,9%. Dat is een lichte stijging ten opzichte Q3 2022 (5,4%). Het bestuur stelt vast dat de uitgangspunten van het standaardmodel voldoende aansluiten bij het risicoprofiel van het pensioenfonds.

Het risico van een bank default wordt als laag ingeschat door saldo bij banken minimaal te houden. Verder heeft het fonds nog saldi staan op de bankrekeningen bij Northern Trust en ABN-AMRO. Gezien de hoogte van deze saldi acht het bestuur het risico hiervan gering.

Verzekeringstechnische risico's

Onder verzekeringstechnisch risico wordt verstaan het risico dat uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden als gevolg van onjuiste of onvolledige aannames en grondslagen.

Het belangrijkste actuariële risico van het fonds is het langlevens-*risico* (het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen). Als gevolg hiervan is dan de pensioenvermogensopbouw niet toereikend voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. In 2022 zijn de diverse grondslagen herzien. Voor mannen en vrouwen worden de sterftetekansen nu ontleend aan de AG-prognosetafel AG 2022. De AG-overlevingstafels worden een maal per 2 jaar geactualiseerd.

Aangezien het aantal waarnemingen bij alleen SPAN te beperkt is, zijn voor herijking van de ervaringssterfte cijfers uit het inkomens-gerelateerde ervaringssterfemodell van het CBS gebruikt. De uit 2013 bekende salarisgegevens zijn herrekend conform de AT&T specifieke cijfers van loonrondes en carrièreontwikkeling. De generieke ervaringssterfte ligt lager dan de voor AT&T berekende ervaringssterfte met als gevolg een 1,1% hoger benodigde voorziening dan voorheen. Deze relatief hoge stijging komt doordat 2020 is overgeslagen in de actualisatie.

De uitruiltabellen, zoals gepubliceerd in het AT&T Pensioenreglement zijn gebaseerd op de AG-prognosetafels AG 2022, met dezelfde sterftetekanscorrectie als bij de voorziening, seksneutraal gemaakt met de verhouding Mannen/Vrouwen 90/10.

De technische voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De technische voorzieningen worden berekend op basis van de rentetermijnstructuur, zoals maandelijks wordt gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.
- De overlijdenskansen zijn ontleend aan de prognosetafels AG 2022.
- De technische voorziening van het nabestaandenpensioen is vastgesteld op het onbepaalde partnersysteem. Na de pensioendatum wordt de voorziening vastgesteld op basis van het bepaalde partnersysteem.
- Gehuwdheidsfrequenties: vóór de pensioenleeftijd (65 jaar) wordt uitgegaan van cijfers van het CBS 2016, inclusief samenwonend.
- Leeftijdsverschil man – vrouw: 3 jaar, waarbij man ouder dan vrouw aangehouden wordt.
- Vaststelling leeftijd: De leeftijden worden in maanden en jaren nauwkeurig bepaald.

- Voor de kosten wordt uitgegaan van 2,5% excassokosten plus € 1.483 duizend (einde 2022).

Het risico op arbeidsongeschiktheid is niet meer van toepassing op het fonds omdat de regeling per 2014 gesloten is.

Catastrofes/calamiteiten hebben veel impact maar de kans dat dit zich voordoet wordt relatief laag geacht. Meer deelnemers werken gespreid en steeds meer vanuit huis. Pensioenadministratie en vermogensbeheer zijn uitbesteed en niet alle afhankelijk van pensioenbestuur/medewerkers.

Niet Financiële Risico's

Omgevingsrisico

Onder omgevingsrisico wordt verstaan het risico als gevolg van veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Dit is het derde en grootste risico dat door het fonds als zodanig beoordeeld wordt.

Veranderingen in wetgeving kunnen een risico vormen maar de impact zal in vele gevallen niet beperkt zijn tot enkel het pensioenfonds maar leiden tot een veranderend pensioenklimaat in geheel Nederland (zoals de verhoging van de pensioenleeftijd). Doordat het fonds een gesloten fonds is, hebben sommige veranderingen in wetgeving een mindere impact.

Veranderingen in "governance" (commissies, rapportages naar toezichthouders, toezicht, analyses en studies, met de daar bijbehorende proces- en systeemaanpassingen etc.) trekken relatief een grote wissel op tijd en budget voor een klein slapend pensioenfonds en vormen daarmee een relatief groot risico. Het bestuur houdt zich op de hoogte van veranderingen in wet- en regelgeving (bijgestaan door externen), en zorgt ervoor te voldoen aan de minimale eisen. Vanuit kosten oogpunt, en omdat het fonds relatief klein is, worden prioriteiten, nut en noodzaak wel uitvoerig gewogen. Het risico hiervan wordt als aanzienlijk ingeschat, maar door de inzet van consultants voor uitvoering van een deel van de taken en het actief monitoren van veranderingen door zowel bestuur als bestuursbureau wordt de impact als matig beoordeeld.

Potentiële claims vormen aan de ene kant een relatief groot risico omdat een enkel geval op een klein deelnemersbestand relatief veel impact heeft. Aan de andere kant heeft het pensioenfonds nog nooit een formele klacht ontvangen. Het bestuur/ de administratie is vroegtijdig betrokken bij eventuele fouten of omissies die optreden. Verder heeft het bestuur een aansprakelijkheidsverzekering, draagt het zorg voor heldere documentatie over het besluitvormingsproces en heeft het een kleine afstand tot individuele deelnemers.

Het risico op reputatieschade wordt door het fonds bewaakt door regelmatig over de actuele situatie te communiceren met deelnemers (nieuwsbrieven, website), volgt het de uitvoering van het communicatieplan, en laat het zich beoordelen door een visitatiecommissie.

Operationele risico's

Operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting en procesuitvoering. Dit risico wordt gemitigeerd door het documenteren van de processen, het identificeren van de bij de uitvoering van die processen optredende risico's evenals van de met het oog daarop getroffen beheersmaatregelen.

Bij het fonds is geen sprake van structurele gegevensverwerking. Zo doet het fonds zelf geen rechtstreekse betalingen en kunnen deze ook niet door het fonds verricht worden. Van dubbelfuncties is bij het fonds geen sprake. Verder worden processen regelmatig bijgesteld en verbeterd, ontvangt het jaarlijks een ISAE-verklaring van haar uitvoerders, waarmee er tevens kwartaal-overleggen plaatsvinden. Naast de SLA-rapportage en mutatieoverzichten heeft er in 2019 en 2022 een controle plaatsgevonden met betrekking tot de correctheid van de gegevens in de administratie. Bij de overgang naar de nieuwe administrateur heeft het fonds de beoordeling van de datakwaliteit uit laten voeren door InAudit. De kans op het risico dat de doelmatigheid en doeltreffendheid van het verwerkingsproces wordt beïnvloed, wordt beperkt ingeschat. Het kan echter een aanzienlijke impact hebben op o.a. administratie van gegevens, het bepalen en klantenservice.

Met de invoering van de AVG-wetgeving heeft het fonds een privacy-beleid opgesteld, een privacyverklaring opgenomen op haar website en ook verwerkt in de deelnemerscommunicatie. Privacygevoelige informatie wordt zoveel mogelijk geanonimiseerd. Hiermee voldoet het fonds aan de gestelde vereisten in de wet. Dit risico wordt door het fonds als beperkt ingeschat.

Zoals eerder aangegeven zijn pensioenadministratie en vermogensbeheer uitbesteed en niet afhankelijk van bestuur of medewerkers. Hierdoor wordt de kans dat het getroffen wordt door een catastrofe als laag ingeschat, hoewel de impact aanzienlijk kan zijn.

Audits 2022

In 2022 zijn twee interne uitgevoerd door InAudit, de externe partij die deze audits voor het fonds verzorgt. De aandachtsgebieden waren Actuariële functie en Datakwaliteit: Mutaties in Pensioenadministratie.

In september 2022 is een audit uitgevoerd met betrekking tot de opzet, het bestaan en de werking van de Actuariële Functie. Daarbij is getoetst aan de vereisten uit de Pensioenwet in relatie tot de aard, omvang en complexiteit van de risico's.

Het niveau van beheersing van risico's met betrekking tot de Actuariële Functie is goed bevonden. Met een redelijke mate van zekerheid is vastgesteld dat de belangrijkste beheersmaatregelen in opzet en werking effectief zijn. Hierbij zijn wel enkele tekortkomingen geconstateerd.

- Het right to examine/audit is niet opgenomen in de dienstverleningsovereenkomsten. In zowel de overeenkomst met de certificerend als de adviserend actuaaris is op dit punt een aanvulling gedaan.
- Er is geen verwerkersovereenkomst gesloten met adviserend actuaaris (S&V) en Actuariële Functie (Triple A). Ook deze aanvullingen zijn inmiddels geëffectueerd. Afspraken rond het evalueren van de dienstverlening waren niet opgenomen in de overeenkomsten met adviserend actuaaris (S&V) en Actuariële Functie (Triple A). Deze afspraken zijn inmiddels vastgelegd in de overeenkomsten met beide dienstverleners.

De tekortkomingen zijn opgelost in de nieuwe overeenkomsten met Triple A en S&V, die vanaf 2023 van kracht zijn.

Uitbestedingsrisico

Onder uitbestedingsrisico wordt verstaan het risico dat de continuïteit, integriteit, kwaliteit of uitkeringscontinuïteit van de uitbestede werkzaamheden wordt geschaad. Voor het fonds houdt het uitbestedingsrisico vooral het risico in dat de externe beheerders, de vermogensbeheerder en de administrateur, niet handelen conform de opgestelde en overeengekomen overeenkomsten en mandaten. Om dit risico te beheersen volgt het fonds de externe partijen aan de hand van rapportages en voortgangsbesprekingen. Vermogensbeheer kan vrijwel direct weggehaald worden bij de huidige uitbestede partij, met name omdat er geen nieuwe aanspraken worden opgebouwd.

In geval van ernstige (IT) calamiteiten bij uitkeringsadministratie, zal een andere afdeling het werk (met enige vertraging) overnemen.

Voorts zijn met de externe uitvoerders overeenkomsten en SLA's gesloten, daarnaast zijn beleggingsrichtlijnen afgesproken en afspraken gemaakt over periodiek af te geven SLA-rapportages en ISAE 3402 type II verklaringen.

In geval van uitbesteding voert het fonds een systematische analyse uit van de risico's die samenhangen met de uitbesteding van activiteiten en processen. Per specifieke uitbesteding wordt de risicobeheersing op logische wijze uitgewerkt aan de hand van drie pijlers, te weten: Kwaliteit, Continuïteit en Integriteit. Verder heeft het fonds de onderstaande risico's gedefinieerd die van belang zijn bij de uitvoering.

- De doelmatigheid en doeltreffendheid van het verwerkingsproces,
- Dat privacy-gevoelige gegevens buiten fonds komen,
- De gevoeligheid voor het fonds, dat er processen zijn voor: fraude door werknemers, samenspanning door werknemers met derden, fraude door externen,
- De geleverde kwaliteit van de werkzaamheden niet in overeenstemming zijn met de door fonds gewenste dan wel aan belanghebbenden toegezegde kwaliteitsniveau,
- Dat bij een calamiteit de uitkeringen niet meer doorlopen,
- De continuïteit van bedrijfsprocessen/instelling in gevaar komt als gevolg van het niet beschikbaar zijn van de IT infrastructuur,
- Dat persoonsgegevens verloren raken of onrechtmatig worden bewerkt, leidend tot een inbreuk op de beveiliging van persoonsgegevens,
- Het ontoereikend beheer van ICT-omgeving en -processen.

De betreffende ISAE's zijn hierop beoordeeld.

Het vermogensbeheer van het pensioenfonds is uitbesteed aan BNP Paribas. Van BNP heeft het fonds een ISAE 3402 type II rapport ontvangen over 2022. Het rapport heeft betrekking op de controle op de van toepassing zijnde investment management gerelateerde activiteiten bij de verschillende Legal entiteiten. Deze activiteiten omvatten de volgende diensten met betrekking tot asset management activiteiten ('order initiation, order execution, investment compliance, transaction processing, portfolio monitoring, data administration, third parties monitoring, client reporting'), dealing activiteiten (order execution, data management, reporting) en het management van informatie systemen. Het rapport is gefocust op de controle-doelstellingen die relevant zijn voor de financiële verslaglegging door klanten van BNP en haar auditors.

BNP wordt door de grote Amerikaanse kredietbeoordelaars (S&P, Moody's, Fitch) beoordeeld met een A+(stable), Aa3(stable) en AA-(stable), welke onveranderd zijn ten opzichte van het vorige jaar. Hiermee wordt het door het fonds geïdentificeerde continuïteitsrisico voldoende gewaarborgd.

Met betrekking tot de verschillende processen, zoals Portfoliomanagement, Investment Operations, Third Parties Monitoring, Order Execution, Reporting en IS Security management, waren geen zodanige bevindingen geconstateerd dat het fonds er aanleiding in zag om hieraan opvolging te geven bij BNP.

Aanvullend op de ISAE heeft BNP een Non-Financial Risk report uitgebracht, uitgesplitst in twee periodes. Voor het gehele jaar 2022 zijn er geen bevindingen geconstateerd ten aanzien van operationeel risico, IT risico, Business Continuity management, outsourcing en integriteit.

De rapportages hebben voor het bestuur verder geen aanleiding gegeven om nadere verklaringen van BNP te vragen als vermogensbeheerder van het fonds.

InAdmin RiskCo heeft een ISAE 3402 rapport geleverd lopend van 16-11-2021 tot 15-11-2022. Het rapport heeft uitsluitend betrekking op het Lifetime pensioen administratie systeem en de Defined Benefits administratie.

Er is een bridge letter verstrekt voor het Lifetime systeem / Defined Benefits administratie van 16-11-2022 tot 31 december 2022. In de overbruggingsbrief wordt door het management aangegeven dat er geen materiele wijzigingen hebben plaatsgevonden noch dat controle doelstelling niet gehaald zijn.

De door VismaRaet verrichte werkzaamheden worden niet gedekt door deze ISAE 3402, evenals de werkzaamheden van RiskCo IT. InAdmin RiskCo heeft zelf een beoordeling gedaan van VismaRaet verstrekte ISAE rapportage en geconcludeerd dat de reikwijdte van de controle voldoende was, dat er geen relevante bevindingen zijn en dat er dus geen aanleiding is om extra werkzaamheden te doen.

De DC administratie wordt niet beschreven in het ISAE 3402 rapport van RiskCo. Er is wel een apart controle rapport geleverd

De ondertekende verklaring bevat geen uitsluitingen. Echter in de aanbestedingsbrief onderkent het management dat twee controle bevindingen niet gehaald zijn. Het betreft de controledoelstelling met betrekking tot de timing van UPO's bij een specifieke klant. Dit betrof niet dit fonds. Het management heeft samen met betrokken medewerkers de uitzonderingen beoordeeld.

Behalve dat BDO heeft geconstateerd dat er een controle doelstelling niet is gehaald, is het oordeel positief.

In de ISAE worden door het management de volgende belangrijke gebeurtenissen gedurende het jaar geduid. In 2020 hebben Achmea B.V. en PGB Pensioendiensten B.V. de aandelen van InAdmin RiskCo overgenomen. Per september 2022 maakten Achmea en PGB Pensioendiensten bekend de gezamenlijke ontwikkeling van RAP te beëindigen. Eind december 2022 hebben beide aandeelhouders van InAdmin RiskCo (IAR) overeenstemming bereikt over de verkoop van het belang van PGB Pensioendiensten in IAR aan Achmea. IAR is inmiddels een volle dochter van Achmea geworden. Deze transactie had geen directe impact op de ontwikkeling van RAP.

Gezien de uitgangspunten van het fonds bij uitbestedingen, het oordeel van Deloitte met betrekking tot de ISAE 3402 rapportage, de geconstateerde bevindingen, met daarbij de reacties van het management, ziet het bestuur geen directe aanleiding om hier specifiek over door te vragen. Wel zullen de bevindingen meegenomen worden in de volgende evaluatie.

InAdmin RiskCo heeft twee ISAE 3000 type II rapportages geleverd, een eerste op 31 augustus 2022, en een tweede op 26 april 2023. Hierbij is een overbruggingsbrief ontvangen voor de periode 16 november tot en met 31 december 2022. Het management geeft aan dat in de laatste periode geen materiële wijzigingen hebben plaatsgevonden.

Dit rapport heeft tot doel zekerheid te geven aan alle klanten van InAdmin RiskCo, die gebruik maken van de toepassingen van InAdmin RiskCo die draaien op de MVDC (Modern Virtual Data Center).

Sinds de uitbesteding van het IT infrastructure management per 1 augustus 2021, gevolgd door het outsourcen van RAP/ applicatie ontwikkeling en onderhoud aan GCI per 1 januari 2021, worden de technische en operationele controles voor een groot deel uitgevoerd door CGI. De verantwoordingsinformatie van CGI wordt gemonitord door InAdmin RiskCo; CGI levert een ISAE 3402 type II-rapport over hun processen naast maandelijkse Service Level-rapporten en andere verantwoording informatie.

In de management letter wordt bevestigd dat door InAdmin RiskCo de controlemechanismen correct waren ontworpen, echter in niet alle gevallen ge-implementeerd en/of effectief uitgevoerd in de periode van 1 juni 2022 tot 15 november 2022. Een aantal risico's is geïdentificeerd, waarbij de controlemechanismen niet functioneren.

Met betrekking tot de eerste ISAE 3000, had de auditor een groot aantal uitzonderingen geconstateerd welke hebben geleid tot een afkeurende verklaring. Op basis van een eerste analyse door het management, lag dit voor een belangrijk deel aan het niet goed of volledig documenteren van controlewerkzaamheden. Enkele controles zijn na de eerste maanden of het eerste kwartaal op gang gekomen of was de follow up niet tijdig uitgevoerd. In de volgende periode is verder gegaan met de uitvoering van de beheersmaatregelen.

In het eerste rapport over de periode januari 2022 tot eind mei 2022, waren 19 bevindingen geconstateerd, en bij 2 processen waren geen wijzigingen voorgekomen. Van de in de eerste rapportage gemelde bevindingen, waren er in de volgende rapportage over de periode juni tot november 2022 er 10 bevindingen opgelost.

Met betrekking tot het tweede rapport stelt de auditor BDO dat 11 controles niet op de juiste wijze waren geïmplementeerd en/of effectief uitgevoerd, en dat er bij 2 processen geen wijzigingen waren voorgekomen. De bevindingen zijn geconstateerd binnen Risk Management, Infrastructure Change management, Supplier Management, Security Management en Logical access to IT Infrastructure (MVDC).

Ten aanzien van de sub service organisaties heeft het fonds een beoordeling ontvangen van de ISAE 3402 type 2 2021-2022 met betrekking tot YouForce HR & Payroll, Gross net calculation and Payment services, en een beoordeling van de ISAE 3000 2022 Software Maintenance & Support Visma Idella Product Suite. Het ISAE 3000 rapport van Visma Idella bevat geen excepties. Het rapport van ISAE 3402 bevat een tweetal excepties op de controledoelstellingen. Gezien de aard van de bevindingen en de reactie van het management (toegangsrechten niet ingetrokken maar geen nieuwe inlogpogingen, en een review gedaan maar niet door beschreven medewerker), heeft dit voor het fonds geen aanleiding gegeven om hier vragen over te stellen.

Periodiek ontvangt SPAN van RiskCo een risicomanagementrapportage en bijbehorende toelichting in de vorm van een presentatie. Deze rapportage bevat informatie over de voortgang in de opzet en uitrol van de controlemechanismen bij RiskCo. Het SPAN bestuur neemt kennis van de deze periodieke risicorapportage en bespreekt de bevindingen in de bestuursvergadering.

Het management erkent alle bevindingen en heeft per bevinding een actie gedefinieerd, die lopen van een gedocumenteerde vastlegging tot het uitvoeren van controles.

De procesbeschrijvingen, en de daarbij geconstateerde bevindingen zijn van belang voor het fonds vanwege de kwaliteit van uitvoering. Het fonds zal de verdere uitvoering van de bevindingen nauw volgen en opvolgen zodra deze niet tot een gewenste resultaat gaan leiden.

Van CACEIS heeft het bestuur tevens een ISAE 3402 type II rapport ontvangen. De rapportage heeft betrekking op de periode van 1 oktober 2021 tot 30 september 2022; CEP (Center of Excellence of Pensionfunds) en depositaris voor de periode van 1 mei 2021 tot 30 september 2021. Hiernaast is een overbruggingsbrief verstrekt voor het vierde kwartaal van 2022.

Aan de hand van dit rapport kan het bestuur een oordeel vellen over de kwaliteit van de CACEIS als bewaarnemers van de effecten van SPAN en krijgt het inzicht in de punten waarvan CACEIS zelf van mening is dat deze verbeterd moeten worden. Ook blijkt uit deze rapportage welke punten goed worden uitgevoerd door CACEIS.

Zowel de op 16 december door de Nederlandse tak ondertekende verklaring, als de op 15 december door de Franse tak ondertekende verklaring en op 15 december door de Luxemburgse tak ondertekende verklaring, bevatten geen uitsluitingen.

Het rapport heeft uitsluitend betrekking op de volgende diensten: Global and Cross-Asset Market Solutions, Middle-Office, Custody & cash services, Asset Administration & Accounting, Portfolio administration (Institutional accounting) en Reporting. Overige diensten zijn Asset Managers & Funds, Fund distribution en Pension Funds. Met andere woorden, de diensten voor de transacties in en bewaarneming van effecten. Daarmee omvat de rapportage alle voor SPAN door CACEIS verrichte activiteiten.

Met betrekking tot CACEIS dient vermeld te worden dat het fonds niet in individuele beleggingen participeert maar slechts in fondsen. Hiermee wordt het voornaamste risico gemitigeerd.

De afhankelijkheid van de CACEIS wordt door het fonds als beperkt ingeschat. Het bestuur heeft verder kennisgenomen van de bevindingen van het ISAE 3402 rapport.

De geconstateerde bevindingen zijn, gezien de risico's door het fonds gedefinieerd, het oordeel van EY in de ISAE 3402 rapportage en de reactie van het management, niet van dien aard zodanig dat het bestuur verdere actie hierop zal gaan nemen. De geconstateerde bevindingen kwamen niet overeen met die van het vorige jaar, wat het fonds voldoende vertrouwen heeft gegeven in het beheersen van de processen door het management.

IT-Risico

Onder IT-Risico wordt verstaan het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continue of onvoldoende beveiligd worden ondersteund door IT.

Pensioen-, beleggings- en financiële administratie zijn volledig ondergebracht bij administrateur en vermogensbeheerder, en vallen dus onder uitbestedingsrisico. Het fonds heeft een IT-Beleid opgesteld.

Het fonds maakt gebruik van Microsoft managed platform (OS365) voor document-management, welke professioneel ondersteund wordt. VDX monitort actief websiteversies en past security updates automatisch toe. Er vindt een automatische update plaats van nieuwe versies van de website.

Het bestuur heeft geen toegang tot een van de systemen met deelnemersgegevens, de IT voor de uitvoering is volledig uitbesteed aan de administrateur.

Het risico op cybercrime en datalekken wordt intern gemitigeerd door de gebruikte platformen.

Met de overgang naar een andere administrateur, zullen na de overgang de risico's worden geëvalueerd, het IT-beleid worden herzien en een IT-risk assessment bij Visma gepland worden.

Integriteitsrisico

Het integriteitsrisico betreft het risico dat de integriteit van het fonds wordt beïnvloed door niet integere of onethische gedragingen.

Het bestuur heeft eind 2019/begin 2020 een systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) laten uitvoeren als onderdeel van het integriteitsbeleid. Dit houdt in dat, per risico, het bruto risico wordt ingeschat dat het risico zich voor kan doen als ook het netto risico rekening houdend met de mitigerende beheermaatregelen. Nadat in december 2021 de SIRA opnieuw is vastgesteld, zal in 2023 een nieuwe SIRA volgen.

Verder wordt het fonds gescreend door DNB. Het bestuur belegt in fondsen en niet rechtstreeks in aandelen, waarbij het vermogensbeheer is uitbesteed en daardoor is handelen met voorwetenschap niet van toepassing. Het fonds heeft geen directe toegang tot de fondsrekeningen.

Hiernaast kent het fonds een gedragscode die van toepassing is op alle leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de beleggingsadviescommissie en het bestuursbureau. De gedragscode is in 2016 geactualiseerd. Daarnaast is een incidentenregeling en een klokkenluidersregeling opgesteld. In 2016 heeft het fonds een analyse gemaakt van het risico op belangenverstreming. Als onderdeel daarvan zijn de nevenfuncties van bestuur en bestuursbureau geïnventariseerd en in 2022 geactualiseerd.

Juridisch risico

Onder juridisch risico wordt verstaan het risico samenhangend met veranderingen in, en naleving van wet- en regelgeving.

Het fonds wordt in juridische veranderingen geadviseerd door een actuaire en het houdt zelf de wijzigingen in wet- en regelgeving bij. Stukken van het fonds worden regelmatig beoordeeld of geëvalueerd door externen (DNB, of intern toezicht, of anderszins). Eventuele hiaten of vragen worden in bestaande

contracten/documenten opgenomen of separaat toegevoegd. Contracten met pensioenuitvoerder en vermogensbeheer zijn doorgelicht door diverse experts (bestuur pensioenfonds, actuaaris, compliance officer/jurist werkgever, externe adviseur Quint), waarbij risico's zoveel mogelijk zijn afgedekt.

Er is geen sprake van claimcultuur; zelfs geen formele klachten per einde 2022. Vragen van deelnemers of pensioengerechtigden worden in een zo vroeg mogelijk stadium behandeld en opgelost. Een bestuursaansprakelijkheidsverzekering is afgesloten.

Liquidatieproces

SPAN hecht belang aan een goede inrichting van het integraal risicomanagement, waarvan de identificatie en beheersing van risico's onderdeel vormen. SPAN heeft het risicomanagement vormgegeven door het opstellen van een inhoudelijk risicokader en een risicomanagementproces. Het doel van integraal risicomanagement is om bij te dragen aan de realisatie van de strategische doelstellingen van SPAN. Dit gebeurt op strategisch en operationeel niveau. In het vorige jaarverslag was melding gemaakt van de twee scenario's die het fonds had uitgewerkt ten behoeve van de ERB. Dit was of als gesloten fonds blijven voortbestaan, of een liquidatie door collectieve waardeoverdracht.

In de tussentijdse vergadering van 28 maart 2022 heeft het bestuur besloten om de collectieve waardeoverdracht gevolgd door liquidatie stop te zetten. Reden hiervoor is het onoverbrugbare verschil van waardering van het bedrag dat mee zou moeten gaan bij overgang ter compensatie van de risicoverschuiving van AT&T naar de deelnemers. SPAN heeft AT&T hierover geïnformeerd op 28 maart 2022.

4. Informatie over de verwachte gang van zaken

Het jaar 2022 stond in het kader van diverse mogelijke transitie, die van liquidatie van het fonds, van de pensioenuitvoerder en van custodian.

Tijdens de vergadering van 28 maart 2022 heeft het bestuur besloten om de Collectieve Waarde Overdracht (CWO) gevolgd door een liquidatie stop te zetten. Reden hiervoor is het onoverbrugbare verschil van waardering van het bedrag dat mee zou moeten gaan bij overgang ter compensatie van de risicoverschuiving van AT&T naar zijn deelnemers. Het fonds heeft AT&T hierover geïnformeerd op 28 maart 2022. Het fonds blijft wel in gesprek met AT&T, omtrent de verwachtingen die de werkgever heeft met betrekking tot de diverse pensioenregelingen, waaronder de pensioenregeling uitgevoerd het fonds.

De overgang van RiskCo naar Visma Idella heeft in principe per januari 2023 plaatsgevonden. In juni zal een definitieve stand komen met betrekking tot de administratie. Excasso heeft plaatsgevonden en pensioenuitkeringen zijn uitbetaald. Verder is er aandacht voor rapportages, ook die van het verzorgen van rapportages naar DNB.

De custodian is overgegaan van Caceis naar Northern Trust per januari 2023. Bij het schrijven van dit verslag was er nog een fonds dat niet overgezet was. Het fonds heeft een SOC 1 rapport over 2022 ontvangen, waarin een aantal bevindingen waren geconstateerd. Aangezien Northern Trust per dit jaar pas onze custodian is, zal de verder beoordeling van het rapport met het komende jaar plaatsvinden.

Het beloningsbeleid voldoet aan de wettelijke eisen uit het Besluit Financieel Toetsingskader, de Code Pensioenfonds en de Principes beheerst beloningsbeleid van AFM en DNB. De bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en leden van de beleggingsadviescommissie van het fonds hebben het afgelopen jaar geen bezoldiging ontvangen voor het bestuurslidmaatschap. Vanaf 1 april is er een externe voorzitter aangetreden, die wel bezoldigd is. Leden van het bestuur die niet langer in dienst zijn van AT&T ontvangen een vergoeding van hun reiskosten. SPAN beoordeelt of de uitbestede partij een beheerst en duurzaam beloningsbeleid voert dat aansluit op het beloningsbeleid van SPAN.

De flexibiliserings-, aankoop-en afkoopfactoren worden jaarlijks aangepast op basis van de grondslagen van het fonds. De voor 2023 gebruikte flexibiliseringsfactoren wijken af van de factoren van voorgaand jaar vanwege de gewijzigde rekenrente per 1-1-2023 waar rekening mee is gehouden.

Sinds 1 januari 2021 is een nieuwe UFR-systematiek van toepassing die in vier jaar stapsgewijs zou worden ingevoerd bij de vaststelling van de rekenrente voor pensioenfonds. De tweede stap van de wijziging in UFR-systematiek leidt per 1 januari 2022 tot een stijging van de technische voorziening van 0,6%-punt. De derde stap zou per 1 januari 2023 van toepassing worden, maar met ingang van 1 januari 2023 is de RTS-systematiek gewijzigd, waardoor de laatste twee stappen niet meer van toepassing zijn. Deze wijziging van de RTS-systematiek maakt geen onderdeel uit van de technische voorzieningen per 31 december 2022 zoals opgenomen in dit rapport. Als dit effect wel zou worden meegenomen, zou dit leiden tot een stijging van de technische voorziening per 31 december 2022 van circa 0,2%-punt. De actuele dekkingsgraad per 31 december 2022 zou dan gelijk zijn aan 116,5%, een daling van 0,2%-punt.

Bij het verloop van de voorziening over 2022 zoals opgenomen in dit rapport, is uitgegaan van de forwardcurve die is afgeleid van de DNB-rentetermijnstructuur per 31 december 2021. Dit is in overeenstemming met de aanwijzingen van DNB.

5. Bestuursaangelegenheden

Samenstelling bestuur en verantwoordingsorgaan

In verband met de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds (zie ook de paragraaf over Pension Fund Governance) is een van de bestuurszetels toegewezen aan de gepensioneerden.

Samenstelling bestuur per 31-12-2022

Naam	Geslacht	Geboortejaar
V. den Hertog	M	1962
W. Loots	M	1946
B. Bongenaar	M	1968
T. Valkenburgh	M	1944

Samenstelling verantwoordingsorgaan per 31-12-2022

Naam	Geslacht	Geboortejaar
J. Alonso Mosquera	M	1971
M. Kemper	M	1961
F. Vennik	M	1947
E. Lohr	M	1972

Deskundigheidsplan en opleiding

Het geschiktheidsplan is in 2022 geëvalueerd en herzien. Het fonds heeft de "Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur" van de Pensioenfederatie als uitgangspunt gekozen voor het opstellen van het geschiktheidsplan. Op basis van de in de voorgaande "Aanbevelingen deskundig en competent pensioenfondsbestuur" opgenomen "Kenmerken van het standaard pensioenfonds" heeft het bestuur geconcludeerd dat het een minder complex pensioenfonds is dan het standaard pensioenfonds. De kenmerken van het fonds zijn op grond hiervan vastgelegd in het profiel van het fonds. Hiervan is vervolgens het algemeen profiel van het bestuur afgeleid en nader uitgewerkt in het profiel van de individuele bestuursleden. Het geschiktheidsplan sluit hierbij aan.

In 2022 is de voornaamste aandacht uitgegaan naar de kennis en achtergronden in het kader van de toekomst van het fonds. Ook in aandacht besteed aan ESG-beleggen.

Een aspirant lid heeft deelgenomen aan het digitale kennismakingsseminar van DNB op 22 november. Aan de online seminar i1 fondsen op 8 december jl., met betrekking tot de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, heeft een bestuurslid deelgenomen.

De opleiding tot pensioenbestuurder A wordt momenteel door een aspirant lid gevolgd. De opleiding op niveau B is inmiddels door het andere aspirant bestuurslid afgerond, zal binnenkort worden voorgedragen bij DNB als nieuw bestuurslid.

Sleutelfuncties bij pensioenfonds

In verband met de implementatie van de IORP II richtlijn moet een pensioenfonds over de volgende drie sleutelfuncties beschikken:

- De risicomanagementfunctie;
- De actuariële functie;
- De interne audit functie.

De sleutelfuncties zijn als volgt belegd:

- Actuarieel: bij de certificerend actuaris;
- Risicomanagement: bij het bestuurslid met risicobeheer in portefeuille;
- Interne audit: bij externe audit manager

Bestuursleden die een sleutelfunctie bekleden, hebben eerder de relevante opleidingen gevolgd. De werkzaamheden verbonden aan de risicomanagementfunctie en interne auditfunctie worden vervuld door externe partijen. De sleutelfunctiehouder rapporteert aan het volledige bestuur. Indien nodig rapporteert de sleutelfunctiehouder aan de visitatiecommissie en/of aan DNB.

De werkzaamheden verbonden aan de risicomanagementfunctie worden uitgevoerd door Sprenkels & Verschuren B.V. De werkzaamheden verbonden aan de interne auditfunctie en die van de sleutelfunctie houder Interne audit worden uitgevoerd door In Audit B.V.

Gedragscode

Het bestuur heeft in 2016 haar gedragscode geactualiseerd. Daarnaast is een incidentenregeling en een klokkenluidersregeling opgesteld. De gedragscode wordt jaarlijks ondertekend door het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de beleggingsadviescommissie en het bestuursbureau. Doel van deze gedragscode is het waarborgen en handhaven van het vertrouwen in SPAN door belanghebbenden, evenals het voorkomen van integriteitrisico's. De gedragscode kent daartoe algemene gedragsregels voor verbonden personen en aanvullende gedragsregels voor insiders.

Deze gedragscode is gebaseerd op de Model Gedragscode 2015 van de Pensioenfederatie. Het bestuur heeft geen incidenten geconstateerd met betrekking tot het niet naleven van de gedragscode in 2022. Dit is door de Compliance Officer bevestigd in haar jaarlijkse rapport.

Financieel crisisplan

In november 2022 is het financieel crisisplan (onderdeel van de ABTN) geëvalueerd en geactualiseerd. Het bestuur onderscheidt verschillende fases in een crisissituatie.

De eerste fase vangt aan wanneer de beleidsdekkingsgraad daalt tot onder het niveau van het vereist eigen vermogen. In deze fase zullen de sturingsmaatregelen zoals beschreven in de ABTN op de gebruikelijke manier worden uitgevoerd. Deze situatie wordt niet verder uitgewerkt in dit financieel crisisplan.

De tweede fase vangt aan wanneer de beleidsdekkingsgraad daalt tot onder het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen. De te nemen maatregelen zijn afhankelijk van de economische verwachtingen voor de korte en lange termijn. Er worden geen toeslagen verleend. Als deze situatie vijfmaal wordt vastgesteld en de actuele dekkingsgraad ook nog onder het vereiste minimale vermogen ligt, zal worden gekort. Mocht er gedurende deze periode van vijf jaar geen uitzicht op verbetering zijn, dan kan het bestuur besluiten om eerder te korten.

De derde fase vangt aan wanneer de actuele dekkingsgraad daalt onder het niveau van de kritische dekkingsgraad, onder de 100%, zoals beschreven in de ABTN.

De maatregelen die het fonds ter beschikking staan zijn aanpassing van het toeslagenbeleid, het kortingsbeleid en beleggingsbeleid. In de ABTN worden verder de mate van inzetbaarheid, de effecten daarvan en communicatie toegelicht.

Geschillencommissie

Indien een geschil ontstaat tussen het pensioenfonds en een belanghebbende bij het pensioenfonds, zoals vermeld in artikel 21 van de statuten, dient de belanghebbende zich te wenden tot het bestuur van het pensioenfonds. Indien het bestuur en de belanghebbende niet tot een oplossing van het geschil komen, geldt de SPAN klachten- en geschillenprocedure zoals die is vastgesteld op 15 juli 2015.

Er zijn in het afgelopen jaar geen geschillen en/of klachten binnengekomen bij het bestuur, noch zijn er klachten en/of geschillen via de Ombudsman Pensioenen binnengekomen.

Toezichthouder

Het afgelopen jaar zijn er aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Het herstelplan is door DNB formeel goedgekeurd op 19 mei 2022. SPAN heeft ook een haalbaarheidstoets ingediend.

In december 2021 heeft het fonds de toezichtkalender voor 2022 ontvangen van de DNB. De toezichtthema's voor 2022 zijn de nieuwe pensioenregeling, beheersing ESG-risico's en cybersecurity over de hele keten. Het integriteitstoezicht bestaat uit gerichte onderzoeken naar potentiële kwetsbaarheden zoals belangenverstrengeling en de kwaliteit van de SIRA.

De van de DNB ontvangen vragenlijsten met betrekking tot de SBA NFR (de Sector Brede Analyse Niet Financiële Risico's) en de NPR (Nieuwe Pensioen Regeling) zijn tijdig door het fonds ingediend.

Er heeft een wisseling plaatsgevonden met betrekking tot de toezichthouder bij de DNB, wat in 2022 nog niet tot een kennismaking heeft geleid.

In april van 2022 heeft het fonds van de AFM een Informatieverzoek Toezicht rapportage tweedepijlerpensioen 2021 ontvangen, welke eind september, binnen de gestelde richtlijn, is ingediend. Het in Informatieverzoek Tijdelijke Toeslagverlening 2022 van de AFM, is in november verstuurd.

Ook heeft de AFM een verzoek verstuurd ten aanzien van de SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) van het fonds. In februari van dit jaar heeft de AFM aangekondigd haar onderzoek naar fonds inzake de SFDR en Taxonomie te sluiten.

Kwetsbaarheidsanalyse

2017 was het laatste jaar waarin SPAN haar kwetsbaarheidsanalyse heeft geëvalueerd. De volgende aandachtsgebieden zijn hierbij benoemd en nog relevant.

De regeling is gesloten

Er is een doorlopende uitvoeringsovereenkomst met de werkgever. Overleg heeft geen aanleiding gegeven om te veronderstellen dat de werkgever de uitvoeringsovereenkomst wil opzeggen, tevens zal dit ook alleen in overleg kunnen. De werkgever verplicht zich om jaarlijks de kosten van het fonds te voldoen en heeft daarnaast een bijstortingsverplichting als de dekkingsgraad aan het einde van een jaar lager is dan 100%. In de ABTN is vastgelegd dat als de situatie zich voordoet dat de werkgever de kosten niet meer betaalt, het bestuur het bestaansrecht van het fonds heroverweegt.

Het fonds heeft met ingang van ultimo 2014 een extra kostenvoorziening opgenomen gebaseerd op de toekomstige cashflows gedurende een periode van 3 jaar, inclusief de kosten van liquidatie. Zoals aangegeven in verband met de mogelijke liquidatie, kan hier mogelijk een verandering in komen. Vooralsnog is dit niet het geval.

Financiële situatie/ beleggingsbeleid

In mei 2022 heeft een herziening plaatsgevonden ten aanzien van de haalbaarheidstoets. Na een analyse van de adviserend actuaaris heeft het bestuur besloten om de ondergrens aan te passen naar 85% (deze grens was 95%). De relatieve afwijking valt binnen de nieuw vastgestelde grens.

- Mediaan pensioenresultaat 91,0% (Min. 85%)
- 5e percentiel pensioenresultaat 73,3% (2021 73,9%)
- Relatieve afwijking = 19,0% (Max. 25%) (2021 19,5%)

Het pensioenresultaat is gedurende 2022 afgenomen. De belangrijkste oorzaak is de wijziging van de door DNB voorgeschreven scenario set.

De belangrijkste gevolgen van de nieuwe scenario-set zijn:

- Bij een gemiddeld pensioenfonds zal het pensioenresultaat in het mediaan-scenario naar verwachting licht afnemen, omdat het startpunt van de rente hoger is dan vorig jaar. Derhalve is de rentestijging over de gehele periode beperkt lager dan vorig jaar, wat een lichte daling in het mediaan pensioenresultaat als gevolg heeft.
- Voor SPAN is het effect van de nieuwe scenario-set hoger dan voor een gemiddeld pensioenfonds, door de relatief hoge gemiddelde leeftijd van het deelnemersbestand en doordat de beperktere rentestijging met name impact heeft op de kortere looptijden.
- De verwachte pensioenuitkeringen, die opgenomen moeten worden in het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) en het Nationaal Pensioenregister veranderen. De pensioenuitkeringen in zowel het mediaan als het slechtweerscenario nemen naar verwachting licht af ten opzichte van de in 2021 uitgevoerde berekeningen. De deelnemers zijn via de nieuwsbrief op de hoogte gesteld.

De werkgever, het verantwoordingsorgaan en de ondernemingsraad zijn geïnformeerd over de wijziging.

Draagvlak en governance

Het beëindigen van de opbouw betekent niet dat het fonds geen aandacht meer vergt. De meeste werkzaamheden (en bijbehorende kosten) lopen gewoon door. Omdat er geen opbouw meer plaatsvindt, zal de rechtenadministratie minder tijd vergen. De overige zaken op de bestuur agenda blijven echter even relevant en de eisen vanuit het (intern) toezicht zullen eerder toe- dan afnemen. Dit is in contrast met de aandacht die de werkgever en werknemers zullen hebben voor een gesloten fonds. Echter gezien de laatste ontwikkelingen met betrekking tot een mogelijke liquidatie, is de betrokkenheid vanuit de werkgever sterk toegenomen. Een directe betrokkenheid vanuit de deelnemers zal zich naar alle waarschijnlijkheid niet vertalen in deelname in een commissie van het fonds. Aandacht vanuit de deelnemers zal zich richten op de toekomst en het pad dat het fonds zal nemen.

Naast het bestuur hebben het verantwoordingsorgaan en de beleggingsadviescommissie een volledige bezetting. Voor bestuursleden geldt echter dat er voldoende geschiktheid aanwezig moet zijn voorafgaand aan toetreding tot het bestuur. Dit is altijd nog mogelijk gebleken door middel van een opleidings- en inwerktraject. Mocht dat niet het geval zijn, dan kan gekozen worden voor een extern bestuurslid. Dit leidt echter tot verhoging van de kosten en verdere vermindering van de betrokkenheid van de werkgever bij het fonds. De

bezetting blijft echter een punt van aandacht, en is daarom ook opgenomen als onderdeel van de strategische risico's.

Uitbesteding

Eind 2021 heeft het fonds de formele opzegging door RiskCo ontvangen in verband met de beëindiging van het contract per 31 december 2022. In het daaropvolgende proces heeft het fonds een marktverkenning laten uitvoeren door WTW voor een toekomstige pensioenuitvoerder. Na een uitvoerige analyse, waarbij de diverse stakeholders waren betrokken, is uiteindelijk gekozen voor Visma/Idella.

Het jaar 2022 heeft dan ook in het kader gestaan van de overgang van de pensioenuitvoerder. Per januari 2023 is de overgang gecompliceerd. RiskCo zal het proces van het onderliggende jaarwerk over 2022 als afsluiting van de overgang vervolmaken.

Naast de overgang van pensioenadministrateur, heeft het fonds in het afgelopen jaar een overgang gehad van custodian. Aanleiding voor deze transitie was de aangekondigde verhoging van het budget. De keuze is hierbij gevallen op Northern Trust. De aanstelling van Northern Trust als uitbestedingspartij is in lijn met het uitbestedingsbeleid van het fonds. Per januari 2023 waren er nog beleggingsfondsen die overgezet moesten worden van Caceis naar Northern Trust. Het laatste fonds is in april 2023 overgezet en heeft Caceis het resterende saldo op de rekening overgemaakt naar Northern Trust.

De beleggingen voor risico van de deelnemers, deze zijn ondergebracht in beleggingsfondsen bij BNP Paribas Investment Partners. Voor deze beleggingen zijn profielen vastgesteld. De beleggingen van individuele deelnemers volgen deze profielen. Er is geen mogelijkheid om voor individuele fondsen te kiezen.

Het uitbestede vermogen bij BNP Paribas Investment Partners wordt maandelijks gevolgd door het bestuur en de beleggingsadviescommissie. Hierbij worden de prestaties van BNP Paribas Investment Partners afgezet tegen benchmarks en vergelijkbare fondsen. Tevens worden er regelmatig andere marktpartijen uitgenodigd om het bestuur en beleggingsadviescommissie meer inzicht te geven in alternatieven en als referentiepunt voor de prestaties van BNP Paribas Investment Partners. Elk kwartaal is er overleg met BNP Paribas over de behaalde resultaten, de vooruitzichten en specifieke vragen.

Het fonds wordt ondersteund door middel van een bestuursbureau. In een overeenkomst met Edmond Halley BV zijn naast de algemene van belang zijnde contractuele afspraken, de aard, inrichting en omvang van de werkzaamheden van het bestuursbureau overeengekomen.

Communicatie

Het fonds heeft een website waar informatie gevonden kan worden met betrekking tot de stand van zaken, statuten en reglementen, financiële informatie, brochures, formulieren, het persoonlijk pensioenkapitaal (PPK), specifieke gebeurtenissen, een archief en Pensioen 1-2-3.

In 2022 zijn nieuwsbrieven gestuurd in de maanden februari en september. Daarin is onder andere aandacht besteed aan de toekomst van SPAN, financiële situatie van het fonds, het indexatiebesluit, de bemensing, de website, de overgang RiskCo naar Visma, de haalbaarheidstoets, de UPO's, de verwachte indexatie, Maatschappelijk Verantwoord Beleggen en het jaarverslag.

Met de verwijzingen naar de website, informeert het fonds de deelnemers waar aanvullende informatie terug te vinden is. Op de website is onder andere terug te vinden een uitleg over de mogelijke ontwikkeling van het pensioen in verschillende economische omstandigheden, de zogenaamde URM, naast het communicatiebeleid.

Er is een separate communicatie-uiting uitgegaan met betrekking tot het proces dat doorlopen was ten aanzien van de liquidatie en uiteindelijk de keuze dat wij als zelfstandig fonds verder gaan. Tevens is hierin aandacht besteed aan de overgang naar de andere administrateur en de activiteiten die daarmee samenhangen.

Haalbaarheidstoets

Het bestuur heeft de volgende ondergrenzen vastgesteld voor het pensioenresultaat:

Ondergrens verwacht pensioenresultaat bij feitelijke financiële situatie	85%
Maximale afwijking bij feitelijke situatie in slechtweersscenario	25%

Daarbij is geconstateerd dat de grens van 95% voor de lange termijn risicohouding voor het derde jaar op rij niet is behaald. Ook in de toekomstige jaren zal deze naar verwachting niet gehaald worden.

Besloten is om een aanpassing naar 85% als passende grens voor SPAN aan te houden voor de toekomst. Deze lagere grens is meer gebruikelijk bij vergelijkbare fondsen. Daarnaast is de in 2015 vastgestelde grens inmiddels niet meer realistisch voor SPAN, de verwachting dat met een 95% kans over een periode van 60 jaar een volledig geïndexeerd pensioen kan worden gerealiseerd is destijds te positief ingeschat.

6. Pensioenparagraaf

Binnen het pensioenfonds bestaan de volgende regelingen:

1. Het AT&T Pensioenreglement. Dit reglement is per 31-12-2013 beëindigd. Hierin bevinden zich alleen gepensioneerden en slapers.
2. Het Pensioenreglement (oud). Dit reglement is per 31-12-2005 beëindigd. Hierin bevinden zich alleen gepensioneerden en slapers.
3. Het Flex Pensioenreglement. Dit reglement is per 31-12-2005 beëindigd. Hierin bevinden zich alleen gepensioneerden en slapers.

Het AT&T Pensioenreglement

Met ingang van 1 januari 2014 is er voor alle werknemers van AT&T een andere pensioenovereenkomst van toepassing die niet door het pensioenfonds wordt uitgevoerd. De opbouw in het pensioenfonds is voor werknemers van AT&T met ingang van deze datum beëindigd.

Algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2022

Advies commissie parameters

In november publiceerde de Commissie Parameters 2022 een nieuw advies over de maximale parameters, de UFR-methode en de economische en risico-neutrale scenario's. Deze gegevens zijn nodig voor berekeningen in zowel het huidige pensioenstelsel als in het nieuwe pensioenstelsel en de transitie daarnaartoe. In het huidige stelsel hebben deze nieuwe gegevens invloed op bijvoorbeeld de gedempte kostendekkende premie op basis van verwacht rendement en het herstelplan. Dit laatste is met name voor het fonds van belang. Voor het nieuwe stelsel wordt hiermee rekening gehouden in bijvoorbeeld de berekeningen om in te varen en om deelnemers inzicht te geven in toekomstige pensioenverwachtingen. De nieuwe UFR-methode is al per 1 januari 2023 ingegaan. De overige parameters gaan naar verwachting gelden per 1 juli 2023 met de beoogde inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen (WTP).

Wetgeving nieuwe pensioenstelsel door de Tweede Kamer

Tussen maart en december behandelde de Tweede Kamer de Wet toekomst pensioenen

De Tweede Kamer ging op 22 december 2022 akkoord met het wetsvoorstel Wet toekomst pensioenen. De Eerste Kamercommissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) startte in januari 2023 met de behandeling van de wet. De ingangsdatum van het nieuwe pensioenstelsel verschoof vooralsnog naar 1 juli 2023. Er gaat een half jaar af van de periode die pensioenfondsen en sociale partners/beroepspensioenverenigingen hebben om over te stappen naar het nieuwe stelsel. In het nieuwe stelsel zijn er alleen nog premieregelingen.

Per de geplande ingangsdatum van 1 juli 2023 gaan verschillende onderdelen van de Wet toekomst pensioenen direct in:

1. Als een werkgever na de inwerkingtreding voor het eerst een pensioenovereenkomst overeenkomt met zijn werknemers moet die pensioenovereenkomst direct voldoen aan de nieuwe regels.
2. Keuzebegeleiding.
3. Een wachttijd bij pensioenopbouw is niet meer toegestaan. Een drempelperiode mag nog wel. Dat betekent dat deelnemers na de drempelperiode met terugwerkende kracht in de regeling worden opgenomen.
4. Alle bepalingen over de transitieperiode.

Van 1 juli 2023 tot 2027 is er een transitiefase naar het nieuwe pensioenstelsel. In deze periode moeten sociale partners, c.q. beroepspensioenverenigingen het eens worden over het al dan niet overgaan naar het nieuwe stelsel en de invulling van deze overgang. In dit kader moeten transitieplannen, implementatieplannen en communicatieplannen gemaakt worden door het fonds. En alles moet tijdig geïmplementeerd worden.

Voor het fonds is voornamelijk belangrijk in deze, wat de visie en plannen van de werkgever zullen zijn. Verwacht wordt dat deze zich eerst zal gaan focussen op een nieuwe regeling voor nieuwe medewerkers. Afhankelijk wat de werkgever zal doen, kan het een en ander mogelijk doorwerken voor het fonds. Het fonds hecht belang aan het houden van contact hierover met de werkgever.

Nieuwe AOW-leeftijd vanaf 2028

Het pensioenakkoord dat landelijke sociale partners en het kabinet sloten, is breder dan alleen de regels voor aanvullend pensioen. Er zijn ook afspraken gemaakt over het tempo waarin de AOW-leeftijd stijgt. De AOW-

leeftijd is aangepast naar 67 jaar en 3 maanden. Dit geldt voor iedereen die vanaf 2028 de AOW-leeftijd bereikt.

Bedrag ineens op pensioendatum nog even doorgeschoven

Het is de bedoeling dat straks elke deelnemer op de pensioeningangsdatum ervoor kan kiezen om maximaal 10% van de waarde van het ouderdomspensioen op te nemen als een bedrag ineens. Voorwaarde is wel dat het resterende, levenslange pensioen boven de afkoopgrens ligt. Mensen die in de maand dat hun AOW ingaat of eerste van de maand daaropvolgend, hun pensioen in laten gaan, kunnen het 'bedrag ineens' uitstellen in verband met belasting. Ze krijgen het 'bedrag ineens' uitbetaald in januari van het jaar volgend op de ingangsdatum. Het bedrag ineens zou al eerder ingaan, maar de ingangsdatum is (opnieuw) verschoven en nu naar 1 januari 2024. Het opnemen van een bedrag ineens kan ook effect hebben op toeslagen. Het is voor deelnemers ook daarom geen eenvoudige keuze om te maken.

Eigen pensioenrecht na scheiding

Bij scheiding wordt het pensioen verdeeld. De nieuwe standaard wordt dat de ex-partner een eigen pensioenrecht krijgt. Dat heet conversie en komt nu nog beperkt voor. De nieuwe regels rond pensioen bij scheiding betekenen daarom veel voor de administratieve uitvoering van pensioenregelingen. Vanwege de samenloop met de Wet toekomst pensioenen en vanwege de complexiteit, is de ingangsdatum verschoven naar 1 januari 2027.

Europese regels om greenwashing te voorkomen

Veel pensioenfondsden houden in hun beleggingsbeleid rekening met duurzaamheidsoverwegingen. Vanuit de Europese Unie zijn er informatieverplichtingen over duurzame beleggingen. Die staan in de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). De bedoeling is om 'greenwashing' te voorkomen. Per 1 januari 2023 moeten pensioenfondsden voldoen aan de technische standaarden die voortvloeien uit de secundaire wetgeving van de SFDR. Dit heeft impact op de informatie op de website, het Pensioen 1 2 3 en het jaarverslag. Pensioenfondsden paktten het in overleg met de vermogensbeheerder op. Maar de Taxonomieverordening kent ook een zelfstandige implementatie die per 1 januari 2022 van kracht is geworden.

Bij greenwashing doen bedrijven zich duurzamer of meer maatschappelijk verantwoord voor dan ze eigenlijk zijn. De Europese Unie wil hier een richtlijn voor. De Pensioenfederatie vindt dat de aanpak van greenwashing bij pensioenfondsden zich moet richten op correcte SFDR-implementatie.

Het convenant IMVB

De Pensioenfederatie publiceerde een update van het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB). Het convenant IMVB heeft als doel dat verschillende pensioenfondsden en maatschappelijke organisaties gaan samenwerken. De aangesloten pensioenfondsden hebben bijna allemaal de uitgangspunten van het IMVB opgenomen in hun beleggingsbeleid. Daardoor blijft het convenant zijn invloed hebben, ondanks dat het formeel eindigde in december 2022.

Medezeggenschap uitgebreid

De Tweede Kamer scherpte de medezeggenschap op weg naar het nieuwe stelsel aan. Het adviesrecht van het verantwoordingsorgaan/belanghebbenden-orgaan wordt uitgebreid met een adviesrecht over (beleids)keuzes over de uitvoeringskosten. Daarover informeert het bestuur het verantwoordingsorgaan/belanghebbendenorgaan met het bestuur verslag. En de werkgever/sociale partners/beroepspensioenvereniging moeten aan de vereniging van gepensioneerden en gewezen deelnemers doorgeven wat er is gebeurd met het hoorrecht over het transitieplan. Ook over invaren krijgt het verantwoordingsorgaan de gelegenheid advies uit te brengen.

De risicopreferentie van deelnemers is input voor de risicohouding van het pensioenfonds. Het pensioenfonds moet de risicohouding voor beleggen baseren op de uitkomsten van een risicopreferentieonderzoek (RPO). Die risicohouding heeft strakke grenzen. Bij overschrijding van de geformuleerde grenzen moet het pensioenfonds het beleggingsbeleid daarop aanpassen. Pensioenfondsden moeten daarnaast vooraf vastleggen hoe het beleid bij overschrijding van die grenzen wijzigt.

Pensioenfondsbestuurders moeten in UBO-register staan

De overheid wil witwassen en financieren van terrorisme tegengaan. Daarom kwam er een centraal register waarin mensen met zeggenschap bij een bedrijf of stichting worden ingeschreven. Het UBO-register ging in 2020 van start. Bestaande pensioenfondsden kregen 18 maanden de tijd om hun bestuursleden in te schrijven. Pensioenfondsden moesten uiterlijk 27 maart 2022 de juiste informatie over hun bestuurders in het UBO-register hebben staan. Alle bestuurders van het fonds zijn ingeschreven.

Geschilleninstantie

Pensioenfondsen moeten zich aansluiten bij een door de minister nog aan te wijzen of nieuw op te richten externe geschilleninstantie. Aanvankelijk was de geschilleninstantie bedoeld om zaken rond invaren op te lossen. Maar de externe geschilleninstantie krijgt een permanent karakter en zal dus niet alleen rond invaren een rol spelen.

Pensioenfondsen moeten een Klokkenluidersregeling hebben

De Tweede Kamer nam een nieuw wetsvoorstel aan over klokkenluiders. Mogelijk moet de klokkenluidersregeling van het pensioenfonds daarom worden aangescherpt. De Wet bescherming klokkenluiders is op 18 februari 2023 in werking getreden als vervanging van de Wet Huis voor klokkenluiders. Sommige bepalingen van de Wet bescherming klokkenluiders zijn nog niet in werking getreden omdat daarvoor eerst nadere uitwerking vanuit de overheid nodig is. Het fonds is voor de verdere implementatie van deze wet in afwachting van een door de Pensioenfederatie nog te publiceren geactualiseerd model.

Code Pensioenfondsen

De Monitoringscommissie Code Pensioenfondsen kijkt jaarlijks naar de naleving van de Code Pensioenfondsen. Pensioenfondsen zijn verplicht de normen van de Code Pensioenfondsen toe te passen. Tenzij ze onderbouwd kunnen uitleggen waarom ze een norm niet toepassen ('pas toe of leg uit'). De code is ingedeeld langs 8 thema's: Vertrouwen Waarmaken, Verantwoordelijkheid nemen, Integer handelen, Kwaliteit nastreven, Zorgvuldig benoemen, Gepast belonen, Toezicht houden & inspraak waarborgen en Transparantie bevorderen.

Vaker berekeningen achter scenario's in pensioenregister

Met de uniforme rekenmethodiek worden de gegevens voor de navigatiemetafoor berekend. Daarmee krijgen (gewezen) deelnemers en gepensioneerden inzicht in de koopkracht en onzekerheid van hun pensioen. Ze zien het te verwachten pensioen, het pensioen als het mee zit en het pensioen als het tegenzit. De navigatiemetafoor staat op het Nationaal Pensioenregister (NPR) en op het Uniform Pensioenoverzicht (UPO).

1. Met ingang van 1 januari 2022 werken pensioenfondsen met de meest actuele scenario-set. En inmiddels is duidelijk dat ook de gegevens van het kwartaal ervoor gebruikt mogen worden.
2. De voorgeschreven rekenfrequentie blijft hetzelfde, dus 4x een haalbaarheidstoets (light) doen.
3. In 2022 mochten pensioenfondsen nog 2.000 scenario's gebruiken. De bedoeling is dat het er in de toekomst 10.000 worden.

Toezichthouders

De Nederlandsche Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) houden toezicht op pensioenfondsen. DNB beoordeelt de financiële aspecten. De AFM houdt toezicht op gedrag en communicatie. De AP ziet toe op de gegevensbescherming.

DNB hield in 2022 toezicht op de volgende thema's:

- Nieuwe pensioenregeling
- Beheersing ESG-risico's
- Cybersecurity over de hele keten
- Integriteitstoezicht

DNB wil compleet implementatieplan en transitieplan

De Nederlandsche Bank hield een consultatie over twee toezichthouderregelingen en vijf concept beleidsuitingen. Hieruit blijkt hoe DNB toezicht gaat houden op de transitie en de inrichting van het nieuwe pensioenstelsel. DNB wil dat sociale partners/beroepspensioenvereniging en pensioenfonds voorafgaand aan het uiteindelijke besluitvormingsmoment afspraken maken die 'robuust zijn voor de financiële en economische ontwikkelingen in de tussenliggende periode'. Dus over:

- De periode voorafgaand aan de besluitvorming, de zogenoemde precontractuele fase;
- De periode tussen de besluitvorming en de feitelijke transitie;
- De periode na de feitelijke transitie.

DNB schrijft voor dat deze complete besluitvorming zowel in het implementatieplan als in het transitieplan staat. Opmerkelijk, omdat DNB geen toezicht houdt op werkgevers/sociale partners, de partij die dat transitieplan opstelt.

AFM publiceerde in 2022 het tweede 'Sectorbeeld Pensioenen'

De Autoriteit Financiële Markten zoomt onder andere in op typische aspecten van het nieuwe pensioenstelsel, zoals de premieovereenkomsten en variabele uitkering. Het opbouwen van pensioen via uitkeringsovereenkomsten gaat verdwijnen. Uit de data over 2020 blijkt dat voor ruim twee derde van de

pensioenfondsen het uitvoeren van premieovereenkomsten nieuw is. Ook met het uitvoeren van variabele uitkeringen heeft de pensioensector momenteel beperkte ervaring.

Europa

DORA: digitale weerbaarheid

In mei 2022 bereikte de Europese Commissie een akkoord over een nieuwe verordening over digitale operationele weerbaarheid voor financiële instellingen (verder: DORA). De EU gaat haar regels aanpassen. De Nederlandsche Bank heeft samen met de pensioensector de afgelopen jaren al grote stappen gezet om aan internationale standaarden en aanbevelingen op het gebied van informatiebeveiliging te voldoen. De impact van de verordening lijkt dan ook beperkt. Toch kunnen er nieuwe verplichtingen ontstaan. DNB zal een nader kader voor Informatiebeveiliging publiceren naar aanleiding van DORA. Financiële instellingen moeten naar verwachting vanaf 17 januari 2025 voldoen aan de nieuwe wetgeving. De exacte datum van inwerkingtreding staat echter nog niet vast.

Veilige grensoverschrijdende elektronische identificatie en authenticatie

De eIDAS-verordening moet zorgen voor veilige elektronische identificatie en authenticatie voor de toegang tot grensoverschrijdende onlinediensten. eIDAS staat voor electronic Identification And Trust Services. eIDAS heeft effect via de Wet digitale overheid (WDO). Pensioenfondsen zijn namelijk aangewezen als organisatie waarvoor de Wet digitale overheid geldt. Pensioenfondsen moeten werken met door de overheid toegelaten Nederlandse eID-middelen voor toegang tot het besloten deel van de website van het pensioenfonds of de mijnomgeving; en erkende eID-middelen uit andere lidstaten. De Wet Digitale Overheid zou ingaan op 1 januari 2021 maar dat is al enkele keren verschoven. Op 29 november boog de Eerste Kamer zich erover. De Eerste Kamer betreft ook een aantal AmvB's bij de behandeling van de wet.

Mutatieoverzicht deelnemers

Per ultimo 2022 bedroeg het aantal deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden 491 (zie tabel 1)

Tabel 1 – Bestand Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (aantallen)

Aantallen	Deel - nemers	Gewezen deelnemers	Ingegane pensioenen				TOTAAL 2022	TOTAAL 2021
			Ouderdoms pensioen	Partner pensioen	Wezen pensioen	Arbeids ongeschikten		
Stand per 1 januari	0	394	87	13	4	1	499	500
Mutaties bij	0	0	15	0	0	0	15	10
Mutaties af	0	18	4	0	1	0	23	11
Stand per 31 december	0	376	98	13	3	1	491	499

Tabel 2 – Verdeling rechthebbenden naar geslacht

Aantallen	Deel - nemers	Gewezen deelnemers	Ingegane pensioenen				TOTAAL 2022	TOTAAL 2021
			Ouderdoms pensioen	Partner pensioen	Wezen pensioen	Arbeids ongeschikten		
Mannen	0	299	86	0	3	0	388	395
Vrouwen	0	77	12	13	0	1	103	104
Stand per 31 december	0	376	98	13	3	1	491	499

Tabel 3 – Verdeling rechthebbende naar reglement

Aantallen	Deel - nemers	Gewezen deelnemers	Ingegane pensioenen				TOTAAL 2022	TOTAAL 2021
			Ouderdoms pensioen	Partner pensioen	Wezen pensioen	Arbeids ongeschikten		
Flex+ AT&T Pensioenreglement	0	343	58	5	3	1	410	413
Pensioenreglement (oud)	0	33	40	8	0	0	81	86
Stand per 31 december	0	376	98	13	3	1	491	499

7. Beleggingsparagraaf

Algemeen

Door het fonds is in een apart document een beleggingsstrategie opgesteld waarvan hieronder de hoofdlijnen uiteengezet worden. Hierbij hanteert het fonds de hieronder schematisch weergegeven beleidscyclus. De start van deze cyclus vindt plaats bij het vaststellen van de doelstellingen en uitgangspunten. Vervolgens wordt het strategisch beleggingsplan ingevuld. Dit wordt geïmplementeerd en uitbesteed. Daarnaast worden maatregelen voor risicobeheersing vastgesteld. Vervolgens is er een proces van uitvoering, monitoring en daarna evaluatie en waar nodig bijsturen. De strategie is in 2018 opnieuw beoordeeld en is aanvang 2021 geactualiseerd. Gezien de situatie waarin het fonds zich in 2022 bevond, met een mogelijke liquidatie heeft het bestuur ervoor gekozen de beleggingsstrategie in 2022 niet aan te passen. In 2023 volgen mogelijke aanpassingen.

Beleggingsbeleid in het belang van de deelnemers

In de ABTN is de doelstelling van het beleggingsbeleid van SPAN vastgelegd. Tevens zijn er strategische doelstellingen geformuleerd in het belang van de deelnemers:

- Het beleggingsbeleid is primair erop gericht om te kunnen voldoen aan de verplichtingen;
- Daarnaast wordt ernaar gestreefd om op de lange termijn te kunnen voldoen aan de verplichtingen plus volledige toeslagen;
- Het beleggingsbeleid is erop gericht een reservecort te voorkomen;
- Het beleggingsbeleid is gericht op het reduceren van het risico door het toepassen van een diversificatiestrategie en het (gedeeltelijk) afdekken van het renterisico.

De in 2020 uitgevoerde ALM-studie en de in 2022 uitgevoerde ALM light, heeft een bevestiging gegeven van de gehanteerde risicohouding en uitgangspunten.

Waarborging van risico's, kwaliteit en veiligheid

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het gehele beleggingsproces, en neemt beslissingen van beleidsmatige en strategische aard. Bij de beslissingen wordt het bestuur geadviseerd door de beleggingsadviescommissie, de ondersteunende actuaris en de vermogensbeheerder. Onder het strategische beleggingsbeleid wordt verstaan:

- de vaststelling van het doel en de stijl van het beleggingsbeleid;
- de samenstelling van de strategische beleggingsportefeuille en de bijbehorende bandbreedtes;
- de benchmarks en de selectie en aanstelling van de vermogensbeheerder(s).

Maandelijks wordt door de beleggingsadviescommissie een risicoanalyse gedaan welke met het bestuur wordt besproken. Hiernaast belegt het fonds in diverse beleggingsfondsen, wordt het beleggingsmandaat minimaal

een keer per jaar beoordeeld, en evalueert het bestuur jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten.

Uitvoering renterisico

Het beleid van het fonds is om afhankelijk van de rentestand en visie over de te verwachten ontwikkelingen, het risico van een mogelijke verlaging van de rente op te vangen door een deel van de vastrentende waarden te beleggen in LDI-fondsen.

Naar aanleiding van de uitgevoerde ALM-light studie in 2022, heeft het bestuur besloten om het risico te verlagen door naar een renteafdekking van 50% te gaan, onder een gelijkblijvend VEV. Dit zal in 2023 geïmplementeerd worden. Per eind 2022 werd de duration-matching¹ portefeuille tot 25% van het renterisico afgedekt middels beleggingen in LDI² fondsen.

Verhandelbaarheid van beleggingen

Door het pensioenfonds wordt voornamelijk belegd in liquide beleggingsfondsen. Verder wordt het liquiditeitsrisico beheerst door een liquiditeitsplanning te maken en de voor uitkeringen benodigde liquide middelen eenmaal per kwartaal aan de beleggingsportefeuille te onttrekken.

Derivaten voor risico-reducerende doeleinden

De beleggingen van SPAN in derivaten zijn beperkt tot renteswaps³ in de LDI-portefeuille. De beleggingen in renteswaps dragen bij tot een vermindering van het renterisico. Het gebruik van derivaten binnen de fondsen in de rendementsportefeuille wordt buiten beschouwing gelaten.

Diversificatie binnen de beleggingsportefeuille

Het risico- en rendementsprofiel van de totale portefeuille wordt continu afgestemd op de verplichtingen van het fonds, waarbij een ruime mate van diversificatie van de beleggingen wordt aangehouden. Diversificatie van de portefeuille door beleggingen in fondsen en spreiding over meerdere fondsen dempt het marktrisico. Er wordt belegd in verschillende fondsen en regio's.

Marktwaardering instrumenten

De beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaardering. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Participaties in beleggingsinstellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen. Beleggingen voor risico pensioenfonds en voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

Strategisch beleggingsplan

Het bestuur volgt de ontwikkelingen op het gebied van duurzaam beleggen. De keuze van beleggingen zal echter primair voor rendement zijn. Gezien de huidige hoge marktwaarderingen en de lage rente door het beleid van de ECB⁴ wordt er voor een defensieve beleggingsportefeuille gekozen.

Voor het bepalen van het benodigde rendement gaan we uit van de kasstromen van eind 2022, oftewel het actuele vermogen en de verplichtingen per jaar van zowel de gepensioneerden als van de slapers. Uit deze gegevens blijkt dat bij een inflatie van 3% het benodigde rendement om aan alle verplichtingen te kunnen voldoen 4,5% is.

Gezien de huidige dekkingsgraad zal het rendement primair worden gebruikt om de buffer te vullen. Uit de aanvullende ALM-studie van 2022 is gebleken dat met een basisverdeling van 49% vastrentende waarden en 41% aandelen over de lange termijn gezien een gemiddeld rendement van 4,5% haalbaar is. Dit jaar is een totaal rendement van -19,46% gehaald.

Onduidelijkheid over de richting van de renteontwikkeling zal blijven, het fonds heeft geen rente-visie. Wel heeft het de wens om het risico te verkleinen, en mede op basis van de uitgevoerde ALM dit jaar, zal over gegaan worden naar een verminderd risico door de rente afdekking te verhogen naar 50%, waarbij het VEV gelijk zal blijven. Dit zal in 2023 verder zijn beslag gaan krijgen,

¹ Het in overeenstemming brengen van de gewogen gemiddelde looptijd van de vastrentende waarden met de gewogen gemiddelde looptijd van de pensioenverplichtingen.

² Liability Driven Investment

³ Een swap is een overeenkomst tussen twee partijen tot het uitwisselen van betalingen gedurende de looptijd van de swap. Deze betalingen worden verricht over een afgesproken onderliggende waarde (de „notional“). Deze notional zelf wordt niet afgerekend. Bij een standaard renteswap wordt een vaste rente (de swaprente) vastgesteld bij aanvang van de overeenkomst, terwijl de variabele rente periodiek gekoppeld is aan een specifieke marktrente.

⁴ European Central Bank

Zoals eerder vermeld, belegt het pensioenfonds in beleggingsfondsen. Daar waar de verwachting is dat er door actief te beleggen meer rendement is te behalen zal voor een fonds met een actief beleid worden gekozen. Is de kans op een hoger rendement gering, dan valt de keuze op indexfondsen. Over het algemeen zal in efficiënte markten gekozen worden voor een passief beleid, tenzij er in het kader van de verhouding rendement – risico – kosten aanleiding is om voor een actief beleid te kiezen.

Op dit moment zal elke verandering in de beleggingsportefeuille zodanig worden uitgevoerd dat het risico, gemeten in het Vereist Eigen Vermogen, niet stijgt.

ESG

Het fonds vindt het belangrijk dat het ESG-beleid praktisch en uitvoerbaar is. Er wordt voor gekozen om in de markt beschikbare oplossingen te nemen, het fonds hoeft geen voorloper te zijn op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen, maar wil niet tot de achterhoede behoren. Dit gebeurt door het volgen van algemene (inter)nationale initiatieven zoals de UN Global Compact.

De meerwaarde wordt erkend van het expliciet meenemen van duurzaamheid in de besluitvorming. Het fonds wil, waar dat mogelijk is, de ESG-impact kwantificeren. Mocht er geen (betrouwbare) data zijn, dan volstaat een kwalitatieve of beschrijvende vorm. Het fonds wil gebruik maken van ESG-ratings om inzicht te krijgen in de impact van het ESG-beleid op de portefeuille. Dit geldt zowel voor de monitoring (periodiek meten van de ESG-rating van de portefeuille en vergelijken met de benchmark) als voor de keuze voor een beleggingsfonds. Het bestuur wil de (on)mogelijkheden van een best-in-class aanpak verder onderzoeken, maar wil daar graag meer informatie over voordat een besluit wordt genomen. In 2023 zullen de ESG investment beliefs verder uitgewerkt worden.

Assetmix

Er zijn twee beleggingsportefeuilles met ieder een eigen mandaat:

- Een rendementsportefeuille.
- Een duration-matching portefeuille; hierin is vanaf januari 2008 ongeveer 25% van het renterisico afgedekt middels beleggingen in BNP Paribas LDI Solution compartimenten conform de duration van de verplichtingen.

De strategische mix per eind 2022, voor de rendementsportefeuille is 35% zakelijke waarden en 65% vastrentende waarden. De beleggingsportefeuille volgens het mandaat en de mate waarin hier afgeweken mag worden ziet er als volgt uit:

Rendementsportefeuille	Norm gewicht (%)	Limieten (%)		Passief Actief	Benchmark ¹
Aandelen	35	25	50		
Large cap Europe	5	2	8	P	MSCI Europe ex Contrvrsl Weapons NR Euro
Large cap World	5	2	8	P	MSCI World NR USD
Large cap World	5	2	8	A low vol.	MSCI World NR EUR
Small cap Europe	5	2	8	A	MSCI Europe Small Cap NR USD
Equity Pacific	7	4	10	A	MSCI EM Asia NR USD
Emerging Markets equities Global	8	5	11	P	MSCI EM Custom ESG NR USD
Alternatieve beleggingssoorten	10	7	13		
Global convertibles	10	7	13	A	TReuters Global Hedged CB T
Vastrentende waarden	55	40	70		
Government Euro	10	7	13	P	JPM GBI EMU TR EUR
Government USA	10	7	13	P	BBgBarc US Gov Float Adj TR USD
Investment grade Euro	5	2	8	A	BBgBarc Euro Agg Corps TR EUR
Investment grade USA	5	2	8	A	Barclays IntermCorp TR

¹ Een objectieve vergelijkingsmaatstaf voor het beoordelen van de performance (met name bij actief beheer) van een vermogensbeheerder tegenover een brede marktgerelateerde portefeuille.

Rendementsportefeuille	Norm gewicht (%)	Limieten (%)		Passief Actief	Benchmark ¹
Emerging Markets Local Debt Fund	5	2	8	A	JPM GBI-EM Global Diversified
EMBI Global Div Composite	10	7	13	A	JPM EMBI - Global Diversified Index Hedged
High yield Euro	5	2	8	A	Merrill Lynch European Currency High Yield Constrained Index
High yield US	5	2	8	A	of A Merrill Lynch US High Yield Master II Constrained Index

Tactische posities worden alleen binnen de fondsen ingenomen. De hiervoor aangeven bandbreedtes zijn om de normale marktwaardeveranderingen van de fondsen op te vangen. Rebalancing van de rendementsportefeuille richting strategische normweging vindt enkel plaats op maandbasis indien de actuele positie van een beleggingsfonds zich buiten de toegestane bandbreedte bevindt. Eenmaal per jaar worden door het bestuur in overleg met de beleggingsadviescommissie de normwegingen en marges beoordeeld en indien nodig aangepast.

Het doel van de Duration Matching Portefeuille is het renterisico, als gevolg van de bestaande mismatch tussen de rentegevoeligheid van de voorzieningen en de rentegevoeligheid van de beleggingen, te reduceren. De duration-matching portefeuille is als volgt verdeeld.

	Feitelijke Allocatie	
	2022	2021
LDI 0 - 10 years	1,0%	0,7%
LDI 10 - 20 years	28,7%	25,5%
LDI 20 - 25 years	34,9%	35,9%
LDI 25 - 35 years	32,3%	34,5%
LDI 35 – 50 years	2,9%	3,4%
Cash	0,2%	0,1%

De mate van rente afdekking per 31 december 2022 (DNB-rentetermijnstructuur) was 26,1% (2021: 27,9%). Dit is binnen de gestelde normen van het fonds.

8. Actuariële paragraaf

In de pensioenreglementen is beschreven dat ieder jaar per 1 januari alle pensioenaanspraken en –rechten van gewezen deelnemers en pensioengerechtigden kunnen worden aangepast en tevens op welke wijze dit geschiedt.

Het bestuur heeft de ambitie om deze pensioenaanspraken en -rechten jaarlijks te indexeren met de stijging van het prijsindexcijfer volgens de afgeleide consumentenprijsindex (CPI) alle huishoudens (2006=100), gepubliceerd door het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS), over de periode van 12 maanden gerekend over september tot en met september direct voorafgaande aan de verhogingsdatum.

De indexatie (voor zover nog niet toegekend) is voorwaardelijk en wordt gefinancierd uit de overrendementen. Er wordt geen bestemmingsreserve voor indexatie gevormd. Het bestuur volgt daarbij het beleid dat op basis van de beschikbare reserves een beslissing zal worden genomen of er al dan niet volledig geïndexeerd gaat worden.

Premiebijdragen

Met ingang van 1 januari 2014 bouwen de medewerkers van AT&T geen pensioen meer op volgens het AT&T Pensioenreglement en dus ook niet meer bij het pensioenfonds. Op grond van de Pensioenwet zijn de kosten die behoren tot de kostendekkende premie alleen die kosten die behoren bij een aangroei en die zijn voor het fonds dus gelijk aan nul.

Vergoeding uitvoeringskosten

In de uitvoeringsovereenkomst is een vergoeding van de uitvoeringskosten, met een opslag van 30%, vastgelegd. Bijstorting door of terugbetaling aan de werkgever is hierin ook opgenomen, conform de Nederlandse wetgeving. De werkgever blijft de kosten van het fonds vergoeden.

(alle bedragen x € 1.000)

	2022	2021
	€	€
Ontvangen premie voor kosten	942	498

Ontwikkeling van de dekkingsgraad

De actuele dekkingsgraad is in boekjaar 2022 gestegen van 113,6% per eind 2021 naar 116,7% per eind 2022. De beleidsdekkingsgraad, het 12-maands gemiddelde van de actuele dekkingsgraad, is in boekjaar 2022 gestegen van 110,3% per eind 2021 naar 121,7% per eind 2022. In de volgende grafiek wordt de ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad over de afgelopen 60 maanden weergegeven.

Solvabiliteit

Wettelijk is het 'vereist eigen vermogen' zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan nodig

om te kunnen voldoen aan de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Met andere woorden, de kans dat het pensioenfonds zich één jaar later in een situatie van onderdekking bevindt, is kleiner dan of gelijk aan 2,5%.

Het vereist eigen vermogen voor het totale pensioenfonds heeft betrekking op de technische voorziening voor risico fonds en de technische voorziening voor risico deelnemers. In onderstaande tabel worden de solvabiliteitsvereisten van het fonds per 31 december 2022 weergegeven.

Solvabiliteitsvereisten

	Als % van de TV
Vereist eigen vermogen	4,0%
Vereist eigen vermogen (strategische mix)	126,8%
Vereist eigen vermogen (feitelike mix)	126,0%

Het vereist eigen vermogen is vastgesteld conform artikel 11 uit het Besluit Financieel Toetsingskader. Het vereist eigen vermogen is berekend volgens het standaardmodel. Voor de toetsing van de financiële positie wordt het vereist eigen vermogen ultimo 2022 vastgesteld op basis van de strategische beleggingsmix. Per 31 december 2022 bedraagt de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 121,7%. De beleidsdekkingsgraad bevindt zich daarmee onder de vereiste dekkingsgraad per deze datum. Derhalve verkeert het pensioenfonds per 31 december 2022 in een situatie van vermogenstekort.

Resultaat in boekjaar 2022

In het boekjaar 2022 is een resultaat behaald van €-1.565 duizend. Dit resultaat is enerzijds de ontwikkeling van de technische voorzieningen en anderzijds de ontwikkeling van het vermogen. In onderstaande tabel wordt een uitsplitsing van het resultaat naar de diverse bronnen gemaakt.

Resultaat naar bron (alle bedragen x € 1.000)

	2022	2021
Beleggingen/marktrente	11.006	18.213
Premies	0	0
Waardeoverdrachten	-26	-1
Kosten	215	-39
Uitkeringen	-24	49
Kansstemmen: Overlijden	-432	-416
Voorwaardelijke toeslagverlening	-9.373	0
Andere oorzaken:		
- Wijziging actuariële grondslagen	-2.838	0
- Mutaties en correcties	-94	-175
Totaal Resultaat	-1.566	17.631

Nadere toelichting van het resultaat (alle bedragen x € 1.000)

Het resultaat op beleggingen/marktrente bestaat enerzijds uit het behaalde resultaat als gevolg van de wijzigingen in de rentetermijnstructuur en anderzijds uit de vergelijking tussen het behaalde beleggingsrendement en de interesttoevoeging aan de technische voorziening.

- In de pensioenregelingen van het fonds vindt sinds 2014 geen pensioenopbouw meer plaats. Het resultaat op premie is derhalve nul voor boekjaar 2022.
- In 2022 hebben er vier uitgaande waardeoverdrachten plaatsgevonden. Per saldo is in 2022 een negatief resultaat van € 26 behaald. Dit komt doordat de vrijgevallen voorziening van de uitgaande waardeoverdracht lager is dan het overgedragen vermogen.
- Over het boekjaar 2022 is een positief resultaat geboekt op de post kosten. Hoewel er geen pensioenopbouw meer plaatsvindt in het fonds, doet de werkgever wel jaarlijks een dotatie die gelijk is aan de uitvoeringskosten in het boekjaar minus de vrijval van de excasso-opslag uit de technische voorziening als gevolg van uitkeringen, vermeerderd met een opslag van 30%. De ontvangen bijdragen voor kosten, inclusief de opslag van 30%, in combinatie met de vrijval van kosten uit de technische voorziening zijn hoger dan de daadwerkelijk gemaakte kosten. Hierdoor ontstaat er een resultaat op kosten ter grootte van € 215.
- Het resultaat op uitkeringen en afkopen bedroeg in 2022 € -24. Dit negatieve resultaat is gemaakt op de uitkeringen aan ouderdomspensioen.
- Op langlevens is in boekjaar 2022 een verlies gemaakt. Dit houdt in dat de werkelijke sterfte lager was dan is aangenomen in de overlevingsgrondslagen.

- Op kortleven is een winst gemaakt in 2022. Dit houdt in dat er minder nabestaandenpensioenen is ingegaan dan was aangenomen in de grondslagen.
- In 2022 zijn de overlevingstafels en de ervaringssterfte geactualiseerd. Deze aanpassingen in de overlevingsgrondslagen zijn zichtbaar in het resultaat op overlijden over boekjaar 2023.
- Doordat het fonds een kleine populatie omvat, zullen de verwachtingen niet altijd aansluiten op de werkelijk waargenomen sterfte. Dit kan worden terug gezien in het aantal overlijdens. In boekjaar 2021 is slechts één deelnemer overleden en in boekjaar 2022 is slechts één partner van een gepensioneerde deelnemer overleden. Door het relatief lage aantal overlijdens, is de werkelijke vrijval € 190.
- Op basis van de financiële positie van het fonds per 30 november 2022 heeft het bestuur op 16 december 2022 besloten om per 1 januari 2023 de opgebouwde pensioenaanspraken van zowel gewezen deelnemers en pensioengerechtigden te verhogen met 8,19%.
- In boekjaar 2022 zijn de volgende actuariële grondslagen gewijzigd. Op 13 september 2022 is de Prognosetafel AG2022 gepubliceerd. Naast een actualisatie van de prognosetafel is eind 2022 ook de ervaringssterfte aangepast. Tevens is de opslag voor excassokosten gewijzigd. De opslag voor excassokosten is verhoogd van 2,0% naar 2,5%. Daarnaast is de vaste kostenvoorziening verhoogd van € 1.155 naar € 1.483.
- Het resultaat op mutaties en correcties bestaat uit de splitsing van het partnerpensioen in wel en niet uitruikbaar partnerpensioen (€ 140 negatief), flexibilisering (€ 18 positief), pensionering (€ 2 positief) en overige mutaties en correcties (€ 16 negatief). Daarnaast is er door de inkoop van DB-aanspraken uit DC-kapitaal een positief resultaat van € 42 gemaakt.

9. Rapportage over Pension Fund Governance

Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen

In 2022 heeft het fonds besloten haar statuten ten aanzien van het bestuur aan te passen. Dit vanwege de terugtrekking van de HR manager die de voorzitters rol bekleedde. Het fonds heeft gekozen voor een paritair bestuur waarin er een uitbreiding heeft plaatsgevonden naar maximaal 6 bestuurders, waaronder 3 vertegenwoordigers werkgever, 2 vertegenwoordigers pensioengerechtigden/slapers en 1 vertegenwoordiger gepensioneerden.

Het pensioenfonds heeft op de volgende wijze invulling gegeven aan medezeggenschap binnen het pensioenfonds:

- Instelling verantwoordingsorgaan
- Instelling intern toezicht
- Aanstelling compliance officer
- Beleggingsadviescommissie

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is samengesteld uit vertegenwoordigers van de (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en de werkgever. Het verantwoordingsorgaan vergadert eenmaal per kwartaal samen met het bestuur. Bij belangrijke wijzigingen, zoals omschreven in de ABTN en het reglement van het verantwoordingsorgaan, vraagt het bestuur advies aan het verantwoordingsorgaan.

Op 31-12-2022 is het verantwoordingsorgaan als volgt samengesteld:

Naam	Functie
J. Alonso Mosquera	Voorzitter benoemd namens de (gewezen) deelnemers
M. Kemper	Secretaris benoemd namens de (gewezen) deelnemers
F. Vennik	Benoemd namens de gepensioneerden
E. Lohr	Benoemd namens de werkgever

Per einde van het jaar is M. Smits vanuit het VO overgestapt naar het bestuur als aspirant bestuurslid. De werknemers van AT&T zijn benaderd om de vrijgevallen positie in te gaan vullen.

De frequentie van het overleg met het bestuur is eenmaal per kwartaal. Deze frequentie past goed bij de gesloten status van het fonds. Als ontwikkelingen daar aanleiding toe geven, kan extra overleg gepland worden.

Het bestuur stelt het verantwoordingsorgaan in de gelegenheid advies uit te brengen over elk voorgenomen besluit tot:

- Het nemen van maatregelen van algemene strekking;
- Wijziging van de statuten en reglementen van het pensioenfonds;
- Vaststelling van het jaarverslag, de jaarrekening, de actuariële en bedrijfstechnische nota;
- Vaststelling herstelplan;
- Vermindering van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten indien daaraan toepassing wordt gegeven;
- Het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid/indexatiebeleid;
- Gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- Liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
- Het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm;
- Samenvoeging van het pensioenfonds met een ander pensioenfonds;
- Het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst;
- Het terugstorten van premie of geven van premiekorting;
- Het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- De vorm, inrichting en samenstelling van het intern toezicht;
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

Het Verantwoordingsorgaan heeft in het kader van zijn taakuitoefening kennisgenomen van het jaarverslag en de jaarrekening, en daar een oordeel over gegeven.

Intern toezicht

Het intern toezicht is georganiseerd door middel van een visitatiecommissie. Deze commissie zal ieder jaar ten minste de volgende taken uitvoeren: het beoordelen van beleids- en bestuur procedures, bestuursprocessen en de checks en balances binnen het fonds; het beoordelen van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd; het beoordelen van de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn. Het intern toezicht betreft de Code Pensioenfonds bij de uitvoering van deze taak.

Compliance officer

Het bestuur van het pensioenfonds heeft mr. S. Soussi, medewerker van AT&T, benoemd als compliance officer. De voornaamste taken van de compliance officer omvatten:

- Het toezien op de totstandkoming van een adequate inrichting van de compliance functie zoals het opzetten van een Compliance Program, inclusief een Compliance Charter,
- Zorgdragen voor de implementatie en naleving van de SPAN Compliance richtlijnen met als doel het vormen van een oordeel en het treffen van adequate maatregelen,
- Ondersteunen van de correcte en tijdige afhandeling van klachten op het gebied van compliance,
- Minimaal jaarlijks, of vaker indien zich incidenten voordoen, vastleggen van de bevindingen in een Compliance Officer Report.

Beleggingsadviescommissie

De verantwoordelijkheid van de beleggingsadviescommissie is het bestuur te adviseren over beleggingsaangelegenheden in brede zin. Dit betreft zowel advies over het algemene beleggingsbeleid als over meer specifieke zaken, waaronder het gebruik van derivaten en de afweging tussen actief en passief beleggen. De beleggingsadviescommissie bestaat eind 2022 uit de volgende personen:

R. de Heij, M. Spoelstra, V. Duijn en H.J. Schuver.

De beleggingsadviescommissie heeft de volgende taken:

- het opstellen van het beleggingsplan;
- het monitoren van de activiteiten van de vermogensbeheerders;
- het monitoren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark. De strategische benchmark vertaalt de beleidsuitgangspunten naar concrete beleggingsdoelstellingen en vergelijkingsmaatstaven voor het rendement.

Code Pensioenfonds

Door aanpassing van de Pensioenwet aan de Wet Versterking Bestuur Pensioenfonds is de Code Pensioenfonds verankerd in het wettelijke kader. In 2018 is de Code herzien, en is nu gegroepeerd op acht thema's: 'Vertrouwen waarmaken', 'Verantwoordelijkheid nemen', 'Integer handelen', 'Kwaliteit nastreven', 'Zorgvuldig benoemen', 'Gepast belonen', 'Toezicht houden en inspraak waarborgen' en 'Transparantie bevorderen'. Daartoe zijn nu 65 normen vastgesteld.

Missie, visie en strategie

Doelstellingen

Het algemene uitgangspunt van het te voeren beleid is om de pensioentoezegging na te komen.

De pensioentoezegging is een hybride overeenkomst, een combinatie van een uitkeringsovereenkomst en een premieovereenkomst in de zin van de Pensioenwet. Het beleid is zodanig ingericht dat onder een breed scala van omstandigheden deze toezegging kan worden nagekomen. Het fonds heeft aan deze toezegging kunnen voldoen.

Voor de uitkeringsovereenkomst hebben we de ambitie een inkomens gerelateerd en waardevast pensioen voor onze deelnemers te verzorgen. De ingelegde gelden worden beheerd met een op een hoog en stabiel rendement gericht transparant beleggingsbeleid. Zoals aangegeven onder Financiële informatie heeft het fonds een gedeeltelijke indexatie kunnen toepassen, maar kan daarmee niet geheel voldoen aan inkomen gerelateerd en waardevast pensioen.

Wij beleggen weloverwogen en beheersen de beleggingsrisico's onder andere door spreiding van de beleggingen.

Deskundigheid

Wij voeren de aan ons toevertrouwde taken deskundig en professioneel uit op een adequate, correcte,

weloverwogen en zorgzame wijze. Wij zijn aanspreekbaar op ons gedrag en onze besluiten. Bij inschakeling van externe partijen moeten ook die aan onze normen voldoen.

Transparantie

Wij communiceren helder en open over de regeling, de financiële positie van het fonds en de risico's die daaraan verbonden zijn voor de belanghebbenden bij het fonds. Wij willen ook helder en open verantwoording afleggen over de invulling van de aan ons opgedragen taak, het beleid dat wij voeren en de resultaten daarvan.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. De verantwoordelijkheid hiervoor is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt in ieder geval het volgende in:

- het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- integriteit;
- de soliditeit van het pensioenfonds, waaronder wordt verstaan: het beheersen van financiële risico's en het beheersen van andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- het beheersen van de financiële positie op de lange termijn door periodiek een continuïteitsanalyse te maken.

Rapportage over de normen uit de Code Pensioenfondsen

In navolging van het overleg tussen de Monitoringcommissie en de Pensioenfederatie wordt van pensioenfondsen gevraagd over een aantal normen altijd te rapporteren. Deze rapportagenormen (5, 31, 33, 47, 58, 62, 64 en 65) zijn in onderstaand overzicht opgenomen.

Met inachtneming van bovenstaande zal het fonds hieronder tevens toelichten waar zij afwijkt in de naleving van de code en deze afwijking vervolgens toelichten en/of motiveren. Van de 65 gestelde normen wordt strikt genomen bij 3 deze niet gehaald. In de onderstaande tabel zijn de te rapporteren normen opgenomen en toegelicht.

Nummer	Norm	Wordt voldaan aan deze norm	Toelichting
5	Verantwoording afleggen over gevoerd beleid, uitkomsten en keuzes	Ja	Het bestuur rapporteert in het Bestuursverslag over de diverse onderdelen van haar gevoerde beleid en keuzes, zoals het financiële beleid, risicobeleid en beleggingsbeleid.
28	Evaluatie met externe partij	Ja	Zie onder deze tabel bij Norm 28
30	Evaluatie VO	Nee	Heeft VO tot nu toe niet gedaan. Dit punt is opgenomen door het VO in 2022, echter door persoonlijke omstandigheden nog niet uitgevoerd.
31	Diversiteit en complementariteit samenstelling fondsorganen in beleid	Ja	Zie onder deze tabel bij Norm 31 en 33
33	Stappenplan Diversiteitsbeleid	Nee	Zie onder deze tabel bij Norm 31 en 33
34	Zittingsduur	Ja	Het bestuur heeft gekozen als startdatum voor de benoemingsprocedure de start van de implementatie van de Code Pensioenfondsen, wat 2014 is. Achtergrond van deze keuze ligt tevens in het gegeven dat voor ons kleine fonds het bijzonder moeilijk is om nieuwe en geschikte kandidaten te vinden voor o.a. het verantwoordingsorgaan. Dit geeft het fonds enig respect bij de termijnen van de zittende leden.
39	Benoemingsprocedures	Ja	VO heeft conform PW adviesrecht op vorm en samenstelling van het intern toezicht, maar doet geen bindende voordracht. Leden van het VO kunnen door het bestuur worden ontslagen op verzoek van het VO (na zorgvuldige procedure).
47	Intern toezicht betreft deze code bij uitoefening	Ja	Zowel in de uitvraag van het intern toezicht als de rapportage van het bestuur wordt aandacht besteed aan de Code Pensioenfondsen

Nummer	Norm	Wordt voldaan aan deze norm	Toelichting
58	Publiekelijk inzicht geven in missie, visie en strategie	Ja	Zie in jaarverslag onder Financiële Informatie en Pension Fund Governance
62	Vastleggen en beschikbaar maken overwegingen verantwoord beleggen	Ja	Zie onder Risicoparagraaf
64	Vastleggen naleving interne gedragscode en evaluatie bestuur	Ja	Zie onder Bestuursaangelegenheden. Jaarlijks wordt de interne gedragscode door alle berokkenen ondertekend. Zie voor evaluatie bestuur hieronder bij norm 28.
65	Adequate afhandeling klachten- en geschillenprocedure	Ja	Zie onder Bestuursaangelegenheden. Er waren geen klachten en/of geschillen

Norm 28

Begin van 2020 heeft in navolging van deze norm een bestuursevaluatie plaatsgevonden. Deze evaluatie is uitgevoerd door een HR-manager binnen de werkgever die geen betrokkenheid heeft met het fonds, anders dan dat zij een slaper is. Zij kan dus beschouwd worden als een externe partij. Hierbij is onder meer de handreiking zelfevaluatie pensioenfonds gebruikt. Het oordeel van deze evaluatie is dat het bestuur op het juiste niveau zit. In 2022 heeft het fonds geen her-evaluatie gedaan.

In 2022 heeft het bestuur nog een aanvullende zelfevaluatie uitgevoerd. Met de uitbreiding en gewijzigde samenstelling van het bestuur wordt een aantal verbeterpunten ondervangen zoals nu benoemd onder het kopje 'functioneren als team'. Bijvoorbeeld rollen van leden, continuïteit en deskundigheidsverdeling geven door uitbreiding en vervanging van bestuursleden op natuurlijke wijze een andere dynamiek.

Norm 31 en 33

Hierboven is een weergave gegeven van de samenstelling van de organen van het fonds. Bij de vervulling van vacatures zorgt het bestuur er zoveel mogelijk voor dat het betreffende orgaan complementair is samengesteld en een redelijke afspiegeling vormt van de belanghebbenden.

Daarbij is het streven dat het betreffende orgaan een goede mix is van mannen en vrouwen en jongeren en ouderen en daarin ook het bestand afspiegelt. De gemiddelde leeftijd van het bestand gewezen deelnemers en gepensioneerden is echter per 31-12-2022 57,3 jaar. Slechts 1% van het bestand is jonger dan 40 jaar. Het percentage vrouwen in het bestand per 31-12-2022 is 26,5%.

Zoals in het jaarverslag van vorig jaar vermeld, is een dame in 2021 gestart met het kennis en ervaring op doen met betrekking tot bestuursaangelegenheden. Zij loopt mee met de vergaderingen van het bestuur, naast dat zij gestart is met het volgen van de nodige opleidingen. Vanuit het meervoudige perspectief kan nog gemeld worden dat zij een Braziliaanse achtergrond heeft.

In de Code Pensioenfonds wordt t.a.v. deze norm gesteld dat "deelname van personen met uiteenlopende achtergronden en verschillende vaardigheden zorgt voor een meervoudig perspectief" en "zo bijdraagt aan de kwaliteit van het totale pensioenfondsbestuur". Onder de norm zelf wordt zelfs specifiek gesteld dat er ten minste een vrouw en een man in moeten zitten en ook nog zowel boven als onder de 40 jaar.

Het fonds onderschrijft dat een meervoudig perspectief bij kan dragen aan de kwaliteit van het fonds. De leden van fondsorganen moeten echter ook de betrokkenen vertegenwoordigen, en binnen de kring van betrokkenen is de diversiteit volgens de definitie van de Code beperkt aanwezig. Binnen de mogelijkheden die het fonds heeft, denkt het fonds ruimschoots te voldoen aan een meervoudig perspectief. Dat ligt op terreinen als de functie van bestuurders, opleidingsrichting, interessegebieden, gezinssamenstelling, geboorteregio, introversie vs. extraversie. De typen volgens het Belbin model en volgens Spiral Dynamics kunnen hierbij het een en ander zeggen over een meervoudig perspectief, dan wanneer puur naar gender en leeftijd gekeken wordt. Gezien het bovenstaande en de samenstelling en grootte van het fonds, acht het fonds het niet opportuun hier een specifiek beleid op te formuleren. Wel zal het fonds jaarlijks haar organen op deze norm evalueren, en beoordelen of eventuele mogelijkheden zich voordoen.

Transparantie over beloningen

In de Code Pensioenfondsen (normen 41 t/m 45) is onder andere opgenomen dat de beloningen beheerst, duurzaam en passend dienen te zijn en in redelijke verhouding dienen te staan tot verantwoordelijkheid, functie-eisen en tijdbeslag. Het fonds voldoet met haar beloningsbeleid aan de wettelijke eisen uit het Besluit Financieel Toetsingskader, de Code Pensioenfondsen en de Principes beheerst beloningsbeleid van AFM en DNB. De bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en leden van de beleggingsadviescommissie van het fonds ontvangen geen bezoldiging voor het bestuurslidmaatschap. De nieuwe externe voorzitter, waarbij bij het schrijven van dit verslag nog gewacht dient te worden op de goedkeuring van de DNB, zal wel bezoldigd zijn in overeenstemming met de normen. Leden van het bestuur die niet langer in dienst zijn van AT&T ontvangen een vergoeding van hun reiskosten.

Het bestuur,

Den Haag, 16 juni 2023

B. van der Plas, voorzitter

T. Valkenburg, vice – voorzitter

V. den Hertog, bestuurslid

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

W. Loots, secretaris

B. Bongenaar, vice - secretaris

Verslag Visitatiecommissie

1. Inleiding

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (hierna: Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie (hierna: VC), na advies van het Verantwoordingsorgaan (hierna: VO) van het Fonds, de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds.

De VC heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds. Binnen dit kader vormt de VC zich een beeld van de wijze waarop het Fonds de Code Pensioenfonds naleeft.

De VC is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het VO en de werkgever, en in het jaarverslag. Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de VC. De visitatie strekte zich uit tot de op 13 maart 2023 beschikbare informatie over de periode tot ultimo 2022.

2. Oordeel/Bevindingen

Samenvattend oordeel:

De VC is van oordeel dat het Fonds in 2022 in algemene zin heeft voldaan aan een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. Het Fonds voert een consistent beleid en hanteert een bestendige gedragslijn. Als gevolg van het in 2022 genomen besluit om toch met het Fonds door te gaan, dient een aantal on hold gezette zaken alsnog te worden opgepakt. De VC heeft hier aanbevelingen over opgenomen.

Samenvattend oordeel Code Pensioenfonds

De Code Pensioenfonds is ingedeeld in acht hoofdthema's. In de hierna opgenomen tabel wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze deze hoofdthema's zich verhouden tot de onderwerpen waarop de VC haar toezicht heeft gericht.

De VC heeft kennisgenomen van de eigen beoordeling van het Fonds met betrekking tot de naleving van de Code. Deze is naar het oordeel van de VC voldoende. De rapportage en uitleg van de uitzonderingen en de onderwerpen waarover het Fonds wettelijk of volgens de Code is gehouden te rapporteren, is toereikend. De VC merkt op dat beoordeling of goedkeuring van het jaarverslag 2022 niet tot haar mandaat heeft behoord.

	Functioneren VC	Algemeen, opvolging aanbevelingen	Governance	Geschiktheid	Beleggingen	Risico's	Communicatie
Vertrouwen waarmaken		2, 5	1, 3, 4, 5, 9		6, 7	8	
Verantwoordelijkheid nemen			10, 11, 12, 13, 14			12	
Integer handelen		22	15, 16, 17, 18, 19, 20, 21				
Kwaliteit nastreven	28		23, 24, 25	26, 27, 28, 29, 30			
Zorgvuldig benoemen			34, 39, 40	31, 32, 33, 35, 36, 37, 38			
Gepast belonen			41, 42, 43, 44, 45				
Toezicht houden en inspraak waarborgen	46, 48	47, 50	51, 52, 53, 54, 55, 56, 57				
Transparantie bevorderen		58, 59, 61, 62, 64	65		62		60, 61, 63

De gerapporteerde uitzonderingen zien op de hoofdthema's kwaliteit nastreven en zorgvuldig benoemen. Naar het oordeel van de VC zijn de gerapporteerde uitzonderingen en de onderstaand gerapporteerde bevindingen niet van zodanige aard dat hiermee in materiële zin inbreuk wordt gemaakt op het naleven van genoemde hoofdthema's

a. Opvolging bevindingen en aanbevelingen

De aanbevelingen van de VC, sleutelfunctiehouders, accountant en certificerend actuaaris worden op een to do lijst geplaatst en in het bestuur besproken. Het Fonds hanteert ter zake een procesmatige aanpak en voert een consistent beleid. Al dan niet opvolging van de aanbevelingen wordt gemotiveerd vastgelegd en in de bestuursvergadering bewaakt. In de opvolging van de aanbevelingen is enige vertraging ontstaan door de overgang naar een andere administrateur. De sleutelfunctiehouders hebben geen materiële bevindingen geconstateerd.

b. Algemene gang van zaken

Als gevolg van de voorgenomen collectieve waardeoverdracht per 31 december 2022 en daaropvolgende liquidatie van het Fonds, is in 2022 logischerwijze niet veel aandacht besteed aan het actualiseren van fondsdocumentatie. Alle aandacht werd juist gericht op de goede voorbereiding van de waardeoverdracht. De VC beveelt aan de actualisatie van de fondsdocumentatie weer ter hand te nemen. Daarnaast speelde nog de problematiek van de opzegging van de dienstverlening door de pensioenadministrateur. Het Fonds had zich goed voorbereid op zowel het scenario van de collectieve waardeoverdracht, als het scenario van doorgaan als gesloten fonds voor onbepaalde tijd. Nu het scenario van het voortbestaan als gesloten fonds gematerialiseerd is, beveelt de VC aan om opnieuw de kansen en risico's te beoordelen van dit scenario, ook met tijdslijnen. Hierbij dienen de belangen van de deelnemers centraal te blijven staan. Het risico dat de werkgever de uitvoeringsovereenkomst zal opzeggen, kan daarbij opnieuw beoordeeld worden. Daarnaast beveelt de VC aan om tijdig te zorgen voor een goede integrale vastlegging van alle overwegingen en besluiten, hetgeen kan dienen als verantwoordingsdocument.

De financiële positie wordt op de voet gevolgd en ontwikkelt zich positief. Helaas is die niet voldoende om de haalbaarheidstoets met volledig positief resultaat te kunnen afleggen. Vanwege de veroudering van het deelnemersbestand ligt dit ook niet meer in de mogelijkheden. Derhalve is besloten, in overleg met de werkgever en het VO, om de ondergrens voor de toetsing enigszins neerwaarts bij te stellen; deelnemers zijn hierover geïnformeerd in een nieuwsbrief.

Ten aanzien van de opvolging van de Code Pensioenfonds doet de VC de aanbeveling om de 'comply' ook onderbouwd op te nemen in het toetsingsdocument dat ten grondslag ligt aan de rapportage in het jaarverslag.

c. Governance

De VC volgt het Fonds in het oordeel dat goed bestuur is gewaarborgd, er sprake is van een heldere taakverdeling en een gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. De VC heeft kunnen vaststellen dat het bestuur een evenwichtige afweging van belangen waarborgt en adviseert dat bij alle belangrijke besluiten goed vast te leggen. De VC volgt de mening van het Fonds dat de inrichting van de organisatie en de bedrijfsprocessen zodanig is dat een beheerste en integere bedrijfsvoering is gewaarborgd en dat aan de normen inzake de uitbesteding door het Fonds wordt voldaan. Wel beveelt de VC aan de vastlegging van de administratieve processen en risicobeheersing te actualiseren. De relatie tussen bestuur en VO geeft de VC geen aanleiding tot het doen van aanbevelingen. Het Fonds voldoet aan de normen ten aanzien van het verantwoordingsorgaan.

d. Geschiktheid

De VC volgt de mening van het Fonds dat het aan alle eisen van geschiktheid en betrouwbaarheid voldoet, waarbij het Fonds zich bewust is van het belang om de continuïteit, kwaliteit en ervaring in het besturen van het Fonds te borgen. In het geschiktheidsplan mist de VC nog wel de geschiktheidseisen die worden gesteld aan de sleutelfunctiehouder risicobeheer en de bevordering van zijn geschiktheid in het opleidingsplan. De VC doet een aanbeveling ter zake. Ook is de VC van mening dat het aanbeveling verdient eens in de drie jaar een beoordeling van eventuele lacunes in de kennis en geschiktheid van de bestuursleden door een externe organisatie te laten plaatsvinden. De VC is van oordeel dat het Fonds de vereiste voorzieningen heeft getroffen voor het VO om de taak naar behoren uit te voeren, aan de normen met betrekking tot tijdsbeslag voldoet en zich voldoende inspant om aan de normen met betrekking tot de diversiteit te voldoen. In de permanente educatie wordt de nodige aandacht besteed aan de ontwikkelingen rondom het nieuwe pensioenstelsel. Het VO wordt wederom opgeroepen de zelfevaluatie ter hand te nemen.

e. Beleggingen

De VC volgt het Fonds in het oordeel dat het voldoet aan de normen met betrekking tot de totstandkoming van de beleggingsstrategie, beleid en algemene oriëntatie, op een verantwoorde manier uitvoering geeft aan het beleggingsproces en het beleid inzake maatschappelijk verantwoord beleggen adequaat heeft vormgegeven. Wel doet de VC diverse aanbevelingen onder andere inzake het uitvoeren van de volledige ALM, vertaling van het strategisch beleggingsbeleid naar een jaarlijks beleggingsplan op basis van een risicobudgetteringsstudie, opstellen investment cases en de beheersing van afhankelijkheids- en continuïteitsrisico's.

De VC volgt de mening van het Fonds dat het de verantwoordelijkheid voor de uitbestede activiteiten op het gebied van vermogensbeheer kan dragen. Wel beveelt de VC aan de standaard agenda van de BAC met de beheersing van de

niet-financiële risico's aan te vullen. De monitoring van de uitkomsten van het beleggingsproces door bespreking van uitgebreide en periodieke rapportages is daarbij adequaat.

f. Risico's

De VC heeft geen opmerkingen over het IRM-beleid en de uitvoering daarvan. Ook uitbestedingsrisico's krijgen de aandacht die ze verdienen. De sleutelfuncties vervullen hun rol adequaat. Omdat het fonds langer blijft bestaan, beveelt de VC aan om opnieuw een risicoanalyse te doen ter bepaling van de te auditen processen.

Het fonds is voornemens om medio 2023 een nieuwe ERB te doen, in verband met het voortbestaan van het fonds voor onbepaalde tijd. De VC juicht dit toe. De jongste SIRA dateert van december 2021. Op IT-gebied ziet de VC de nodige verbeterpunten en beveelt aan de volgende (beleids)documenten op te stellen en op te volgend: IT-jaarkalender, met aandacht voor jaarlijkse evaluatie en herijking van het IT-beleid; IT-verbeterplan; beleid datakwaliteit; beleid business continuity.

g. Communicatie

Binnen het Fonds is sprake van een adequaat communicatiebeleid met een actueel communicatiebeleidsplan dat jaarlijks wordt geëvalueerd. Wel is de VC van mening dat een meting van de effectiviteit van de ingezette communicatiemiddelen aan de orde is ten einde aan de Code Pensioenfondsen te voldoen. De VC volgt de mening van het Fonds dat de verstrekte informatie correct, volledig en evenwichtig is en dat de informatieverstrekking aan individuen voldoet aan de gestelde normen en conform het pensioen 1-2-3 beginsel is. De website van het Fonds wordt naar de mening van het Fonds regelmatig geactualiseerd en alle verplichte documentatie is, al dan niet indirect, op de website opgenomen. Het inrichten van een proces ter zake wordt door de VC aanbevolen.

De visitatiecommissie

Herma Polee
Frank Rijksen
Mariëtte Simons

Reactie van het bestuur op verslag Visitatiecommissie

Het bestuur heeft de opdracht verstrekt aan VC Holland om de jaarlijkse visitatie uit te voeren. Als externe onafhankelijke partij dient het een oordeel te geven over en met bevindingen te komen ten aanzien van de (totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds. Zij dient toe te zien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Dit in overeenstemming met de vereisten zoals deze door de wetgever zijn gesteld.

De Visitatiecommissie (VC) komt tot een samenvattend oordeel dat het Fonds in algemene zin heeft voldaan aan een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging. Doordat het fonds besloten heeft om door te gaan als zelfstandig fonds, zal het de zaken die op pauze waren gezet vanwege het liquidatie proces, weer oppakken.

De thema's zoals gesteld in de Code Pensioenfonds worden door het fonds nageleefd, en waar dit opportuun is door het fonds toegelicht. Het is goed om te constateren dat de VC de gerapporteerde uitzonderingen niet van dien aard acht dat het fonds hiermee niet in lijn zou handelen van de Code.

Zoals de Visitatiecommissie opmerkt, zal het fonds de gemaakte aanbevelingen die zij heeft gedaan opnemen in haar actielijst, en zorgdragen voor de opvolging daarvan. Vanwege het liquidatie proces, de overgang naar een administrateur en wijziging van custodian, was er op een aantal punten minder focus. Deze zullen het komende jaar weer opgenomen worden. Indien nodig zal verantwoording worden afgelegd omtrent de status van de te nemen acties.

De aanbevelingen om fondsdocumentatie, de scenario's met betrekking tot het voortbestaan en het mogelijke risico van wijziging van uitvoeringsovereenkomst zullen weer op de agenda komen van het fonds. Daarbij blijft het behartigen van de belangen van haar deelnemers het belangrijkste uitgangspunt. De verdere onderbouwing van het voldoen aan de Code Pensioenfonds zal worden opgenomen.

Het fonds zal de vastlegging van besluiten ter harte nemen en tevens de vastlegging van de administratieve processen en het actualiseren van de risicobeheersing. Het is verder goed om te constateren dat de Visitatiecommissie erkent dat de inrichting van de organisatie en de bedrijfsprocessen zodanig is gewaarborgd dat er sprake is van een beheerste en integere bedrijfsvoering en dat aan de normen inzake de uitbesteding door het Fonds wordt voldaan.

Hoewel het fonds aan alle eisen van geschiktheid en betrouwbaarheid voldoet, zal het de aanbeveling van een externe toetsing in overweging nemen. De eisen die gesteld worden aan de sleutelfunctiehouder risicobeheer zal het fonds nader beschouwen. Het fonds zal verder in gesprek gaan met het VO met betrekking tot de zelfevaluatie, en hoe zij het VO hierin kan ondersteunen.

Vanwege het liquidatieproces was bewust gekozen voor een beperkte ALM uitvoering. Nu het fonds zelfstandig verder gaat, zal het de aanbevelingen ten aanzien van de deelaspecten van het beleggingsbeleid vanzelfsprekend weer opnemen. Het is immers in het belang van het fonds, en daarmee haar deelnemers, om de juiste, onderbouwde keuzes voor de nabije toekomst te maken. De niet-financiële risico's zullen met de BAC besproken worden.

Vanwege het voortbestaan van het fonds, heeft zij inmiddels een risico analyse gedaan en met de sleutelfunctiehouder audit de processen voor het komende jaar vastgelegd. De aanbevelingen ten aanzien van de IT processen zal het fonds meenemen in haar overwegingen, en kijken wat hierin verbeterd kan worden. Op de agenda voor 2023 staat in ieder geval een partiële ERB.

Het VC stelt voor om een meting uit te voeren met betrekking tot de effectiviteit van de ingezette communicatie middelen. Dit zou mogelijk in een breder kader opgenomen kunnen worden door het fonds, om tegelijk een uitvraag te doen met betrekking tot de risico houding en beleggingsvoorkeuren als het gaat over ESG. Hoewel wij een gesloten fonds zijn, blijft het fonds de communicatie met haar deelnemers een belangrijk aspect vinden.

Het bestuur is de visitatiecommissie erkentelijk voor de evaluatie die zij heeft gedaan, en de bevindingen die zij geconstateerd heeft. Het fonds is van mening dat dit goed bijdraagt aan de verdere verbetering van zijn functioneren.

Het bestuur wil de visitatiecommissie danken voor de open en prettige samenwerking in deze.

Het Bestuur.

Verslag Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (VO) heeft het functioneren van het SPAN in 2022 evenals het jaarverslag over 2022 geëvalueerd en steunt het SPAN in het gevoerde beleid.

Inleiding

Zoals gewoonlijk rond deze tijd van het jaar presenteert AT&T het Jaarverslag van de Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland (SPAN). Dit document is een weergave van de activiteiten, keuzes en resultaten van het Fonds over het afgelopen jaar. Het bevat een zeer grote hoeveelheid informatie die de schrijvers getracht hebben op een begrijpelijke manier te verwoorden. Onze pensioenen gaan ons allemaal aan en des te beter we deze systemen begrijpen, des te beter we keuzes kunnen maken wanneer het nodig is of wanneer het nog efficiënt is. Het is daarom wederom meer dan de moeite waard om het document door te nemen. De wereld van pensioenen is door de politiek en regelgeving, constant in beweging en opgedane kennis uit het verleden is geen garantie voor begrip van de materie in de toekomst.

Algemeen

De werelden waarin we ons bewegen ondergaan veranderingen. Dit is een constante waarheid in de natuur maar is heel eenvoudig ook op onze kunstmatige werelden toe te passen. De kunstmatige werelden die ik bedoel zijn bijvoorbeeld de financiële wereld. Of de politieke wereld. Zelfs AT&T is een wereld op zich. Allemaal zijn ze constant in beweging.

Het SPAN probeert, binnen al die werelden, een speelveld te vinden waarin de belangen van de deelnemers het beste behartigd kunnen worden. Dat is geen eenvoudige taak. Er zijn binnen deze verschillende werelden verschillende krachten aan het werk die niet altijd dezelfde belangen hebben. Die verschillen scheppen spanning die weer voor volgende veranderingen zorgen en zo beginnen we iedere keer weer aan een nieuwe cyclus.

Om deze oceaan van gebeurtenissen goed te kunnen doorstaan, zijn verschillende competenties en eigenschappen nodig. Het is niet verstandig of redelijk om te verwachten dat deze onmisbare zaken allemaal in één persoon te vinden zijn. Er is een groep mensen nodig die al deze gereedschappen bezitten en ook weten in te zetten. En wanneer, na een heel jaar gevaren te hebben, de haven in zicht komt, is het tijd om het logboek erbij te pakken om de afgelegde route te beoordelen.

Vorig jaar heb ik getracht om de lezer een kleine handleiding aan te reiken om dit logboek op een eenvoudigere manier door te kunnen nemen. Dat zal ik dit jaar niet doen. De meeste aanbevelingen zijn nog steeds geldig dus het blijft interessant om die handleiding erbij te pakken. Dit jaar roep ik de lezer op om naast het logboek, ook naar het schip te kijken. Dit schip heeft ons jarenlang goede diensten bewezen maar wellicht zijn er ook andere alternatieven. En te bekijken naar welke haven er volgend jaar gevaren wordt. Het kan bijna niet anders dat die haven een andere zal zijn dan dit jaar. Ook wil ik de lezer oproepen om de wetten omtrent het vaarbewijs goed in de gaten te houden. Uiteindelijk zijn dat de regels die we allemaal moeten volgen en die van invloed zijn op de goede orde.

Ik wens jullie allen een behouden vaart.

Financieel beleid

2022 is een minstens zo turbulent jaar geweest als 2021. Met de COVID19 pandemie op z'n retour brak vroeg in het jaar de oorlog in Oekraïne uit. De inflatie steeg tot een hoogte die lang niet is voorgekomen. De centrale banken reageerden hierop met een flink aantal renteverhogingen.

Al met al heeft de gehele portefeuille een rendement behaald van -19,46% (1,58% onder de benchmark). Door de stijging van de rente (10-jaars DNB van 0,30% naar 3,15%) heeft de dekkingsgraad zich toch positief ontwikkeld van 113,6% aan het begin van het jaar naar 116,7% aan het einde van het jaar. De beleidsdekkingsgraad steeg van 110,3% aan het begin van het jaar naar 121,7% aan het einde van het jaar. De vereiste dekkingsgraad is gestegen van 121,4%, naar 126,3%. Gegeven het vermogenstekort heeft het bestuur het herstelplan geactualiseerd.

Samengevat: Het behaalde rendement was sterk negatief. Dankzij de renteverhogingen in 2022 kon het jaar toch worden afgesloten met een ruim hogere dekkingsgraad. Het VO is van mening dat herstelplannen bijgewerkt moeten blijven worden totdat een definitief besluit tot liquidatie van het SPAN is genomen.

Indexatiebeleid

Het beleggingsbeleid heeft geleid tot een rendement zoals dat verwacht mocht worden op basis van dit beleid.

Dankzij de gestegen rente was de beleidsdekkingsgraad op de peildatum dusdanig hoog dat het SPAN kon besluiten een partiële indexatie te verlenen van 8,19% per 1 januari 2023. De toegekende indexatie is echter ruim lager dan de

inflatie over 2022. Hierdoor is de cumulatieve indexatie achterstand verder opgelopen tot 18,6 % over de afgelopen 10 jaar.

Het VO steunt de beslissing van het bestuur om, gelet op de huidige financiële positie van het fonds en in overeenstemming met het indexatiebeleid, per 1 januari 2023 8,19% indexatie toe te kennen. De hoogte van de cumulatieve indexatie achterstand baart het VO zorgen. Met name omdat deze ondanks de toegekende indexatie hard is gestegen.

Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten lagen in 2022 hoger dan in 2021 (791k euro versus 598k euro). De uitvoeringskosten per deelnemer (inclusief slapers) bedroegen 1610 euro. Deze zeer hoge kosten per deelnemer worden met name veroorzaakt door het beperkte aantal deelnemers (inclusief slapers). Deze uitvoeringskosten worden betaald door de werkgever en komen niet ten laste van het vermogen van het fonds.

Het SPAN zal de komende jaren te maken krijgen met een dalend aantal deelnemers en verdere kostenstijgingen. Het liquidatie traject is stopgezet in 2022. Het VO verwacht dat liquidatie binnen enkele jaren opnieuw opportuun wordt als gevolg van genoemde ontwikkelingen.

Kosten vermogensbeheer

Naast de uitvoeringskosten zijn er ook de kosten van het vermogensbeheer. In 2022 bedroegen deze kosten (inclusief transactiekosten) 965k Euro (in 2021 was dat 1.209k Euro). Dit komt neer op 0,59% van het gemiddeld belegd vermogen. Dit percentage is licht gestegen ten opzichte van vorige jaar (2021 0,56%).

Het VO concludeert dat de vermogensbeheerkosten van het SPAN als percentage van het gemiddeld belegde vermogen na enkele jaren van daling nu licht gestegen is. Dit is niet verrassend omdat er een aantal vaste kosten zijn en het vermogen van het SPAN kleiner is geworden in 2022. Door een op termijn dalend belegd vermogen als gevolg van een dalend aantal deelnemers en stijgende pensioenuitkeringen lijkt een verdere stijging in de toekomst reëel.

Interne communicatie

Het SPAN heeft in 2022 haar communicatiebeleid adequaat uitgevoerd, zoals dat in afgelopen jaren ook is gebeurd.

De communicatie van het bestuur naar de deelnemers en de gepensioneerden, alsmede naar de fonds gerelateerde raden en commissies, is effectief en tijdig.

De communicatie naar de deelnemers en de gepensioneerden vindt plaats door middel van het versturen van nieuwsbrieven en door informatie op de SPAN website te plaatsen. In 2022 zijn twee nieuwsbrieven verzonden. Daarnaast is in Mei ook een extra brief gestuurd met informatie over de stand van zaken van een mogelijke overgang naar een ander pensioenfonds.

De UPO's van 2022 bevatten geen inhoudelijke wijzigingen t.o.v. 2021. Deze UPO's worden tevens op het pensioenregister beschikbaar gesteld.

Daarnaast verstrekt het bestuur de gebruikelijke onderwerpen als de financiële positie van het fonds, de beleggingsstrategie van het fonds, indexatie ambitie en realisatie, en de bemensing van het bestuur en overige organen. Bovendien is er meer informatie gedeeld over de nieuwe mogelijkheden tot indexatie bij overgang naar het nieuwe pensioenstelsel

Daarnaast faciliteert het SPAN het zogenaamde deelnemerspanel ten einde ook vanuit de AT&T-populatie een terugkoppeling over het gevoerde beleid te verkrijgen.

De communicatie naar de fonds gerelateerde raden en commissies, zoals het VO en de beleggingscommissie, vindt plaats door middel van regulier overleg (eens per kwartaal), en via het versturen van informatie zoals aangepaste en nieuwe beleidsdocumenten, notulen en kwartaalverslagen per email.

Extern beleid

RiskCo – Visma Idella

In 2021 heeft RiskCo het SPAN geïnformeerd de dienstverlening aan het SPAN per eind 2022 te willen beëindigen. Gedurende 2022 is de beëindiging van de dienstverlening geformaliseerd. In parallel is Visma Idella als vervangende partij voor RiskCo gecontracteerd en heeft per 1 januari 2023 de rol van uitvoerder overgenomen van RiskCo

Het VO had geen actieve rol bij de overgang naar Visma Idella. Wel is het VO gedurende het jaar steeds op de hoogte gehouden van de voortgang en de door het bestuur gemaakte keuzes. Het VO is van mening voldoende op de hoogte te zijn gehouden en steunt het bestuur in de keus voor Visma Idella.

Liquidatieproces

In maart 2022 heeft het bestuur besloten om de collectieve waardeoverdracht gevolgd door liquidatie stop te zetten. Reden hiervoor is het onoverbrugbare verschil van waardering van het bedrag dat mee zou moeten gaan bij overgang ter compensatie van de risicoverschuiving van AT&T naar deelnemers. SPAN heeft AT&T hierover geïnformeerd op 28 maart 2022.

Het VO is gedurende vrijwel het gehele traject betrokken geweest in nauwe samenwerking met de OR. Door middel van workshops en ingelaste vergaderingen is het VO op de hoogte gebleven van de plannen en voortgang om te komen tot een mogelijke liquidatie en is in staat gesteld input aan te leveren. Het VO betreurt het feit dat het niet gelukt is tot een overeenkomst te komen tussen SPAN en AT&T. Het VO staat achter de beslissing van het bestuur te stoppen met het proces op het moment dat duidelijk werd dat het verschil van waardering van het bedrag dat mee zou moeten gaan bij overgang ter compensatie van de risicoverschuiving, onoverbrugbaar was.

Wet Versterking Bestuur Pensioenfondsen

In 2022 heeft het fonds besloten haar statuten ten aanzien van het bestuur aan te passen. Dit vanwege de terugtrekking van de HR manager die de voorzitters rol bekleedde. Het fonds heeft gekozen voor een paritair bestuur waarin er een uitbreiding heeft plaatsgevonden naar maximaal 6 bestuurders, waaronder 3 vertegenwoordigers werkgever, 2 vertegenwoordigers pensioengerechtigden/slapers en 1 vertegenwoordiger gepensioneerden.

De aangepaste statuten zijn voor advies voorgelegd aan het VO. Na enige verduidelijking in de tekst van de statuten, heeft het VO positief geadviseerd met betrekking tot het aanpassen van de statuten.

Bezetting VO

Per eind december 2022 is Marcel Smits toegetreden tot het bestuur en heeft daarom zijn lidmaatschap van het VO (benoemd namens de (gewezen) deelnemers) moeten opgeven. Via deze weg wil het VO Marcel nogmaals bedanken voor zijn inzet het afgelopen jaar en hem veel succes wensen met zijn nieuwe rol als bestuurslid.

Per 1 april 2023 heeft Frank Vennik (benoemd namens de gepensioneerden) zijn rol in het VO beëindigd. Wij willen wij Frank nogmaals hartelijk bedanken voor zijn inzet gedurende de afgelopen 13 jaar.

Tot slot

Tot slot wil het VO het bestuur en de beleggingscommissie bedanken voor de inzet in 2022 en AT&T als werkgever voor de flexibiliteit ten aanzien van de mensen die bij het SPAN betrokken zijn.

Den Haag, 8 mei 2023
Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Reactie van het bestuur op verslag Verantwoordingsorgaan

Pensioenen worden door veel deelnemers gezien als complex, iets wat pas gaat spelen op de lange termijn en wat door 'anderen' hopelijk goed geregeld wordt. Door onder andere de toename van de regelgeving en de onzekere uitkomst maken dat men in het algemeen niet geneigd is om dit verslag door te nemen. Het bestuur onderschrijft wat het Verantwoordingsorgaan stelt dat pensioenen ons allemaal aan gaan en hoe beter wij dit begrijpen, hoe beter keuzes gemaakt kunnen worden wanneer deze nodig zijn of wanneer het nog efficiënt is. Het jaarverslag biedt duidelijkheid wat er met de pensioengelden is gebeurd.

Veranderingen zijn een constante binnen de pensioenwereld en onderwerp van het dagelijkse nieuws. Dat maakt het aan de ene kant zeer interessant, maar tevens uitdagend om hier op in te spelen om ze goed mogelijk de belangen te behartigen van de deelnemers. Het Verantwoordingsorgaan roept de deelnemers op om ook de wetten in de gaten te houden die van invloed kunnen zijn op het fonds. De belangrijkste wet die voorstaat is de nieuwe pensioenwet. Hoe (en of) deze wet van invloed gaat zijn op het fonds zullen wij nog moeten bezien, maar de deelnemers zullen zeker in dit traject meegenomen worden.

Het Verantwoordingsorgaan geeft aan dat het fonds door zal moeten gaan om te zorgen dat het uit de herstel fase komt, om uiteindelijk ook voldoende te kunnen indexeren. Jaarlijks wordt het herstelplan met behulp van de actuaris bijgewerkt, en voornamelijk is nog steeds de verwachting dat het fonds uit het herstel kan geraken. Het fonds erkent de inmiddels opgelopen achterstand in de indexatie, en zal ieder jaar evalueren of er een indexatie kan worden toegekend. Het blijft voor de deelnemers belangrijk om dit te blijven volgen en te bekijken wat dit voor een ieder individueel zou kunnen betekenen.

Er was zowel een stijging te zien in de uitvoeringskosten als de kosten van het vermogensbeheer. Hoewel de uitvoeringskosten door de werkgever gedragen worden, blijven beiden zeer belangrijk om te monitoren. Kosten zijn uiteindelijk belangrijk in het managen van het fonds voor zowel de werkgever als de deelnemers. Waar kosten bij de werkgever onderdeel zijn van de discussie over het voortbestaan van het fonds, wat dan weer een impact heeft op de deelnemers, is het belang voor de deelnemers de invloed op het rendement en daarmee hun pensioen.

Het bestuur wil het Verantwoordingsorgaan danken voor haar steun in de communicatie naar haar stakeholders. Wij proberen zo transparant en helder als mogelijk over alle relevante onderwerpen te communiceren. Het bestuur staat altijd open voor suggesties van thema's die nadere aandacht behoeven.

Op de achtergrond heeft een overgang van administrateur inmiddels plaatsgevonden. Dit was een intensief proces, waarbij het belangrijk was om alle administratieve gegevens op een zorgvuldige en correcte wijze over te dragen. Wij hopen met de nieuwe administrateur in een rustiger vaarwater te komen, analoog aan de metafoer van het Verantwoordingsorgaan.

Het bestuur en het Verantwoordingsorgaan zijn intensief bezig geweest met het liquidatieproces. Ondanks ook de adviezen van het Verantwoordingsorgaan heeft het bestuur geen overstemming kunnen bereiken met de werkgever. De uitvoeringsovereenkomst bleek een onoverbrugbare horde. Het bestuur wil het Verantwoordingsorgaan danken voor haar steun in het proces en de keuze die uiteindelijk gemaakt is.

Zoals het Verantwoordingsorgaan aangeeft, hebben er enkele wijzigingen voorgedaan in zowel het bestuur als het Verantwoordingsorgaan zelf. Het bestuur hoopt op deze wijze goed uitgerust te zijn voor de toekomstige processen. Een ieder die interesse heeft in een functie bij een van de gremia 's van het fonds, nodigen wij van harte uit om zich aan te melden. Een grotere en directere betrokkenheid maakt het fonds alleen maar sterker, wat van invloed kan zijn op ieders pensioen.

Het bestuur wil het Verantwoordingsorgaan danken voor de innige samenwerking gedurende het intensieve, maar interessante jaar. Wij zijn zeer erkentelijk voor de bijdragen en kritische noot die het Verantwoordingsorgaan geeft.

Het Bestuur.

Jaarrekening

Balans per 31 december 2022

*Na bestemming van het saldo
van baten en lasten*

(alle bedragen x € 1.000)

Ref.	2022		2021	
	€	€	€	€
Activa				
Beleggingen voor risico Pensioenfonds				
4.				
	Zakelijke waarden	49.336	61.245	
	Vastrentende waarden	97.243	125.798	
	Overige Beleggingen	37	25	
		146.617	187.068	
Beleggingen voor risico deelnemers				
5.				
	Beleggingen	2.913	4.583	
		2.913	4.583	
Overige activa				
6.				
	Liquide middelen	621	1	
		621	1	
	Totale activa	150.150	191.652	

		2022		alle bedragen x € 1.000)	
Ref.		€	€	€	€
Passiva					
Stichtingskapitaal en reserves					
0	Resultaat lopend boekjaar	-/- 1.566			
	Algemene Reserve	22.946		22.946	
			21.380		22.946
Technische voorzieningen					
8.	Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds		125.312		163.723
Technische voorzieningen risico deelnemers					
9.			2.913		4.583
Langlopende schulden					
10.	Overig	97		121	
			97		121
Overige schulden en overlopende passiva					
11.	Overig	448		279	
			448		279
Totale passiva			150.150		191.652

Staat van baten en lasten over 2022

		<i>(alle bedragen x € 1.000)</i>			
		2022		2021	
Ref.		€	€	€	€
Baten					
	Premiebijdragen	14.	942	498	
	Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	15.	-/- 36.159	5.130	
	Beleggingsresultaten risico deelnemers	0	-/- 1.320	311	
			-/- 36.537		5.939
Lasten					
	Pensioenuitkeringen	17.	3.244	3.149	
	Pensioenuitvoeringskosten	0	791	598	
	Mutatie technische voorziening voor risico van het pensioenfonds	19.	-/- 38.411	-/- 15.634	
	Mutatie technische voorziening voor risico deelnemers	20.	-/- 1.670	311	
	Saldo overdracht van rechten	21.	1.075	-/- 116	
			-/- 34.971		-/- 11.692
	Saldo van baten en lasten		-/- 1.566		17.631
<i>Bestemming van het saldo van baten en lasten</i>					
	Algemene reserve		-/- 1.566		17.631
	Totaal saldo van baten en lasten		-/- 1.566		17.631

Resultaatbestemming: Het saldo wordt onttrokken aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht over 2022

(alle bedragen x € 1.000)

	2022		2021	
	€	€	€	€
Kasstroom uit pensioen activiteiten				
Ontvangen premies	942		498	
Betaalde pensioenuitkeringen	-3.263		-2.998	
Betaald in verband met overdracht van rechten	-1.425		-66	
Ontvangen in verband met overdracht van rechten	350		182	
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-629		-524	
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-4.025		-2.908
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Verkopen en aflossingen van beleggingen	71.636		6.631	
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	4		-4	
Aankopen beleggingen	-66.739		-3.311	
Kosten vermogensbeheer	-244		-249	
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		4.657		3.067
Netto kasstroom		632		159
Mutatie geldmiddelen		632		159
Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:				
Lopende bankrekening 31 december	621		1	
Beleggingsrekeningen 31 december	37		25	
31 december boekjaar totale geldmiddelen	658		26	
1 januari boekjaar totale geldmiddelen		26		49
Mutatie geldmiddelen		632		-23

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1. Algemene toelichting

1.1. Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden in verband met ouderdom en overlijden. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregelingen van de volgende aangesloten onderneming: AT&T Global Network Services Nederland B.V.

1.2. Toelichting op Kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Onder geldmiddelen wordt conform de definitie van RJ 360 verstaan alle liquide middelen en tegoeden in verband met beleggingstransacties. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

1.3. Verbonden Partijen

Als verbonden partij worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1. Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in duizenden euro's.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op reële waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen, waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

2.2. Continuïteit

De jaarrekening van SPAN is opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling, waarbij het bestuur van het pensioenfonds op basis van een impactanalyse concludeert dat het hanteren van deze veronderstelling op basis van de huidige inzichten voor de komende 12 maanden gerechtvaardigd is.

2.3. Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

2.4. Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten. De effecten ten aanzien van de aanpassingen van sterftetafels en overlevingstafels worden toegelicht onder 2.12 Technische Voorzieningen.

2.5. Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

2.6. Vreemde valuta

Functionele valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

2.7. Beleggingen voor risico pensioenfonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen. Beleggingen voor risico pensioenfonds en voor risico deelnemers worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

Zakelijke waarden

Aandelen en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum.

Commodities

Commodities zijn participaties in beleggingsinstellingen en zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum.

Derivaten

Derivaten worden in de jaarrekening opgenomen en zijn gewaardeerd op marktwaarde. De marktwaarde is de beursnotering per balansdatum.

Vastgoedbeleggingen

Alle vastgoedbeleggingen zijn participaties in beleggingsinstellingen en zijn gewaardeerd op marktwaarde. Voor de marktwaarde wordt gebruik gemaakt van of beursgenoteerde beleggingsfondsen of van institutionele share class beleggingsfondsen per balansdatum.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Beleggingen worden gedaan in fondsen en niet (direct) in de premie bijdragende onderneming. Het kan zijn dat fondsen onderliggend in de premie bijdragende onderneming beleggen, maar dit zou dan een gevolg kunnen zijn van de beleggingsstrategie van een individuele fondsmanager. Verder worden er geen beleggingen uitgeleend door het fonds.

2.8. Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico van deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor risico van het pensioenfonds worden aangehouden.

2.9. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking, worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggings-transacties.

2.10. Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.

2.11. Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het eigen vermogen van het fonds, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen die in de balans zijn opgenomen.

2.12. Technische voorzieningen

Technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds

De technische voorziening (TV) voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen op basis van de meest recente sterfteprognoses plus een correctie. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB. Het fonds maakt dus gebruik van alleen een nominale dekkinggraad.

Bij de berekening van de TV is uitgegaan van de pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande indexatiebesluiten (ook voor indexatiebesluiten na balansdatum voor zover sprake is van *ex ante*-condities) zijn in de berekening begrepen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van de op te bouwen rechten waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. Voor mannen en vrouwen worden de sterftetekansen ontleend aan de AG -prognosetafels AG 2022.

Omdat deze tafels gebaseerd zijn op bevolkingssterfte, is daarbij nog een correctie gemaakt op basis van specifieke karakteristieken van deelnemerspopulatie om zo te komen tot voor het fonds prudente verzekeringstechnische grondslagen.

De uitrustabellen, zoals gepubliceerd in het AT&T Pensioenreglement zijn gebaseerd op de AG -prognosetafels AG 2022, met dezelfde sterftekanscorrectie als bij de voorziening en zijn seksneutraal gemaakt met de verhouding Mannen/Vrouwen 90/10.

De technische voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De technische voorzieningen worden berekend op basis van de rentetermijnstructuur, zoals maandelijks wordt gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.
- De overlijdenskansen zijn ontleend aan de prognosetafels AG 2022, startjaar 2023.
- De ervaringssterfte is vastgesteld op basis van de specifieke karakteristieken van deelnemerspopulatie van het fonds en zijn inkomensafhankelijk gemaakt. Het effect op de technische voorziening is hiervan 106,1%.

- De technische voorziening van het nabestaandenpensioen is vastgesteld op onbepaalde partnersysteem. Na de pensioendatum wordt de voorziening vastgesteld op basis van het bepaalde partnersysteem.
- Gehuwdheidsfrequenties: vóór de pensioenleeftijd (65 jaar) wordt uitgegaan van cijfers van het CBS 2018, inclusief samenwonend.
- Leeftijdverschil man – vrouw: 3 jaar, waarbij man ouder dan vrouw aangehouden wordt.
- Vaststelling leeftijd: De leeftijden worden in maanden en jaren nauwkeurig bepaald.
- Voor de kosten wordt uitgegaan van 2,5% excassokosten plus € 1.483 duizend (einde 2022).

2.13. Technische voorzieningen risico deelnemers

Dit betreft de voorziening uit hoofde van de beschikbare-premieregeling voor deelnemers. Het beleggingsrisico ligt bij de deelnemers. De voorziening voor rekening en risico deelnemers is gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen die gelden voor de waardering van de corresponderende beleggingen voor risico deelnemers.

2.14. Langlopende schulden

Overige langlopende schulden worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

2.15. Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

2.16. Bepaling dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen door de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans. Bij het berekenen van de reële dekkingsgraad van het fonds wordt ten behoeve van deze berekening de voorziening pensioenverplichtingen herrekend, rekening houdend met de verwachte loon- en prijsinflatie. (*art. 133b PW*). De beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds is de gemiddelde dekkingsgraad van de 12 maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. (*art. 133a PW*)

3. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

3.1 Premiebijdragen (van werkgever en werknemers)

Premiebijdragen zijn aan de periode toegerekend waarop zij betrekking hebben. Op basis van extrapolatie vindt een schatting plaats voor zover de van werkgever te ontvangen informatie niet is verkregen. De daarin begrepen dekking voor incassokosten wordt bij het actuariële resultaat op kosten verantwoord.

3.3 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

3.4 Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

3.5 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.6 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.7 Mutatie technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

3.8 Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

3.9 Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen betrof de wijzigingen in de waarde van het herverzekeringsdeel technische voorzieningen.

3.10 Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het actuariële resultaat van de inkomende en uitgaande waardeoverdrachten en de toevoeging dan wel onttrekking van de voorziening pensioenverplichtingen.

3.11 Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

4. Beleggingen voor risico pensioenfonds

	Zakelijke waarden	Vast rentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2021	54.506	130.292	21	184.819
Stand beleggingsrekening per 1 januari 2021	0	0	21	21
Stand per 1 januari 2021 (exclusief standen beleggingsrekening)	54.506	130.292	21	184.798
Aankopen	0	0	0	0
Verkopen	-2.088	-1.050	28	-3.110
Herwaardering- en verkoopresultaat	8.827	-3.444	-28	5.355
Stand per 31 december 2021 (exclusief standen beleggingsrekening)	61.245	125.798	0	187.043
Stand beleggingsrekening per 31 december 2021	0	0	25	25
Stand per 31 december 2021	61.245	125.798	25	187.068
Stand per 1 januari 2022	61.245	125.798	25	187.068
Stand beleggingsrekening per 1 januari 2022	0	0	25	25
Stand per 1 januari 2022 (exclusief standen beleggingsrekening)	61.245	125.798	0	187.043
Aankopen	26.435	39.606	0	66.041
Verkopen	-29.305	-41.283	0	-70.588
Herwaardering- en verkoopresultaat	-9.039	-26.878	0	-35.917
Stand per 31 december 2022 (exclusief standen beleggingsrekening)	49.336	97.243	0	146.579
Stand beleggingsrekening per 31 december 2022	0	0	37	37
Stand per 31 december 2022	49.336	97.243	37	146.616

Overige beleggingen

	2022	2021
	€	€
Stand Beleggingsrekening	37	25
Stand per 31 december	37	25

Methodiek bepaling marktwaarde

Bij de waardering van zowel de zakelijke als de vastrentende beleggingen van de stichting wordt gebruik gemaakt van institutionele share class beleggingsfondsen.

Overige toelichtingen

Door het pensioenfonds wordt niet belegd in de premie bijdragende onderneming. Als onderdeel van de gebruikte beleggingsfondsen wordt als beleid van het specifieke beleggingsfonds ruim onder de 5% belegd, tot een percentage van 0,16% aan indirecte beleggingen.

5. Beleggingen voor risico deelnemers

	2022	2021
	€	€
Stand per 1 januari	4.583	4.454
Uitkeringen en onttrekkingen	-350	-182
Beleggingsresultaten risico deelnemers	-1.320	311
Stand per 31 december	2.913	4.583

De beleggingen voor risico deelnemers betreffen beleggingen waarbij het beleggingsrisico niet bij het pensioenfonds ligt.

	Zakelijke waarden	Vast rentende waarden	Totaal
	€	€	€
Stand per 1 januari	1.975	2.608	4.583
Aankopen	0	698	698
Verkopen	-349	-699	-1.048
Herwaardering- en verkoopresultaat	-293	-1.027	-1.320
Stand per 31 december	1.333	1.580	2.913

Methodiek bepaling marktwaarde

Bij de waardering van de beleggingen van de stichting wordt gebruik gemaakt van marktnoteringen.

6. Overige activa

Het pensioenfonds heeft een ongebruikte kredietfaciliteit bij ABNAMRO voor een totaalbedrag van € 250.

	2022	2021
	€	€
Saldo bankrekening	621	1
Stand per 31 december	621	1

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

7. Stichtingskapitaal en reserves

	Algemene Reserve
	€
Stand per 1 januari 2021	5.315
Bestemming saldo van baten en lasten	17.631
Stand per 31 december 2021	<u>22.946</u>
Stand per 1 januari 2022	22.946
Bestemming saldo van baten en lasten	-/- 1.566
Stand per 31 december 2022	<u>21.380</u>

De toezichthouder, DNB, heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is: de standaardtoets. De standaardtoets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueren ze in de loop van de tijd. Het vereist eigen vermogen wordt door het pensioenfonds berekend met behulp van de standaardmethode. Hierbij wordt voor de samenstelling van de beleggingen uitgegaan van de feitelijke Assetmix.

Met een beleidsdekkingsgraad eind 2022 van 121,7% ten opzichte van de vereiste dekkingsgraad van 126,8%, bevindt het fonds zich in een reservetekort. De actuele dekkingsgraad eind 2022 bevindt zich op 116,7%.

8. Technische voorzieningen

Technische Voorzieningen voor risico pensioenfonds

Het mutatieoverzicht van de technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds luidt als volgt:

	2022 €	2021 €
Stand per 1 januari	163.723	179.357
Toename		
Risicopremie langlevens	895	885
Toeslagverlening	9.373	0
Inkoop DB aanspraken uit DC kapitaal	308	173
Flexibilisering	0	6
Mutaties kostenvoorziening	328	0
Wijziging actuariële grondslagen	2.510	0
Correcties en overige mutaties	154	0
Afname		
Mutaties TV door wijziging marktrente	46.386	12.144
Benodigde interest	779	939
Risicopremie kortlevens	273	273
Vrijval door overlijden (langlevens)	0	196
Vrijval voorziening latent partnerpensioen door overlijden	190	0
Vrijval excasso kosten (2%)	64	61
Uitgaande waardeoverdrachten	1.049	65
Uitkeringen	3.220	3.053
Flexibilisering	18	0
Correcties en overige mutaties	0	33
Stand per 31 december	125.312	163.723

De technische voorziening voor risico fonds is per saldo gedaald met € 38.411. In boekjaar 2022 was de stijging van de rente de belangrijkste reden voor de daling van de technische voorziening.

Voor een toelichting op overige verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de staat van baten en lasten.

Indexatieverlening

De indexatie van pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur. De ambitie bestaat om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De indexatie in een jaar is voorwaardelijk. De indexatie bedraagt maximaal de stijging van het prijsindex cijfer volgens de afgeleide consumentenprijsindex reeks CPI-alle bestedingen.

Indien er sprake is van een dekkingstekort zal er niet geïndexeerd worden. Bij een beleidsdekkingsgraad tussen de 110% en de 135% zal gedeeltelijk worden geïndexeerd, en bij een dekkinggraad van meer dan 135% vindt volledige indexatie plaats. In het indexatiebeleid is verder nog een aanvullende clausule opgenomen indien de dekkinggraad substantieel zal afwijken van de beleidsdekkingsgraad.

Het bestuur heeft besloten om een indexatie van 8,19% toe te kennen per 1 januari 2023. De ambitie van het fonds is de afgeleide consumentenprijsindex (CPI) CPI-alle bestedingen (2006=100), gepubliceerd door het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS), en deze was 17,16%.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerend met 0,486% negatief (2021: 0,533% negatief), zijnde afgerond € 779 negatief (2021: afgerond € 939). De oprentingspercentages zijn gebaseerd op de rente van het eerste jaar van de door de DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (RTS)

Voor 2021 is dit de RTS per 1 januari 2021 en bedraagt 0,533% negatief.

Voor 2022 is dit de RTS per 1 januari 2022 en bedraagt 0,486% negatief.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (vooral excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de technische voorzieningen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente bij 8. Technische voorzieningen.

De technische voorziening is in onderstaande tabel grotendeels naar categorieën van deelnemers samengesteld. Dat geldt niet voor de extra kostenvoorziening, die is op globaal niveau bepaald:

	2022		2021	
	€	Aantallen	€	Aantallen
Pensioengerechtigden	51.990	115	56.158	104
Slapers	71.839	376	106.410	395
Extra Kostenvoorziening	1.483		1.155	
Stand per 31 december	125.312	491	163.723	499

9. Technische voorzieningen risico deelnemers

	2022	2021
	€	€
Stand per 1 januari	4.583	4.454
Aanwending DC kapitalen voor inkoop DB	-/- 350	-/- 182
Waarde mutaties beleggingen voor risico deelnemers	-1.320	311
Stand per 31 december	2.913	4.583

10. Langlopende schulden

	2022	2021
	€	€
Stand per 1 januari (incl looptijd korter dan een jaar)	145	145
Aflossing lopend boekjaar	-/- 24	0
Af: looptijd korter dan een jaar	-/- 24	-/- 24
Stand per 31 december	97	121

Betreft verplichting, aangegaan in 2019, tot nabetaling van onterecht niet betaald nabestaandenpensioen. Per 31 december 2021 is de verplichting voor de betalingen van 2022 tot de einddatum van in totaal 145 op de balans opgenomen en als eenmalige last verwerkt in de uitkeringslasten. De nabetalingen van dit nabestaanden pensioen in 2019, 2020 en 2021 zijn verantwoord onder de uitkeringslasten, door het opnemen van de toekomstige verplichtingen op de balans zal de nabetaling vanaf 2022 van jaarlijks 24 worden onttrokken aan deze verplichting en zal niet meer leiden tot een resultaat op uitkeringen. Over het openstaande bedrag is geen rente verschuldigd.

11. Overige schulden en overlopende passiva

	2022	2021
	€	€
Pensioenuitkeringen – belastingafdrachten	77	72
Kortlopende deel van langlopende schulden	24	24
Nog te betalen kosten	347	183
Stand per 31 december	448	279

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

12. Risicobeheer en derivaten

De interne risicobeheersings- en controlesystemen zijn erop ingericht om een redelijke mate van zekerheid te bereiken ten aanzien van de identificatie en het beheersen van risico's. De systemen kunnen geen volledige zekerheid bieden voor het daadwerkelijk behalen van de strategische, operationele en financiële doelstellingen, noch kunnen de systemen alle fouten van materieel belang, fraudegevallen en het niet voldoen aan alle relevante wet- en regelgeving volledig voorkomen. Het bestuur heeft maatregelen getroffen die de impact van de genoemde risico's zoveel mogelijk beperken. Het bestuur merkt op dat de aard van de werkzaamheden van het pensioenfonds met zich meebrengt dat sommige risico's buiten zijn invloedssfeer liggen zoals demografische ontwikkelingen en ontwikkelingen op de financiële markten.

Het bestuur heeft het beleid met betrekking tot integraal risicomanagement (hierna: IRM) vastgelegd. Het doel van IRM is om bij te dragen aan de realisatie van de strategische doelstellingen van het fonds. Het document geeft weer hoe het fonds het beleid op het gebied van IRM heeft vormgegeven. Het IRM-beleid is het beleidskader voor de toepassing en toetsing van de beleidsvorming en –uitvoering. Dit gebeurt op strategisch en operationeel niveau.

Jaarlijks stelt het bestuur de risicohouding vast, of als er een wijziging van missie, visie en/of strategie plaatsvindt. Daarbij hanteert het bestuur de 5-punts-schaal conform het RAVC®-model (Risk Appetite Value Chain model®).

Het fonds hanteert, naast een algehele risicohouding voor het bestuur, vier domeinen waarvoor de risicohouding wordt vastgesteld, namelijk: Besturingsfilosofie, Reputatiemanagement, Producten & Uitbesteding en Kapitaalmanagement. In januari 2023 heeft het bestuur haar risicohouding geactualiseerd. De risicohouding van het bestuur varieert afhankelijk van het risicodomein van Nul (1) tot Gebalanceerd (3) / Opportuun (4) en Gemaximeerd (5). De risicohouding van het bestuur in zijn geheel kan als Kritisch (2) worden gedefinieerd. Bij voorkeur neemt het bestuur geen risico. Indien het nemen van risico bij kan dragen aan het behalen van de doelstellingen van het fonds, is het bestuur bereid het nemen van meer risico in de besluitvorming te overwegen. De risicobereidheid heeft het afgelopen jaar een paar kleine aanpassingen gekend. In de risicohouding zien we een kleine verschuiving in de domeinen reputatie en bestuur filosofie naar meer kritisch. De uitkomsten zijn in lijn met de eerder opgehaalde voorkeuren. Verder zijn er geen substantiële wijzigingen doorgevoerd.

Het bestuur stelt minimaal eens per 3 jaar of bij grote wijzigingen van haar missie, visie en strategie de strategische doelstellingen vast. Het bestuur toetst jaarlijks de noodzaak om de strategische doelstellingen bij te stellen, of zoveel eerder bij een risicotrigger.

Daarnaast valideert het bestuur jaarlijks haar risicobereidheid in relatie tot de risicohouding en doelstellingen. De risicobereidheid is uitgedrukt in risicobereidheidsprincipes. De strategische doelstellingen en

risicobereidheidsprincipes van het fonds vormen de kaders waarbinnen de strategische en operationele risicomanagementcycli worden ingericht en uitgevoerd.

De ERB zal minimaal eens in de 3 jaar worden uitgevoerd en opgesteld, tenzij er sprake is van een strategische risicotrigger. De frequentie van 3 jaar sluit aan bij de frequentie waarmee het fonds een ALM-studie uitvoert op basis waarvan het strategisch beleid wordt bepaald. De totstandkoming van de ERB is gebaseerd op het ERB-beleid dat door het bestuur is vastgesteld.

Nu de liquidatie niet meer aan de orde is en het fonds zelfstandig doorgaat, is een nieuwe, integrale ERB in 2024 aan de orde. Deze kan goed aansluiten bij te ontwikkelen ESG-beleid en een mogelijk nieuwe ALM. In de loop van 2023 vindt een partiële ERB plaats.

Bij de ERB waren de volgende stappen doorlopen:

- Stap 1: Strategische beleidscyclus: strategische doelstellingen en risicohouding van het fonds zijn vastgesteld.
- Stap 2: Scenario denken: Identificeren van scenario's die strategische doelstellingen bedreigen, materiele risico's en de wijze waarop deze zich manifesteren.
- Stap 3: Impactanalyse: Kwantitatieve en kwalitatieve impact benoemd en het afzetten van het gewenste risico ten opzichte van het feitelijke risico.
- Stap 4: Beoordeling risicobeheer: de beoordeling van de effectiviteit en doelmatigheid van de beheersmaatregelen en het risicobeheer als zodanig zijn in een externe audit getoetst door een onafhankelijk auditor.

De operationele risico's zijn de risico's die het nakomen van de operationele doelstellingen in de weg staan. Op jaarlijkse basis worden deze minimaal twee keer geëvalueerd d.m.v. een risicoanalyse. Alle risico's zijn in hoofdlijnen vastgelegd in een apart document.

Welke beleidsinstrumenten het bestuur op welke manier zal hanteren wordt bepaald op basis van uitvoerige analyses van de te verwachten toekomstige ontwikkelingen van de verplichtingen en de ontwikkelingen op de financiële markten.

Op basis van de uitkomsten van deze analyses stelt het bestuur jaarlijks beleggingsrichtlijnen vast waarop het door het fonds uit te voeren beleggingsbeleid wordt gebaseerd. De beleggingsrichtlijnen zetten uiteen binnen welke grenzen en normen het beleggingsbeleid moet worden uitgevoerd, en richten zich op het beheersen van de belangrijkste (beleggings) risico's.

Matching-/Renterisico

Het Matching-/Renterisico is het risico als gevolg van onvoldoende afstemming van activa en passiva op het gebied van rente, valuta, inflatie en liquiditeit.

Het fonds heeft een langetermijnvisie op het matching-/renterisico. Door het fonds wordt dit risico als een van de drie grootste netto risico's beoordeeld.

- Het bestuur heeft bewust gekozen om het renterisico slechts gedeeltelijk af te dekken door te beleggen in LDI-fondsen. Gezien de lage rente in de afgelopen jaren, en de verwachting dat op langere termijn de beleggingen herstel zullen laten zien, is het geld aangewend voor het verkrijgen van rendement in plaats van het afdekken van risico. Bij de dalende rente was er geen mogelijkheid voor het bestuur om meer in te stappen vanwege de indexatieambitie. Het bestuur monitort en bespreekt het risico, en evt. acties, maandelijks op de bestuursvergadering. De renteaanpak wordt maandelijks geëvalueerd op de bestuursvergadering. Gezien de stijging van de rente aan het einde van het jaar, is in het tweede kwartaal van 2023 de renteafdekking verder verhoogd van 25% naar 50%. Het risico wordt door het fonds toch als aanzienlijk ingeschat, zowel op kans als impact.
- Het fonds belegt ongeveer een derde in niet-Euro valuta, en loopt daarmee een valutarisico. Het bestuur heeft besloten het valutarisico niet af te dekken, vanwege de beheersing van de Investment Manager van aanwezige risico's, de verwachte uitmiddeling op lange termijn, het verbonden kostenaspect en de verwachting dat de afdekking van het valutarisico geen extra rendement oplevert voor het fonds. Hierdoor acht het fonds het risico hiervan beperkt. Hoewel de kans als aanzienlijk wordt ingeschat, is de impact als matig beoordeeld.
- Het inflatierisico neemt behoorlijk toe; de verwachting is dat een hogere inflatie nog wel een langere periode gaat aanhouden. De aanname is tot op heden geweest dat als de inflatie omhoog gaat, ook de rente stijgt. Het is de vraag hoe hoog de correlatie tussen beide is, nu deze correlatie minder sterk blijkt te zijn geweest in de afgelopen periode. In beleggingsstrategie is opgenomen dat er een bepaald percentage aan rendement moet worden gemaakt om ook te kunnen indexeren. Het risico is dat de inflatie hoger uitkomt dan het beoogde lange termijn rendement. Het fonds zal het beoogde lange termijn rendement op een inflatie van 3% uitrekenen, om meer inzicht te verkrijgen in de effecten hiervan.

- Het liquiditeitsrisico is beperkt, en per kwartaal wordt er een liquiditeitsoverzicht gemaakt. Alle beleggingen vinden plaats in liquide markten en er zijn verder geen beleggingen in producten die een liquiditeitsbeslag vragen zoals swaps en valutatermijncontracten. Het bestuur maakt per kwartaal een liquiditeitsoverzicht. Bovendien heeft het fonds een stand-by kredietfaciliteit van € 250 duizend waarmee het risico verder wordt beperkt.

Marktrisico

Marktrisico is het risico als gevolg van blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van financiële instrumenten binnen de beleggingsportefeuille. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd directe invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde waarbij wijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Diversificatie van de portefeuille door beleggingen in fondsen en spreiding over meerdere fondsen dempt het marktrisico. Het fonds belegt in meerdere fondsen met regio-spreiding en valuta-spreiding.

Het fonds verwacht voor het marktrisico te worden beloond in de vorm van een extra rendement. Het marktrisico vormt daarmee voor het fonds een belangrijke bron om zijn (voorwaardelijke) indexatieambities te kunnen realiseren. Het fonds beheert het marktrisico, de prijsvolatiliteit, doordat het fonds een beleggingsadviescommissie (intern) heeft die de markt trackt en bestuur adviseert, externe consultants raadpleegt indien gewenst en doordat het fonds belegt in beleggingsfondsen en niet rechtstreeks in vastgoed, aandelen of complexe producten. Hiernaast past de vermogensbeheerder in principe automatische rebalancing toe zodra bandbreedte wordt overschreden op fondsniveau. Het bestuur geeft opdracht tot verdere rebalancing na advies van de beleggingsadviescommissie. Verder wordt elke 3 maanden de stresstest gereviewed.

Het fonds belegt alleen in liquide fondsen en de LDI kan binnen 1 week verkocht worden. Hiermee mitigeert het fonds de kans en impact van de marktliquiditeit. Door de diversificatie met regio- en valutaspreiding van de fondsen acht het fonds het concentratie- en correlatierisico beperkt. Bovendien wordt de performance van de vermogensbeheerder maandelijks geëvalueerd en vindt er overleg plaats met de vermogensbeheerder op kwartaalbasis.

De marktontwikkelingen in 2022, mede als gevolg van de situatie in Oekraïne, confronteerden het pensioenfonds met een veranderende economische situatie. Doordat de rente op een hoger niveau stond en doordat bovendien de prijsinflatie al meerdere maanden op rij zeer hoog was, heeft het fonds besloten om een ALM light studie uit te laten voeren. Dit om te kunnen beoordelen of de economische situatie én financiële positie van het fonds nog in lijn zijn met de verwachtingen ten tijde van de ALM-studie in 2020.

Er zijn verschillende varianten op het beleggingsbeleid doorgerekend, zoals varianten op renteafdekking en varianten op zakelijke/vastrentende waarden binnen de return portefeuille, naast nog een variant met 50% rente-afdekking met een verhoging van allocatie van zakelijke waarden.

Op basis van de resultaten is opgevallen dat het huidige beleid tot gebalanceerde uitkomsten leidt. Geen van de beleggingsvarianten voldoet op basis van de ALM-light aan alle beoordelingscriteria uit de ALM-studie 2020. Alle varianten voldoen wel steeds aan dezelfde drie criteria (dekkingsgraad, pensioen- en toeslagresultaat). Het VEV van de meer risicovolle varianten valt buiten de VEV-bandbreedte. Aan het beoordelingscriterium omtrent het voorkomen van rechtenkorting voldoet geen van de varianten, maar scoort het huidige beleid wel het beste. Het huidige beleid komt dus het meest in de buurt van het halen van alle criteria.

Volgens de analyse komt dus het huidige beleid, met name ten aanzien van de allocatie naar zakelijke waarden, evenwichtig naar voren, zowel in termen van korte- en lange termijn als wat betreft de slecht-weer versus mediaan en deterministische scenario's.

Op verzoek van het fonds heeft de actuaire een aanvullende variant onderzocht waarin de renteafdekking is verhoogd naar 50% en tevens de allocatie naar zakelijke waarden binnen de returnportefeuille is verhoogd, zodanig dat het VEV ten minste gelijk blijft aan het huidige VEV. Deze variant komt voor het fonds als meest gunstige naar voren. Hierbij wordt namelijk het risico afgebouwd en wordt gelijk of beter voldaan aan de beoordelingscriteria van het huidige beleid. Het fonds heeft dan ook besloten deze variant door te voeren in 2023.

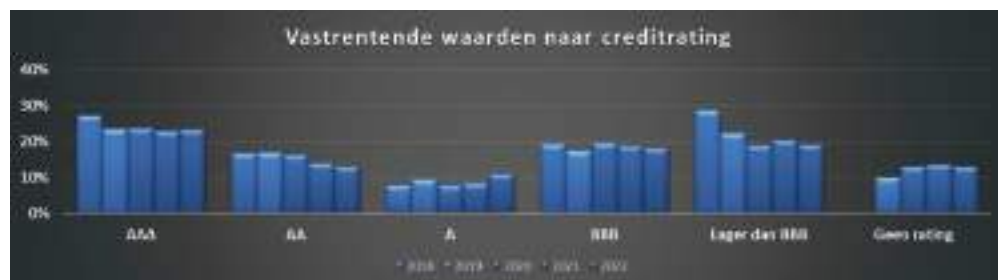
Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat creditspreads wijzigen en daarmee de waarde van beleggingen waarvoor sprake is van kredietrisico, zoals bedrijfsobligaties of gestructureerde producten.

Minimaal op kwartaalbasis wordt het bestuur via de vermogensbeheerder geïnformeerd over de feitelijke rating verdeling. De debiteurenverdeling wordt op kwartaalbasis gerapporteerd door de vermogensbeheerder.

- Op kwartaalbasis wordt het bestuur geïnformeerd over het actuele vereist eigen vermogen specifiek voor kredietrisico (S5) ten opzichte van het strategische vereist eigen vermogen aangaande dit onderdeel.
- In de reguliere kwartaalrapportage van de vermogensbeheerder wordt daarnaast de ontwikkeling in het kredietrisico van landen, investment en high yield bedrijfsleningen en emerging market debt getoond.

Als we kijken naar de Vastrentende waarden naar creditrating dan is te zien dat het afgelopen jaar de waarden met een lagere credit rating iets zijn afgenomen ten gunste van de hogere ratings.

Tegenpartijrisico

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij verplichtingen niet kan nakomen. Kredietrisico dat wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds actief is, is beperkt, omdat er alleen wordt belegd in beursgenoteerde beleggingsfondsen. Vanwege het feit dat volledig in fondsen is belegd, heeft het pensioenfonds geen actief beleid in verband met het kredietrisico.

De premienota's voor kosten plus opslag worden op tijd gestuurd en er wordt gecontroleerd of deze voldaan zijn. De waarschijnlijkheid op default bij werkgever wordt niet groot geacht, en indien deze zou optreden, kan en moet het fonds de regeling in lijn brengen met de door werkgever dan wel of niet betaalde premie. Hiernaast wordt de betaling van de rekeningen door de werkgever nauw gemonitord.

Volgens opgave van de actuaire is per Q4 2022 de bijdrage van het kredietrisico aan het VEV 5,9%. Dat is een lichte stijging ten opzichte Q3 2022 (5,4%). Het bestuur stelt vast dat de uitgangspunten van het standaardmodel voldoende aansluiten bij het risicoprofiel van het pensioenfonds.

Het risico van een bank default wordt als laag ingeschat door saldo bij banken minimaal te houden. Verder heeft het fonds nog saldi staan op de bankrekeningen bij Northern Trust en ABN-AMRO. Gezien de hoogte van deze saldi acht het bestuur het risico hiervan gering.

Verzekeringstechnische risico's

Onder verzekeringstechnisch risico wordt verstaan het risico dat uitkeringen niet gefinancierd kunnen worden als gevolg van onjuiste of onvolledige aannames en grondslagen.

Het belangrijkste actuariële risico van het fonds is het langlevensrisico (het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen). Als gevolg hiervan is dan de pensioenvermogensopbouw niet toereikend voor de uitkering van de pensioenverplichting.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. In 2022 zijn de diverse grondslagen herzien. Voor mannen en vrouwen worden de sterftkansen nu ontleend aan de AG-prognosetafel AG 2022. De AG-overlevingstafels worden een maal per 2 jaar geactualiseerd.

Aangezien het aantal waarnemingen bij alleen SPAN te beperkt is, zijn voor herijking van de ervaringssterfte cijfers uit het inkomens-gerelateerde ervaringssterfemodell van het CBS gebruikt. De uit 2013 bekende salarisgegevens zijn herrekend conform de AT&T specifieke cijfers van loonrondes en carrièreontwikkeling. De generieke ervaringssterfte ligt lager dan de voor AT&T berekende ervaringssterfte met als gevolg een 1,1% hoger benodigde voorziening dan voorheen. Deze relatief hoge stijging komt doordat 2020 is overgeslagen in de actualisatie.

De uitruiltabellen, zoals gepubliceerd in het AT&T Pensioenreglement zijn gebaseerd op de AG-prognosetafels AG 2022, met dezelfde sterftkanscorrectie als bij de voorziening, sekseneutraal gemaakt met de verhouding Mannen/Vrouwen 90/10.

De technische voorziening is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- De technische voorzieningen worden berekend op basis van de rentetermijnstructuur, zoals maandelijks wordt gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.
- De overlijdenskansen zijn ontleend aan de prognosetafels AG 2022.
- De technische voorziening van het nabestaandenpensioen is vastgesteld op het onbepaalde partnersysteem. Na de pensioendatum wordt de voorziening vastgesteld op basis van het bepaalde partnersysteem.
- Gehuwdheidsfrequenties: vóór de pensioenleeftijd (65 jaar) wordt uitgegaan van cijfers van het CBS 2016, inclusief samenwonend.
- Leeftijdsverschil man – vrouw: 3 jaar, waarbij man ouder dan vrouw aangehouden wordt.
- Vaststelling leeftijd: De leeftijden worden in maanden en jaren nauwkeurig bepaald.
- Voor de kosten wordt uitgegaan van 2,5% excassokosten plus € 1.483 duizend (einde 2022).

Het risico op arbeidsongeschiktheid is niet meer van toepassing op het fonds omdat de regeling per 2014 gesloten is.

Catastrofes/calamiteiten hebben veel impact maar de kans dat dit zich voordoet wordt relatief laag geacht. Meer deelnemers werken gespreid en steeds meer vanuit huis. Pensioenadministratie en vermogensbeheer zijn uitbesteed en niet alle afhankelijk van pensioenbestuur/medewerkers.

Omgevingsrisico

Onder omgevingsrisico wordt verstaan het risico als gevolg van veranderingen op het gebied van concurrentieverhoudingen, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. Dit is het derde en grootste risico dat door het fonds als zodanig beoordeeld wordt.

Veranderingen in wetgeving kunnen een risico vormen maar de impact zal in vele gevallen niet beperkt zijn tot enkel het pensioenfonds maar leiden tot een veranderend pensioenklimaat in geheel Nederland (zoals de verhoging van de pensioenleeftijd). Doordat het fonds een gesloten fonds is, hebben sommige veranderingen in wetgeving een mindere impact.

Veranderingen in "governance" (commissies, rapportages naar toezichthouders, toezicht, analyses en studies, met de daar bijbehorende proces- en systeemaanpassingen etc.) trekken relatief een grote wissel op tijd en budget voor een klein slapend pensioenfonds en vormen daarmee een relatief groot risico. Het bestuur houdt zich op de hoogte van veranderingen in wet- en regelgeving (bijgestaan door externen), en zorgt ervoor te voldoen aan de minimale eisen. Vanuit kosten oogpunt, en omdat het fonds relatief klein is, worden prioriteiten, nut en noodzaak wel uitvoerig gewogen. Het risico hiervan wordt als aanzienlijk ingeschat, maar door de inzet van consultants voor uitvoering van een deel van de taken en het actief monitoren van veranderingen door zowel bestuur als bestuursbureau wordt de impact als matig beoordeeld.

Potentiële claims vormen aan de ene kant een relatief groot risico omdat een enkel geval op een klein deelnemersbestand relatief veel impact heeft. Aan de andere kant heeft het pensioenfonds nog nooit een formele klacht ontvangen. Het bestuur/ de administratie is vroegtijdig betrokken bij eventuele fouten of omissies die optreden. Verder heeft het bestuur een aansprakelijkheidsverzekering, draagt het zorg voor heldere documentatie over het besluitvormingsproces en heeft het een kleine afstand tot individuele deelnemers.

Het risico op reputatieschade wordt door het fonds bewaakt door regelmatig over de actuele situatie te communiceren met deelnemers (nieuwsbrieven, website), volgt het de uitvoering van het communicatieplan, en laat het zich beoordelen door een visitatiecommissie.

Operationele risico's

Operationeel risico is het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting en procesuitvoering. Dit risico wordt gemitigeerd door het documenteren van de processen, het identificeren van de bij de uitvoering van die processen optredende risico's evenals van de met het oog daarop getroffen beheersmaatregelen.

Bij het fonds is geen sprake van structurele gegevensverwerking. Zo doet het fonds zelf geen rechtstreekse betalingen en kunnen deze ook niet door het fonds verricht worden. Van dubbelfuncties is bij het fonds geen sprake. Verder worden processen regelmatig bijgesteld en verbeterd, ontvangt het jaarlijks een ISAE-verklaring van haar uitvoerders, waarmee er tevens kwartaal-overleggen plaatsvinden. Naast de SLA-rapportage en mutatieoverzichten heeft er in 2019 en 2022 een controle plaatsgevonden met betrekking tot de correctheid van de gegevens in de administratie. Bij de overgang naar de nieuwe administrateur heeft het fonds de beoordeling van de datakwaliteit uit laten voeren door InAudit. De kans op het risico dat de doelmatigheid en doeltreffendheid van het verwerkingsproces wordt beïnvloed, wordt beperkt ingeschat. Het kan echter een aanzienlijke impact hebben op o.a. administratie van gegevens, het bepalen en klantenservice.

Met de invoering van de AVG-wetgeving heeft het fonds een privacy-beleid opgesteld, een privacyverklaring opgenomen op haar website en ook verwerkt in de deelnemerscommunicatie. Privacygevoelige informatie wordt zoveel mogelijk geanonimiseerd. Hiermee voldoet het fonds aan de gestelde vereisten in de wet. Dit risico wordt door het fonds als beperkt ingeschat.

Zoals eerder aangeven zijn pensioenadministratie en vermogensbeheer uitbesteed en niet afhankelijk van bestuur of medewerkers. Hierdoor wordt de kans dat het getroffen wordt door een catastrofe als laag ingeschat, hoewel de impact aanzienlijk kan zijn.

Uitbestedingsrisico

Onder uitbestedingsrisico wordt verstaan het risico dat de continuïteit, integriteit, kwaliteit of uitkeringscontinuïteit van de uitbestede werkzaamheden wordt geschaad. Voor het fonds houdt het uitbestedingsrisico vooral het risico in dat de externe beheerders, de vermogensbeheerder en de administrateur, niet handelen conform de opgestelde en overeengekomen overeenkomsten en mandaten. Om dit risico te beheersen volgt het fonds de externe partijen aan de hand van rapportages en voortgangsbesprekingen. Vermogensbeheer kan vrijwel direct weggehaald worden bij de huidige uitbestede partij, met name omdat er geen nieuwe aanspraken worden opgebouwd.

In geval van ernstige (IT) calamiteiten bij uitkeringsadministratie, zal een andere afdeling het werk (met enige vertraging) overnemen.

Voorts zijn met de externe uitvoerders overeenkomsten en SLA's gesloten, daarnaast zijn beleggingsrichtlijnen afgesproken en afspraken gemaakt over periodiek af te geven SLA-rapportages en ISAE 3402 type II verklaringen.

In geval van uitbesteding voert het fonds een systematische analyse uit van de risico's die samenhangen met de uitbesteding van activiteiten en processen. Per specifieke uitbesteding wordt de risicobeheersing op logische wijze uitgewerkt aan de hand van drie pijlers, te weten: Kwaliteit, Continuïteit en Integriteit. Verder heeft het fonds de onderstaande risico's gedefinieerd die van belang zijn bij de uitvoering.

- De doelmatigheid en doeltreffendheid van het verwerkingsproces,
- Dat privacy-gevoelige gegevens buiten fonds komen,
- De gevoeligheid voor het fonds, dat er processen zijn voor: fraude door werknemers, samsenpanning door werknemers met derden, fraude door externen,

- De geleverde kwaliteit van de werkzaamheden niet in overeenstemming zijn met de door fonds gewenste dan wel aan belanghebbenden toegezegde kwaliteitsniveau,
- Dat bij een calamiteit de uitkeringen niet meer doorlopen,
- De continuïteit van bedrijfsprocessen/instelling in gevaar komt als gevolg van het niet beschikbaar zijn van de IT infrastructuur,
- Dat persoonsgegevens verloren raken of onrechtmatig worden bewerkt, leidend tot een inbreuk op de beveiliging van persoonsgegevens,
- Het ontoereikend beheer van ICT-omgeving en -processen.

De betreffende ISAE's zijn hierop beoordeeld.

Het vermogensbeheer van het pensioenfonds is uitbesteed aan BNP Paribas. Van BNP heeft het fonds een ISAE 3402 type II rapport ontvangen over 2022. Het rapport heeft betrekking op de controle op de van toepassing zijnde investment management gerelateerde activiteiten bij de verschillende Legal entiteiten. Deze activiteiten omvatten de volgende diensten met betrekking tot asset management activiteiten ('order initiation, order execution, investment compliance, transaction processing, portfolio monitoring, data administration, third parties monitoring, client reporting'), dealing activiteiten (order execution, data management, reporting) en het management van informatie systemen. Het rapport is gefocust op de controle-doelstellingen die relevant zijn voor de financiële verslaglegging door klanten van BNP en haar auditors.

BNP wordt door de grote Amerikaanse kredietbeoordelaars (S&P, Moody's, Fitch) beoordeeld met een A+(stable), Aa3(stable) en AA-(stable), welke onveranderd zijn ten opzichte van het vorige jaar. Hiermee wordt het door het fonds geïdentificeerde continuïteitsrisico voldoende gewaarborgd.

Met betrekking tot de verschillende processen, zoals Portfoliomanagement, Investment Operations, Third Parties Monitoring, Order Execution, Reporting en IS Security management, waren geen zodanige bevindingen geconstateerd dat het fonds er aanleiding in zag om hieraan opvolging te geven bij BNP.

Aanvullend op de ISAE heeft BNP een Non-Financial Risk report uitgebracht, uitgesplitst in twee periodes. Voor het gehele jaar 2022 zijn er geen bevindingen geconstateerd ten aanzien van operationeel risico, IT risico, Business Continuity management, outsourcing en integriteit.

De rapportages hebben voor het bestuur verder geen aanleiding gegeven om nadere verklaringen van BNP te vragen als vermogensbeheerder van het fonds.

InAdmin RiskCo heeft een ISAE 3402 rapport geleverd lopend van 16-11-2021 tot 15-11-2022. Het rapport heeft uitsluitend betrekking op het Lifetime pensioen administratie systeem en de Defined Benefits administratie.

Er is een bridge letter verstrekt voor het Lifetime systeem / Defined Benefits administratie van 16-11-2022 tot 31 december 2022. In de overbruggingsbrief wordt door het management aangegeven dat er geen materiele wijzigingen hebben plaatsgevonden noch dat controle doelstelling niet gehaald zijn.

De door VismaRaet verrichte werkzaamheden worden niet gedekt door deze ISAE 3402, evenals de werkzaamheden van RiskCo IT. InAdmin RiskCo heeft zelf een beoordeling gedaan van VismaRaet verstrekte ISAE rapportage en geconcludeerd dat de reikwijdte van de controle voldoende was, dat er geen relevante bevindingen zijn en dat er dus geen aanleiding is om extra werkzaamheden te doen.

De DC administratie wordt niet beschreven in het ISAE 3402 rapport van RiskCo. Er is wel een apart controle rapport geleverd

De ondertekende verklaring bevat geen uitsluitingen. Echter in de aanbiedingsbrief onderkent het management dat twee controle bevindingen niet gehaald zijn. Het betreft de controledoelstelling met betrekking tot de timing van UPO's bij een specifieke klant. Dit betrof niet dit fonds. Het management heeft samen met betrokken medewerkers de uitzonderingen beoordeeld.

Behalve dat BDO heeft geconstateerd dat er een controle doelstelling niet is gehaald, is het oordeel positief.

In de ISAE worden door het management de volgende belangrijke gebeurtenissen gedurende het jaar geduid. In 2020 hebben Achmea B.V. en PGB Pensioendiensten B.V. de aandelen van InAdmin RiskCo overgenomen. Per september 2022 maakten Achmea en PGB Pensioendiensten bekend de gezamenlijke ontwikkeling van RAP te beëindigen. Eind december 2022 hebben beide aandeelhouders van InAdmin RiskCo (IAR) overeenstemming bereikt over de verkoop van het belang van PGB Pensioendiensten in IAR

aan Achmea. IAR is inmiddels een volle dochter van Achmea geworden. Deze transactie had geen directe impact op de ontwikkeling van RAP.

Gezien de uitgangspunten van het fonds bij uitbestedingen, het oordeel van Deloitte met betrekking tot de ISAE 3402 rapportage, de geconstateerde bevindingen, met daarbij de reacties van het management, ziet het bestuur geen directe aanleiding om hier specifiek over door te vragen. Wel zullen de bevindingen meegenomen worden in de volgende evaluatie.

InAdmin RiskCo heeft een ISAE 3000 type II rapport geleverd op 26 april 2023. Hierbij is een InAdmin RiskCo heeft twee ISAE 3000 type II rapportages geleverd, een eerste op 31 augustus 2022, en een tweede op 26 april 2023. Hierbij is een overbruggingsbrief ontvangen voor de periode 16 november tot en met 31 december 2022. Het management geeft aan dat in de laatste periode geen materiële wijzigingen hebben plaatsgevonden.

Dit rapport heeft tot doel zekerheid te geven aan alle klanten van InAdmin RiskCo, die gebruik maken van de toepassingen van InAdmin RiskCo die draaien op de MVDC (Modern Virtual Data Center).

Sinds de uitbesteding van het IT infrastructure management per 1 augustus 2021, gevolgd door het outsourcen van RAP/ applicatie ontwikkeling en onderhoud aan GCI per 1 januari 2021, worden de technische en operationele controles voor een groot deel uitgevoerd door CGI. De verantwoordingsinformatie van CGI wordt gemonitord door InAdmin RiskCo; CGI levert een ISAE 3402 type II-rapport over hun processen naast maandelijkse Service Level-rapporten en andere verantwoording informatie.

In de management letter wordt bevestigd dat door InAdmin RiskCo de controlemechanismen correct waren ontworpen, echter in niet alle gevallen ge-implementeerd en/of effectief uitgevoerd in de periode van 1 juni 2022 tot 15 november 2022. Een aantal risico's is geïdentificeerd, waarbij de controlemechanismen niet functioneren.

Met betrekking tot de eerste ISAE 3000, had de auditor een groot aantal uitzonderingen geconstateerd welke hebben geleid tot een afkeurende verklaring. Op basis van een eerste analyse door het management, lag dit voor een belangrijk deel aan het niet goed of volledig documenteren van controlewerkzaamheden. Enkele controles zijn na de eerste maanden of het eerste kwartaal op gang gekomen of was de follow up niet tijdig uitgevoerd. In de volgende periode is verder gegaan met de uitvoering van de beheersmaatregelen.

In het eerste rapport over de periode januari 2022 tot eind mei 2022, waren 19 bevindingen geconstateerd, en bij 2 processen waren geen wijzigingen voorgekomen. Van de in de eerste rapportage gemelde bevindingen, waren er in de volgende rapportage over de periode juni tot november 2022 er 10 bevindingen opgelost.

Met betrekking tot het tweede rapport stelt de auditor BDO dat 11 controles niet op de juiste wijze waren geïmplementeerd en/of effectief uitgevoerd, en dat er bij 2 processen geen wijzigingen waren voorgekomen. De bevindingen zijn geconstateerd binnen Risk Management, Infrastructure Change management, Supplier Management, Security Management en Logical access to IT Infrastructure (MVDC).

Ten aanzien van de sub service organisaties hebben wij een beoordeling ontvangen van de ISAE-rapportages 2022 van Visma Idella en Visma Raet. Het ISAE 3000 rapport van Visma Idella bevat geen excepties. In de beoordeling van de ISAE 3402 type 2 2021-2022 YouForce HR & Payroll, Gross net calculation and Payment services, zijn op de controle doelstellingen twee bevindingen geconstateerd. De aard van de bevindingen en de reactie van het management op deze, geven geen aanleiding voor het fonds om hier vragen over te stellen.

Periodiek ontvangt SPAN van RiskCo een risicomangementrapportage en bijbehorende toelichting in de vorm van een presentatie. Deze rapportage bevat informatie over de voortgang in de opzet en uitrol van de controlemechanismen bij RiskCo. Het SPAN bestuur neemt kennis van de deze periodieke risicorapportage en bespreekt de bevindingen in de bestuursvergadering.

Het management erkent alle bevindingen en heeft per bevinding een actie gedefinieerd, die lopen van een gedocumenteerde vastlegging tot het uitvoeren van controles.

De procesbeschrijvingen, en de daarbij geconstateerde bevindingen zijn van belang voor het fonds vanwege de kwaliteit van uitvoering. Het fonds zal de verdere uitvoering van de bevindingen nauw volgen en opvolgen zodra deze niet tot een gewenste resultaat gaan leiden.

Van CACEIS heeft het bestuur tevens een ISAE 3402 type II rapport ontvangen. De rapportage heeft betrekking op de periode van 1 oktober 2021 tot 30 september 2022;

CEP (Center of Excellence of Pensionfunds) en depositaris voor de periode van 1 mei 2021 tot 30 september 2021. Hiernaast is een overbruggingsbrief verstrekt voor het vierde kwartaal van 2022.

Aan de hand van dit rapport kan het bestuur een oordeel vellen over de kwaliteit van de CACEIS als bewaarnemers van de effecten van SPAN en krijgt het inzicht in de punten waarvan CACEIS zelf van mening is dat deze verbeterd moeten worden. Ook blijkt uit deze rapportage welke punten goed worden uitgevoerd door CACEIS.

Zowel de op 16 december door de Nederlandse tak ondertekende verklaring, als de op 15 december door de Franse tak ondertekende verklaring en op 15 december door de Luxemburgse tak ondertekende verklaring, bevatten geen uitsluitingen.

Het rapport heeft uitsluitend betrekking op de volgende diensten: Global and Cross-Asset Market Solutions, Middle-Office, Custody & cash services, Asset Administration & Accounting, Portfolio administration (Institutional accounting) en Reporting. Overige diensten zijn Asset Managers & Funds, Fund distribution en Pension Funds. Met andere woorden, de diensten voor de transacties in en bewaarneming van effecten. Daarmee omvat de rapportage alle voor SPAN door CACEIS verrichte activiteiten.

Met betrekking tot CACEIS dient vermeld te worden dat het fonds niet in individuele beleggingen participeert maar slechts in fondsen. Hiermee wordt het voornaamste risico gemitigeerd.

De afhankelijkheid van de CACEIS wordt door het fonds als beperkt ingeschat. Het bestuur heeft verder kennisgenomen van de bevindingen van het ISAE 3402 rapport.

De geconstateerde bevindingen zijn, gezien de risico's door het fonds gedefinieerd, het oordeel van EY in de ISAE 3402 rapportage en de reactie van het management, niet van dien aard zodanig dat het bestuur verdere actie hierop zal gaan nemen. De geconstateerde bevindingen kwamen niet overeen met die van het vorige jaar, wat het fonds voldoende vertrouwen heeft gegeven in het beheersen van de processen door het management.

13. Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De bezoldiging van de bestuurders wordt nader toegelicht in hoofdstuk 24. De stichting heeft geen leningen verstrekt aan de (voormalige) bestuurders. Ook heeft de stichting geen vorderingen op de (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

De stichting heeft een uitvoeringsovereenkomst afgesloten met de werkgever ten aanzien van de uitvoering van het pensioenreglement. Hierin zijn de volgende zaken opgenomen; verschuldigde premie, premiebetaling, premiekorting en terugstorting, bijstortingsverplichting, informatieverstrekking, wijzigingen pensioenreglement en voorwaardelijke indexatie. De verschuldigde premie is feitelijk gelijk aan de pensioenuitvoeringskosten, met een opslag van 30%. Bijstorting door of terugbetaling aan de werkgever is vastgesteld in de uitvoeringsovereenkomst, conform de Nederlandse wetgeving. De werkgever verplicht zich om jaarlijks de kosten van het fonds te voldoen en heeft daarnaast een bijstortingsverplichting als de dekkingsgraad lager is dan 100%. In de ABTN is vastgelegd dat als de situatie zich voordoet dat de werkgever de kosten niet meer betaalt, het bestuur het bestaansrecht van het fonds heroverweegt.

14. Premiebijdragen

Per 1 januari 2014 heeft de werkgever de pensioenovereenkomst met de werknemers gewijzigd. De overeenkomst per die datum betreft een premie-overeenkomst en wordt niet meer door het pensioenfonds uitgevoerd. Hierdoor betreffen de premiebijdragen alleen de vergoeding van kosten door de werkgever.

De hoogte van de kosten kan worden verklaard door de kosten die gemaakt zijn in het kader van het liquidatie proces en de overgang naar een nieuwe administrateur.

	2022	2021
	€	€
Premie bijdrage werkgever	942	498
Totaal	942	498

De kostendekkende en feitelijke premies zijn als volgt (cf. art. 130 PW) (het fonds maakt geen gebruik van gedempte premies):

	2022	2021
	€	€
Kostendekkende premie	0	0
Feitelijke premie DB	942	498
Feitelijke premie DC	0	0

In overeenstemming met de uitvoeringsovereenkomst vergoedt de werkgever de uitvoeringskosten. De kostendekkende premie bedraagt dus feitelijk € 0.

15. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Type belegging	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten vermogensbeheer	Totaal
	€	€	€	€
2022				
Zakelijke waarden	0	-/- 9.039	0	-/- 9.039
Vastrentende waarden	0	-/- 26.879	0	-/- 26.878
Kosten vermogensbeheer	0	0	-/- 245	-/- 245
Overig	4	0	0	4
Totaal	4	-/- 35.918	-/- 245	-/- 36.159
2021				
Zakelijke waarden	0	8.827	0	8.827
Vastrentende waarden	0	-/- 3.444	0	-/- 3.444
Kosten vermogensbeheer	0	0	-/- 249	-/- 249
Overig	-/- 4	0	0	-/- 4
Totaal	-4	5.383	-249	5.130

16. Beleggingsresultaten risico deelnemers

Type belegging	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten vermogens beheer	Totaal
	€	€	€	€
2022				
Zakelijke waarden	0	-/- 293	0	-/- 293
Vastrentende waarden	0	-/- 1.027	0	-/- 1027
Totaal	0	-/- 1.320	0	-/- 1.320
2021				
Zakelijke waarden	0	554	0	554
Vastrentende waarden	0	-/- 243	0	-/- 243
Totaal	0	311	0	311

17. Pensioenuitkeringen

	2022	2021
	€	€
Ouderdomspensioen	2.942	2.674
Partnerpensioen	296	469
Overige uitkeringen	6	6
Totaal	3.244	3.149

In de uitkeringslasten Partnerpensioen is in 2021 een eenmalige last van 145 opgenomen voor onterecht niet betaald nabestaandenpensioen. Zie toelichting 10 voor nadere informatie over deze post.

18. Pensioenuitvoeringskosten

	2022	2021
	€	€
Bestuurskosten	16	9
Bestuursbureau	113	114
Administratiekostenvergoeding	183	182
Actuaris- en advieskosten	118	78
Project Toekomst Pensioenfonds	0	132
Contributies en toezicht	32	18
IORP	31	49
Accountantskosten	40	15
Overige	258	0
Totaal	791	597

De accountantskosten van BDO Audit & Assurance B.V. betreffen uitsluitend kosten voor controle van de jaarrekening en de verslagstaten.

De Actuaris- en advieskosten zijn inclusief kosten van het advies van Willes Towers Watson met betrekking tot het liquidatie proces.

De post Overige bevat de transitiekosten naar Visma.

Verder voldoet het beloningsbeleid aan de wettelijke eisen uit het Besluit Financieel Toetsingskader, de Code Pensioenfondsen en de Principes beheerst beloningsbeleid van AFM en DNB. De bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en leden van de beleggingsadviescommissie van het fonds ontvangen geen bezoldiging voor het bestuurslidmaatschap. Leden van het bestuur die niet langer in dienst zijn van AT&T ontvangen een vergoeding van hun reiskosten.

19. Mutatie technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds

	2022	2021
	€	€
Mutatie TV DB Pensioenreglement (oud)	-/- 11.458	-/- 4.416
Mutatie TV DB AT&T Pensioenreglement	-/- 27.280	-/- 11.218
Mutatie TV DB opslag toekomstige kosten	328	0
Totaal	-/- 38.411	-/- 15.634

20. Mutatie technische voorzieningen voor risico deelnemers

	2022	2021
	€	€
Mutatie TV DC deel	-/- 1.670	311
Mutatie TV Flex Extra Vrijwillig	0	0
Totaal	-/- 1.670	311

21. Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het actuariële resultaat van de inkomende & uitgaande waardeoverdrachten.

	2022	2021
	€	€
Inkomende waardeoverdrachten	-/- 350	-/- 182
Actuarieel resultaat inkomende waardeoverdrachten	-/- 350	-/- 182
Uitgaande waardeoverdrachten	1.425	66
Actuarieel resultaat uitgaande waardeoverdrachten	1.425	66
Totaal	1.075	-/- 116

22. Aantal personeelsleden

Per einde van 2022, waren er bij het fonds, net zoals alle voorgaande jaren, geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever aangevuld met twee gepensioneerden. De personeelskosten voor deze werknemers worden niet doorbelast aan het

pensioenfonds. In 2023 is er een externe bezoldigde voorzitter aangetrokken, ter vervanging van de huidige voorzitter.

23. Vestigingsplaats

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland, statutair gevestigd in Den Haag is opgericht op 28-06-1999. Het pensioenfonds is feitelijk gevestigd aan de Wilhelmina van Pruisenweg 104 te Den Haag.

24. Bezoldiging bestuurders

De bestuurders van het fonds zijn onbezoldigd, zowel in 2022 als in 2021 waren deze € 0.

25. Werking bestuur

Het bestuur houdt waar nodig ad-hoc meetings naast maandelijkse bestuursvergaderingen.

26. Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn, evenals vorig jaar, vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting

27. Gebeurtenissen na balansdatum

De overgang van RiskCo naar Visma Idella heeft in principe per januari 2023 plaatsgevonden. In juni zal een definitieve stand komen met betrekking tot de administratie. Excasso heeft plaatsgevonden en pensioenuitkeringen zijn uitbetaald. Verder is er aandacht voor rapportages, ook die van het verzorgen van rapportages naar de DNB.

De custodian is overgegaan van Caceis naar Northern Trust per januari 2023. Bij het schrijven van dit verslag was er nog een fonds dat niet overgezet was. Het fonds heeft een SOC 1 rapport over 2022 ontvangen, waarin een aantal bevindingen waren geconstateerd. Aangezien Northern Trust per dit jaar pas onze custodian is, zal de verder beoordeling van het rapport met het komende jaar plaatsvinden.

Het beloningsbeleid voldoet aan de wettelijke eisen uit het Besluit Financieel Toetsingskader, de Code Pensioenfondsen en de Principes beheerst beloningsbeleid van AFM en DNB. De bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan en leden van de beleggingsadviescommissie van het fonds hebben het afgelopen jaar geen bezoldiging ontvangen voor het bestuurslidmaatschap. Vanaf 1 april is er een externe voorzitter aangetreden, die wel bezoldigd is. Leden van het bestuur die niet langer in dienst zijn van AT&T ontvangen een vergoeding van hun reiskosten. SPAN beoordeelt of de uitbestede partij een beheerst en duurzaam beloningsbeleid voert dat aansluit op het beloningsbeleid van SPAN.

De flexibiliserings-, aankoop-en afkoopfactoren worden jaarlijks aangepast op basis van de grondslagen van het fonds. De voor 2023 gebruikte flexibiliseringsfactoren wijken af van de factoren van voorgaand jaar vanwege de gewijzigde rekenrente per 1-1-2023 waar rekening mee is gehouden.

Sinds 1 januari 2021 is een nieuwe UFR-systematiek van toepassing die in vier jaar stapsgewijs zou worden ingevoerd bij de vaststelling van de rekenrente voor pensioenfondsen. De tweede stap van de wijziging in UFR-systematiek leidt per 1 januari 2022 tot een stijging van de technische voorziening van 0,6%-punt. De derde stap zou per 1 januari 2023 van toepassing worden, maar met ingang van 1 januari 2023 is de RTS-systematiek gewijzigd, waardoor de laatste twee stappen niet meer van toepassing zijn. Deze wijziging van de RTS-systematiek maakt geen onderdeel uit van de technische voorzieningen per 31 december 2022 zoals opgenomen in dit rapport. Als dit effect wel zou worden meegenomen, zou dit leiden tot een stijging van de technische voorziening per 31 december 2022 van circa 0,2%-punt. De actuele dekkingsgraad per 31 december 2022 zou dan gelijk zijn aan 116,5%, een daling van 0,2%-punt.

Bij het verloop van de voorziening over 2022 zoals opgenomen in dit rapport, is uitgegaan van de forwardcurve die is afgeleid van de DNB-rentetermijnstructuur per 31 december 2021. Dit is in overeenstemming met de aanwijzingen van DNB.

Den Haag, 16 juni 2023

B. van der Plas, voorzitter

W. Loots, secretaris

T. Valkenburg, vicevoorzitter

B. Bongenaar, vicesecretaris

V. den Hertog, bestuurslid

Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

Overige gegevens

Statutaire regeling over de bestemming van het saldo van baten en lasten

In de statuten van het pensioenfonds is de volgende bepaling opgenomen ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten:

- Voor zover de middelen van het fonds niet worden gebruikt ter voldoening van premies of koopsommen voor overeenkomsten van verzekeringen die het fonds ter dekking van de pensioenaanspraken gesloten heeft, zal het bestuur deze middelen beleggen. De belegging moet op solide wijze geschieden.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland te 's Gravenhage is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 956.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 47.800 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam,
drs. Pieter Heesterbeek AAG
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland te Den Haag gecontroleerd.

WIJ CONTROLEERDEN	ONS OORDEEL
De jaarrekening bestaande uit: 1. de balans per 31 december 2022; 2. de staat van baten en lasten over 2022; en 3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.	Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland op 31 december 2022 en van het saldo van baten en lasten over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Informatie ter onderbouwing van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 748.000. De materialiteit is gebaseerd op 0,5% van het pensioenvermogen, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en reserves. Het pensioenvermogen en de dekkingsgraad van het pensioenfonds en de mogelijkheid om aan de verplichtingen naar haar deelnemers te voldoen, zijn belangrijke indicatoren voor de gebruiker van de jaarrekening. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 37.400 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controleaanpak continuïteit

Pensioenfonds zijn op grond van de wetgeving gehouden om een adequate vermogensdekking (het vereist eigen vermogen) aan te houden. Het vereist eigen vermogen wordt op basis van het financieel toetsingskader bepaald. Als de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds lager is dan het vereist eigen vermogen, moet een herstelplan worden opgesteld waaruit blijkt hoe het fonds het eigen vermogen op het vereiste niveau brengt. Als het fonds niet kan voldoen aan het herstel zullen aanvullende maatregelen moeten worden getroffen. Daar waar nodig zullen de rechten van de (gewezen) deelnemers moeten worden aangepast zodat weer aan het vereist eigen vermogen wordt voldaan.

Zoals toegelicht op pagina 8 van het jaarverslag, heeft het bestuur een herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank waarin is uitgewerkt hoe de beleidsdekkingsgraad binnen de wettelijk gestelde termijnen weer op het vereiste niveau kan worden gebracht. Dit is onderdeel van de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur.

Omdat het pensioenfonds de ultieme mogelijkheid heeft om de pensioenaanspraken en pensioenrechten te korten en daarmee de continuïteit van het pensioenfonds te allen tijde te waarborgen heeft het bestuur geen continuïteitsrisico's geïdentificeerd.

Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- ▶ Het verkrijgen van controle-informatie over het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen.

- ▶ Overwegen of de continuïteitsrisicoanalyse door het bestuur en het herstelplan dat is ingediend bij De Nederlandsche Bank alle relevante elementen bevat en consistent is met onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole. Wij hebben hierbij onder andere aandacht besteed aan de bepaling van het vereist eigen vermogen en de dekkingsgraden.
- ▶ Overwegen of actuariële ontwikkelingen (inclusief de voorzienbare trend in overlevingskansen) en de ontwikkelingen op financiële markten (inclusief ontwikkeling in de rentetermijnstructuur) aanleiding geven tot een continuïteitsrisico.
- ▶ Het nagaan of het bestuur gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gereede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van het pensioenfonds om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).
- ▶ Het inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.
- ▶ Het inspecteren van correspondentie met relevante toezichthoudende instanties.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen indicaties opgeleverd dat de continuïteitsveronderstelling van het bestuur niet passend is en hebben niet geleid tot identificatie van continuïteitsrisico's.

Controleaanpak fraude

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het verantwoordingsorgaan toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij verwijzen naar pagina 13 van het jaarverslag, waarin het bestuur zijn frauderisicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode, klokkenluidersregeling en de incidentenregeling. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

- *Waardering van de technische voorzieningen*
Dit is een onderdeel van de kernpunten, hiervoor verwijzen wij naar het kernpunt 'Schattingen in de waardering van de technische voorzieningen'.

- *Premiebijdragen en beleggingsresultaten*
Op grond van onze beroepsregels gaan wij uit van een verondersteld frauderisico ten aanzien van de opbrengstenverantwoording. Wij beoordelen het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording als niet relevant gezien de aard van de opbrengsten en aangezien de mogelijkheden tot het materieel beïnvloeden van de opbrengstverantwoording door het bestuur beperkt zijn.
- *Doorbreken van interne beheersing door het bestuur*
Bij onze controlewerkzaamheden hebben we aandacht besteed aan het risico dat het bestuur de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt, inclusief een evaluatie van aanwijzingen van mogelijke oneigenlijke beïnvloeding door het bestuur, hetgeen een risico op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening als gevolg van fraude kan betekenen. Door een gedegen risicoanalyse hebben wij vastgesteld op welke manieren het bestuur de aanwezige interne beheersing kan doorbreken.

Middels specifieke werkzaamheden, zijnde data-analyses op de grootboekmutaties, inclusief de memoriaalboekingen en de werkzaamheden zoals in de kernpunten beschreven, hebben wij geen indicaties op het doorbreken van de interne beheersing en hieruit volgende materiële fraude geconstateerd. Aanvullend hebben wij de rapportages van de sleutelfunctionarissen doorgenomen. Hierin zijn geen indicaties voor materiële fraude en non-compliance opgenomen.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur.

Uit onze werkzaamheden volgden geen signalen of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controleaanpak niet-naleven van wet- en regelgeving

Wij hebben de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 "Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen", is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het lezen van notulen en het kennisnemen van rapporten van de compliance afdeling en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen. Wij hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben wij schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controlewerkzaamheden leidden niet tot aanwijzingen en/of andere redelijke vermoedens van niet-nakomen van wet- en regelgeving die van materieel belang zijn voor onze controle.

Reikwijdte

Uitbesteding van processen aan dienstverleners

Het pensioenfonds heeft het beheer van beleggingen uitbesteed aan BNP Paribas Asset Management. De pensioenadministratie is uitbesteed aan InAdmin RiskCo Group B.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door BNP Paribas Asset Management en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door InAdmin RiskCo Group B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van het pensioenfonds. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor het pensioenfonds relevante interne beheersingsmaatregelen van BNP Paribas Asset Management en InAdmin RiskCo Group B.V. in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE-3402 Type II)-rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen, beoordelen van de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2022 en het beoordelen van de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan BNP Paribas Asset Management en InAdmin RiskCo Group B.V.

Wij hebben gegevensgerichte werkzaamheden verricht op onder andere de beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen. Wij hebben door middel van deelwaarnemingen de beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen gecontroleerd aan de hand van brondocumentatie bij het pensioenfonds.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede processen en de aanvullende eigen werkzaamheden hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in)deelnemersgegevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

SCHATTINGEN IN DE WAARDERING VAN DE TECHNISCHE VOORZIENINGEN	ONZE CONTROLEAANPAK
<p>De technische voorzieningen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. De waardering van de technische voorziening komt tot stand op basis van een berekening van aanspraakgegevens van deelnemers en belangrijke schattingen.</p> <p>De technische voorzieningen worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen, zoals de door De Nederlandsche Bank ('DNB') gepubliceerde rentetermijnstructuur en de door het Actuarieel Genootschap (AG) gepubliceerde levensverwachtingen (tafels). Deze tafels worden gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds.</p> <p>De waarderingsgrondslagen voor de technische voorzieningen zijn beschreven in het hoofdstuk "Grondslagen voor de waardering van activa en passiva" op pagina 63 en 64 van de jaarrekening.</p> <p>In verband met de complexe berekening en de significante schattingselementen is deze post een kernpunt voor onze controle.</p>	<p>Wij hebben de aan de voorziening ten grondslag liggende basisgegevens gecontroleerd, rekening houdend met NBA-handreiking 1120: <i>'Gebruikmaken van de werkzaamheden van de certificerend actuaris bij de controle van de jaarrekening en staten van pensioenfondsen'</i>. Bij deze basisgegevens hebben wij een goedkeurende controleverklaring verstrekt.</p> <p>Verder hebben wij de toereikendheid van de technische voorzieningen beoordeeld door het toetsen van de door het bestuur gehanteerde uitgangspunten. Dit hebben wij onder andere gedaan door het beoordelen van de gehanteerde overlevingstafels, rekenrente, ervaringssterfte en kostenopslagen. Als onderdeel van onze werkzaamheden hebben wij eveneens de competentie, capaciteiten en objectiviteit van de door het bestuur ingeschakelde certificerend actuaris beoordeeld.</p> <p>Wij hebben bij de controle van de juistheid en toereikendheid van de technische voorzieningen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaris van het pensioenfonds. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaris heeft daarbij gebruik gemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaris onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2022. Hierbij hebben wij de redelijkheid van de aannames van het bestuur met betrekking tot de actuariële grondslagen beoordeeld en besproken met de certificerend actuaris.</p>

	De gehanteerde grondslagen en veronderstellingen, zoals vermeld op pagina 63 en 64 van de jaarrekening en de hierbij behorende toelichtingen op pagina 69 en 70 hebben wij getoetst aan de hand van de vereisten van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.
WAARDERING EN TOELICHTING VAN BELEGGINGEN	ONZE CONTROLEAANPAK
<p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en worden gewaardeerd op marktwaarde. Door het pensioenfonds wordt voornamelijk belegd via BNP Paribas Asset Management.</p> <p>Voor de beleggingen wordt de actuele waarde bepaald op basis van de intrinsieke waarde per participatie voor de posities in beursgenoteerde beleggingsfondsen of institutionele share class beleggingsfondsen. Vaststelling van de actuele waarde vindt plaats op basis van de laatst verhandelde koers op een gereguleerde markt per balansdatum. Gezien de omvang van de post hebben wij dit als kernpunt geïdentificeerd in onze controle</p> <p>Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen beschreven in het waardering van activa en passiva op pagina 62.</p>	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2022.</p> <p>De posities in (beurs)genoteerde beleggingen hebben wij aangesloten met externe bevestigingen van de vermogensbeheerder BNP Paribas Asset Management en de bewaarder CACEIS Bank, Netherlands Branch en Northern Trust. Aanvullend hebben wij een controle uitgevoerd op de juistheid van de intrinsieke waarde per participatie in de externe bevestiging door deze aan te sluiten met openbaar beschikbare koersinformatie.</p> <p>Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormden onderdeel van onze werkzaamheden.</p>

C. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ het meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen;
- ▶ het verslag van het bestuur;
- ▶ het verslag Visitatiecommissie;
- ▶ de reactie van het bestuur op verslag Visitatiecommissie;
- ▶ het verslag Verantwoordingsorgaan;
- ▶ de reactie van het bestuur op verslag Verantwoordingsorgaan;
- ▶ de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- ▶ alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

D. Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door het bestuur benoemd als accountant van Stichting Pensioenfonds AT&T Nederland vanaf de controle van het boekjaar 2014 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

E. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- ▶ Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.
- ▶ Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- ▶ Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- ▶ Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- ▶ Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amstelveen, 19 juni 2023

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

W.J.P. Hoeve RA